Planinski vestnik 1

glasilo Planinske zveze Slovenije januar 1986

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

januar 1986 1

letnik LXXXVI izhaja od leta 1895

vsebina

Tone Škarja	Kulise spominov	1
Franci Ekar	Hotenja je treba podrediti varnosti in odgovornosti!	7
Prof. Marjan Lipovšek	Spomin	9
Pavle Šegula	Nesreče v snežnih plazovih v zimi 1984/1985	11
Jaka Ciglar	Najstarejše značke z motivi slovenskih gora?	17
Mitja Košir	Človek vedno na poti	19
Jasna Jerman	Slovenska geološka transverzala	30
Nada Kranjc	Tudi pod dvatisočaki je lepo	31
Ratimir Stefanović	Starost v Savinjskih Alpah	33
Matjaž Čuk	Lozovaća, Crvena greda 2175 m in PSA	36
	Društvene novice	39
	Razgled po svetu	43
	Na kratko . . .	46

Naslovna stran:
Janko Humar: Varovališče v seraku, Primorska smer v Huyana Potosi, Cordillera Real, Bolivija, julij 1983

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, p. p. 44, 61109 Ljubljana: Uredniški odbor: Tomaž Banovec, Janez Bizjak, Stanko Hribar, Mitja Košir, Boštjan Lajovic, Božidar Lavrič, Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik, Janez Pretnar, Albert Sušnik, Pavle Šegula, Franci Savenc, Franc Vogelnik, Tone Wraber. Izdajateljski svet pri PZS: Božo Jordan (predsednik), Matjaž Černe, Viktor Pergar, Zoran Naprudnik, Stanko Klinar, Milan Cilenšek, Marijan Krišelj, Milan Naprudnik. Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214 — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon (061) 312 553 — Planinski vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina je 1500 dinarjev in jo je treba plačati do 31. marca v tekočem letu; za tujino 30 $. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto, med letom odpovedi ne sprejemamo. Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Sence v snegu Foto Oton Naglost

KULISE SPOMINOV . . .

(Predavanje o Jalung Kangu, 21. 10. 1985 v Cankarjevem domu)
Avtor besedila je Tone Škarja

2400 kilometrov dolga veriga Himalaje in Karakoruma je najvišje gorovje sveta. 3000 vrhov presega višino 6000 metrov, več kot 300 jih je višjih od 7000 metrov, 14 glavnih in 7 stranskih vrhov pa presega magično mejo 8000 metrov in so zato v središču pozornosti in želja vsega alpinističnega sveta. Pred Jalung Kangom smo Jugoslovani stopili na Makalu, Gašerbrum, Everest in Manaslu; na Lotseju in Daulagiriju pa smo preplezali njuni slavni južni steni.
V skrajnem severovzhodnem kotu Nepala, kjer se ta eksotična dežela stika s skrivnostnim Sikkimom in mrzlim Tibetom, se Himalaja zadnjič dvigne nad 8000 metrov, toda zares veličastno. To je Kangčendzenga, tretja najvišja gora Zemlje. V resnici je ta mogočna gmota celo pogorje, saj je 14 kilometrov njenega osrednjega grebena višjega od 7500 metrov. V tem grebenu se dvigajo 4 osemtisočaki. Poleg glavnega vrha (8586 metrov) sta proti vzhodu še srednji in južni vrh, na zahodu pa izraziti Jalung Kang (8505 metrov), brez dvoma najtežji od vseh štirih. S severa sploh še ni bil preplezan in to je odločilo, da smo nepalsko vlado zaprosili zanj.
Kangčendzenga pomeni v tibetanščini »pet zakladnic velikega snega« in je v resnici med vsemi himalajskimi velikani najbolj bogato obložena s skladi ledu in snega. To ji daje videz posebne, toda nevarne lepote. Enak značaj imajo njeni 6000 in 7000 metrov visoki vazali, ki se v dolgih verigah vlečejo daleč proti Indiji, Sikkimu in Tibetu. Celo kraljestvo gorá.

* * *

Dolgotrajno in naporno zbiranje opreme in denarja je za nami. V mrzlem februarskem jutru se pred hišo Planinske zveze poslavljamo od domačih: »Pridite vsi nazaj!« Nadležna misel, ki jo potiskaš vase: »Morda se pa zadnjič vidimo.« Gremo! Dvignemo se nad polja, letimo čez Alpe. Svet postaja majhen, pogled se upre v prihodnost. Ure v letalu, ko ne moreš in ni treba narediti nič. Pozaba v glasbi, mir na meji vesolja, potem pa bela veriga Himalaje na severu katmandujske kotline: mogočna stena Daulagirija, neskončni zid Anapúrne, trikotnik Manásluja. Potopimo se v svetlobo južnega sonca, v vročino Katmanduja.
Katmandu je najprej eksotika za turiste; živi muzej, kjer vsi stari templji še »obratujejo«, hindujska in budistična božanstva imajo še nadih starih plemenskih religij, za vsakim vogalom se srečaš z vprašujočimi Budinimi očmi. Starim templjem se je pridružila še nova džamija — islam napreduje. Na večer se jastrebi vrnejo z raziskovanj, življenje se umakne pod strehe, na ulici se obregajo vate prodajalci hašiša. Katmandu zaspi zgodaj.

Delovni dan se v Katmanduju začne ob osmih. Utrip dnevu in življenju daje trgovina, najbolj priljubljeno in spoštovano delo vzhoda. Še tako skromno blago znajo bleščeče ponujati. Morda je v samem pogajanju več veselja kot v končni prodaji. Poklica aranžer ne poznajo. Bilo bi predrago, vsak dan blago razstavijo in pospravijo nanovo. Izdelovati blago je manj cenjeno opravilo kot prodajati ga. Vendar ga je le treba narediti, sicer ni trgovine. V ozkih kajutah z neznatnimi osnovnimi sredstvi umetnostni kovači za majhen denar kujejo dragotine, ki jih potem trgovci turistom prodajajo kot tibetanske starine. Bolj na očeh so čistilci čevljev, dentisti morajo svoje delo sploh propagirati v bleščečem soncu, hitrost delavcev elektro gospodarstva pa tudi v Kantmanduju lahko ocenjuje vsa javnost.

Nepal je država z vsemi potrebnimi znaki. Vrh oblasti je v kraljevi palači, ulice do nje pogosto spraznijo, ker bi se težke črne limuzine sicer zagozdile v neurejen promet taksijev, rikš, kolesarjev, volovskih vpreg, pešcev in drugih podanikov. Za notranji red in varnost skrbi policija. Pred napovedano enodnevno splošno stavko so policijske enote vse popoldne grozeče korakale po mestu, oborožene z bambusovimi koli in ščiti. Dan štrajka je bil povsem miren, le mi smo se jezili, ker smo morali sami tovoriti težke torbe po mestu, namesto da bi jih zvozili taksiji. Prebivalstvo se nikakor ni pustilo izzvati policiji, zato se je ta še pred mrakom tiho zavlekla v kasarne.

Dolgi dnevi nam minevajo v popravljanju stare opreme, kupovanju hrane in pripravljanju tovorov. Večina članov trenira — tečejo na hrib s templjem Svajánbunat ali pa 30 kilometrov okrog Katmanduja. Pošiljamo zadnjo pošto, po teleksu pa rotimo letalce, naj nam ja pošljejo del tovorov, ki je obtičal v Amsterdamu.

Po osmih dneh Katmanduja nas 10 članov in 4 Nepalci odpotuje. Druga skupina je še 12 dni čakala, da so letala po kapljicah zvozila preostalo opremo iz Evrope. Več kot 500 km moramo proti vzhodu. Najprej čez južni rob katmandujske kotline v vroči in vlažni pragozdni Terai, potem čez obširno sotočje velikih himalajskih rek v Sapt Kosi — sedmerorečje, nato pa čez prvi, še nizek himalajski greben — Sivalike. Pred petimi leti je čez prelaz držala le nosaška pot, sedaj je cesta skrajšala nošnjo za tri dni. Čez Tamur je razpet moderen most, utrip življenja se pospešuje tudi na deželi. Cesta se spet zagrize, tokrat že v himalajsko sredogorje — Mahabháratlekh ... Za zdaj se motorni promet konča v vasici Híle. Tod je razcep nosaških poti — ali v dolino Arúna in proti Makalúju, ali naprej po grebenu v pogorje Kangčendzenge.

Híle je vas Tibentancev, ki sicer žive na severu Nepala, pa so morali zaradi zemeljskih plazov zapustiti domove. Molilne zastave, samostan in budistični lama, so zunanji znaki drugačnosti, predvsem pa velikopotezna trgovina. Lama nam je v pomoč. S svojo avtoriteto odganja radovedne domačine, skrbi za varnost tovorov in predvsem pomaga pri njihovem razdeljevanju med nosače. Njegova zasluga je, da dobe ženske tovore prikladnejše oblike, z nerodnimi sodi pa se morajo ubadati najmočnejši moški. Sicer bi veljala pravica močnejšega.

Cesta se od Híleja vleče vzdolž grebena še kakih 20 kilometrov naprej, vendar ni prevozna. Po švicarskih načrtih in v glavnem tudi z njihovim denarjem, jo delajo na roke — v Nepalu je poceni le delo. Moški kopljejo, ženske so drobilke kamenja. Vzporedno s cesto rastejo kot trava po dežju kolibe — bivališča delavcev, skromne čajnice, zametki bodočih trgovin, gostišč in prenočišč. Sprotna infrastruktura, čeprav brez načrtov. Cesta je dobra celo za plesišče, sedaj ko je sezona porok. Življenje se bo zaradi ceste v temeljih spremenilo. Celo vojska ali policija se bosta takoj pripeljali, če bo treba. Ni naključje, da ceste najprej grade proti negotovi vzhodni meji, kjer so na indijski in nepalski strani doma ista plemena.

Sicer so pa Nepalci predvsem hribovski kmetje, ki morajo prekopati, posejati in namočiti terase, ki so jih skopali v pobočje. Če je monsunskega dežja ravno prav, je žetev dobra; v suši je pridelek slab, premočni nalivi pa rušijo terase in odplavljajo žito. Prava sreča je, da ima odprava s seboj zdravnika, kajti mesto je dneve daleč, na polju pa je treba delati vsak dan.

Počitek je ob praznikih, ko so sejmi. Tu je trgovina skromna, tod ni turistov in bogatašev iz Katmanduja. Menjava blago za blago, nekaj denarja gre le za ženski nakit in otroške sladkarije. Sejmi so priložnost za srečanja, na tak dan si lep in ne umazan od prsti in znoja. Samo danes, jutri bo spet treba v potu obraza delati za vsakdanji riž. Kdor trdó dela, lepoto téže opazi. Nepalci, ki imajo najtrši kruh, hite po poteh sklonjeni naprej in pazijo na vsak korak, da se ne spotaknejo ali ne stopijo mimo. Vse blago, ki ga v Hile pripeljejo tovornjaki, se razleze po deželi na nosaških hrbtih. Naši tovorijo 30-kilogramske sode in vreče, nekateri za dvojno plačilo tudi dvakrat toliko. Kdor ima denar za mule, si ga z njimi služi že več. Večer je za nosače nabiranje drv za kuhanje večerje, za nas pa postavljanje tabora, razgibavanje — trening, ter čakanje na večerjo. Mrzla noč se spusti kot zastor med včerajšnji in med jutrišnji dan.

Prvih 6 dni popotovanja porabimo za to, da prekoračimo himalajsko sredogorje — Mahabharatlekh. Nad obdelanimi terasami se nekako pri 2000 metrih začno med pašniki rododendronovi pragozdovi. Z grebenov, visokih 3000 metrov, se daleč na severu svetijo

beli grebeni Velike Himalaje. Tod je dežela redko poseljena. Ker nosači nimajo šotorov, dnevne etape vedno končamo v vaseh, ki so pravzaprav obenem preprosti moteli.
Šesti dan se s svežih višin spustimo več kot 2000 metrov globoko v dolino Tamurja. Spet je vroče. Za nas je reka sprememba in osvežitev, za nosače tudi to, še bolj pa težava z zibajočimi se mostovi in spolzko potjo po obrežnem kamenju. Domačinom prinaša z ribami popestritev prehrane, živinorejcem pa zaradi norega strahu krav pred globino smrtno nevaren prehod. Sicer pa vzdolž doline korakamo tri dni naravnost proti severu, in tri noči nam grmeča voda poje uspavanko.
Trgovske poti so se razšle, postajamo redkost. Življenje domačinov – kot bi šli na izlet v zgodovino. Limbuji so najstarejši prebivalci Nepala. Nabiranje plodov v pragozdu, požiganje gozda, da dobe novo zemljo za polja in pašnike. Nihče ne verjame, da je v tem kaj narobe. Pri sotočju Tamurja in Gunza Kole gre nekaj nosačev nazaj. Strah jih je pred mrazom prihodnjih dni. Odložé tovore, počakajo na denar in se obrnejo, kot da se nismo nikoli videli. Pričenjajo novo zgodbo.
Zapustimo Tamur in se dvignemo 1000 metrov nad dnom soteske Čar Ču. Te strme bregove so poselili Raji, enako stari sorodniki Limbujev. Zemljo obdelujejo z ognjem, kukrijem in motiko. Kot pred 1000 leti. Tri dni se dvigamo skupaj s sotesko. Na strminah ni prostora za šotore, skupaj z nosači se gnetemo pod redke skromne strehe. Potem se odpre dežela nepalskih Tibetancev. Šola, kamor starši pošiljajo otroke, kadar doma ni dela in da imajo mir pred njimi. Najpomembnejše za državo je, da se vsa plemena učijo enega samega jezika — nepali. To jim uspeva. Tudi naši šerpe pravijo: »Čemu bi se učili svoj jezik — saj ga tako znamo.« Učitelji so z juga — pravi Nepalci – in so tu kot v Sibiriji — tri leta traja mandat.
Tik pred Gunzo, že 3400 metrov visoko, je star budistični samostan. Lame so tu doma, vse knjige v samostanski knjižnici so spisane še na roke v starem tibetanskem jeziku. Škripajoče podnice, pajčevine in prah na kipih, skrivnostne podobe življenja v onostranstvu, težak zven bobnov. Smrti zapisana zgradba, polna zatohlega zraka. Brez stika z življenjem. In tudi Gunzarji jo tako jemljejo.
Dvanajsti dan dosežemo Gunzo. Tu je nova prelomnica. Pusto vreme prežene večino dolinskih nosačev nazaj. Tibetanci zahtevajo trojno plačilo. Po dolgotrajnih večernih in jutranjih pogajanjih dosežemo, da bodo Gunzarji zadnje tri dni, ki nas še ločijo do baze, nosili samo za dvojno plačilo.
Gunza je zadnja stalno naseljena vas na naši poti. Tu je nekoč nastala široka terasa, ravno prav nagnjena proti soncu, da zemlja dobi nekoliko več toplote, kot bi ji šlo glede na višino in ledeniško okolje. Hiše so trdne in prostorne, zgrajene iz kamenja in lesa. Skozi Gunzo je še pred dvema desetletjema vodila trgovska pot v Sikim in Tibet. Potem pa so se dolinski ledeniki znižali, bočne morene zrušile in po podrtih bregovih jaki niso mogli več hoditi. Življenje pa daje trgovina in ker je te konec, občutka prihodnosti ni več. Vendar Gunzarji za sprotno veselje, prepir in dobiček, niso prav nič manj navdušeni. Pred odhodom zakurijo dišeče brinje, da bi bogovori blagohotno gledali na njihovo kupčijo.
Za gospodarja, ki ima čredo jakov — vsak nosi po dva tovora – je služba pri ekspediciji lep dobiček. Res pa je, da tod vsako noč pade sneg, ki ga sonce šele pozno pobere, in da ni nobenih čajnic več, niti nobenih koč. Postavljamo šotore in razpenjamo ponjave — s Tibetanci nas druži skupni odpor do mraza. Zrak je vse bolj redek, bližamo se višini 5000 metrov. Jaki stoično prenašajo težave, sledimo jim. Vmes se proti severu kot razgledna okna odpirajo doline proti goram Tibeta. V vsej zgodovini se tod ni nič spremenilo. Odprav ni veliko in so za domačine kot malo daljši kino v sicer vseskozi enakem življenju. Petnajsti dan od Hileja dosežemo Pangpemo, mesto baznega tabora — 25. marec. Nadmorska višina 5050 metrov.
Pangpema je travnata terasa na severnem bregu ledenika Kangčendzenga, po višini kakih 100 metrov nad njim. Poleti, v času monsuna, so tod pašniki za jake. Sedaj je zemlja zmrznjena, trava še iz lanske jeseni in jaki z nosači vred se obrnejo, da bi do večera, ko bo spet snežilo, dosegli prijaznejši kraj. Na zahodni strani Pangpeme so nekaka močila. V toplih dneh se med čopi močvirne trave leno pretaka studenčnica, ki pa ne preživi niti ene noči. Zjutraj je vedno led.
Od prvega dne sicer že hodimo proti gori, vendar tudi urejamo bazni tabor. To bo nov dom, oziroma oporišče za poldrugi mesec. Skladiščimo opremo in jo pripravljamo za transport. Preizkušamo zveze. Najamemo meniha za blagoslov baze, sicer šerpe ne bi hoteli nositi.
15 kilometrov južno od baze se dviga naša gora. Levo je 8586 metrov visoki glavni vrh Kangčendzenge, desno pa s te strani še nepreplezani 8505 metrov visoki Jalung Kang. Želimo, da bi splezali nanj naravnost po stebru, ki je v vpadnici vrha. To bi bila najlepša možna smer.
Že prvi ogled pod steno pokaže nevarne pasti. Sam steber bi bil zelo težak, vendar varen in lep. Dostop do njegovega vznožja pa je prava mišnica razpok in plazov. Sklenemo, da se bomo stebra lotili pozneje, ko bomo aklimatizirani in bi ga najboljši dve navezi preplezali v alpskem slogu, brez vnaprejšnjih taborov in napetih vrvi. Zato

pa bi na Jalung Kang nadelali smer po levi strani, in po tej bi potem zmagovita naveza s stebra lahko sestopila.
V Himalaji je vsak meter pridobljene višine dragocenost. Glede tega nam naša gora ne gre na roke. Že po prvih petih minutah hoje se moramo po strmi in sipki moreni spustiti 100 metrov globoko na sam ledenik. Potem je treba prekoračiti več 100 metrov širok greben ogromnih skalnih blokov, ki jih ledenik nosi s seboj. Za njimi je področje ledenih pragov in globoko urezanih ledeniških potokov. V začetku so bili zamrznjeni in so oživeli šele v toplih popoldnevih, prihajajoča pomlad pa jih je sčasoma prebudila v prave hudournike, da bi nam še najbolj prav prišli ribiški škornji. Šele po dobri uri hoje se je ledenik zgradil v rahlo napeto in valovito belo cesto. Po kakih 6 kilometrih je bilo treba zapustiti njegov glavni tok in se vzpeti na njegov pritok z vzhoda. Najprej strmo pobočje navaljenega skalovja, potem ledena stopnja mimo razpok in končno snežna strmina, ki je vodila na zgornjo ploščad. Strmina se na 5700 metrih položi v veliko teraso, ki je prej na kompaktnem videzu gore ni bilo videti. Tod, na umirjenem delu ledenika in daleč od nevarnih plazov, točno na 5720 metrih, smo 1. aprila postavili tabor 1. Dva velika bazna šotora in dva manjša so pomenili dobro oporišče za napredovanje naprej in navzgor.
Iz baze je bil Jalung Kang samo objekt našega dela, negiben dvig ledu in granita proti vesolju. Tabor 1 pa je že ležal v njegovem naročju. Ponoči si slišal, kako se globoko pod dnom šotora — v kleti — premikajo, tarejo in lomijo skladi ledu. Čutil si življenje gore. Vse neznanske količine ledu se premikajo navzdol in se umikajo snegu, ki napolnjuje nastale praznine. Vsake toliko časa, vendar povsem nepredvidljivo, teža odlomi kos — po nekaj sto vagonov hkrati – in ga potegne čez skalne previse. Kangčendzenga — Pet zakladnic velikega snega — ni prazna beseda. Od vseh himalajskih velikanov je najbližja Bengalskemu zalivu, najbolj pogosto se prav tu spopadata ledeni dih Tibeta in topla vlaga tropskih ciklonov. Zato toliko snega in zato toliko ledu. Za odpravo to pomeni, da moramo najprej najti varno klasično smer za mnogo vzponov in sestopov, v steber, katerega vznožje branijo ledeni odlomi, pa bomo smeli samo enkrat — pa še to z nekoliko sreče. In pot bi potem smela voditi samo čez vrh ter se spustiti po že opremljeni smeri — s tabori in pritrjenimi vrvmi.
Če smo doslej še oklevali, se sedaj odločimo: najprej bomo na Jalung Kang potegnili eno od nedokončanih smeri, ki potekajo v levem, edinem objektivno dokaj varnem delu stene.
Vzpon na himalajski vrh je podoben gradnji piramide. Iz baze je treba spraviti vso opremo na prvi tabor, za preostali del gore na drugi tabor in tako do zadnjega, kjer mora biti še vedno dovolj hrane, spalnih vreč in tehničnega materiala, da jurišna naveza lahko poskusi vzpon na vrh in se vrne. Če oskrba spodnjih taborov ne teče dovolj hitro, potem se piramida sesede vase in zadnjega vzpona ni mogoče opraviti. Temu se reče *logistika odprave*. Drugi problem je aklimatizacija. Z vsakim vzponom se telo nekoliko bolj prilagodi višini in zato je vsakokrat mogoče iti višje. V igri je več dejavnikov in nemogoče je vnaprej napovedati, kako se bo posamezen alpinist obnašal. Dejstvo je, da trening pomaga, prav tako je treba piti veliko tekočine, zdravje je pa sploh pogoj. Zahrbtna nevarnost je mraz. Zaradi izsušitve je kri gosta in skozi drobne kapilare se le težko pretaka. Zato so predvsem prsti mrzli in lahko zmrznejo zelo mimogrede, ne da bi prej kaj zeblo.
Nad taborom 1 smo morali obkrožiti velikanski ledeniški kotel. Ta počasni polkrožni dvig se je nehal pod navpično ledeno steno. Nad glavo so viseli seraki — ledeni odlomi, ki pa jih je zadrževalo zobato skalovje, da so se lomili le počasi in v majhnih kosih. Vendar, lomili so se. To so pričale vedno znova razcefrane bambusove palice za označevanje poti, pa tudi glavi Petra Podgornika in Pavleta Kozjeka, ki so ju drobci ranili. Prvi je čez ta led napel vrv Franček Knez, pozneje smo prinesli lestev in dodatne vrvi. Tod čez bo moral teči še močan transport opreme za zgornji del gore in nobene improvizacije si nismo smeli privoščiti.
Žleb iz stekleno trdega ledu je usmeril pot izpod nevarnih serakov. Da je nevarnost hitreje minila, se je vsak nadihal redkega kisika, da so ga bile polne vse celice, in s to zalogo hitel na varnejše področje. Potem je bilo treba počakati, da se je srce umirilo in da so se pljuča nadihala. Potem se je šele dalo naprej. Strmina se je počasi ublažila v obširno konkavno pobočje, ki so ga prekinjale redke razpoke. Tod bo drugo višinsko taborišče.
Tabor 2 smo postavili 9. aprila 6520 m visoko. Bilo je mirno vreme in najprej je stal šotor pravokotno na pobočje. Ko sta ga Tomo in Borut v viharju vso noč držala in se bala, da bosta z njim vred odletela, je bilo jasno, da mora stati vzporedno s pobočjem, pa še obzidati ga je bilo treba. Enako pozneje tudi drugega. Pred težkimi vzponi morajo biti noči mirne.
Stena nad taborom 2 je bil v povprečju daleč najstrmejši del vse smeri, čeprav so bila prav najtežja mesta – navpični odstavki v ledu in skali — v drugih delih. Po vsej dolžini je bilo treba napeti vrv in jo dobro pritrditi v led in skalo. Tu smo prekoračili
 višino 7000 metrov, mrazu in redkemu zraku se ni dalo več popolnoma privaditi, že tako

zglajena pobočja je pogosto še bolj gladil veter in oviral delo. Skale se menjavajo z ledom, vmes je kdaj pa kdaj napihano nekaj snega. Steno sta 10. aprila načela Peter in Filip, dva dni kasneje Pavle, Janko in Marjan premagajo spodnji del skalovja. Borut, Tomo, Silvo in Franček 13. aprila potegnejo do 7300 metrov. Postavimo prognozo: če bo lepo vreme, bomo na vrhu do 23. aprila, če bo slabo, pa 1. maja.
V hudem vetru 15. aprila na višini 7350 metrov Filip Bence, Janez Jeglič in Peter Podgornik postavijo prvi šotor tabora 3, naslednji dan pa preplezajo najtežje mesto vse smeri in pridejo na obširno območje pod Kangčendzengo.
Iz Jegličevega dnevnika:

»Sprašujem se, kako zdržati v tem vetru in mrazu — 30° C vso noč. V šotoru se poravnamo kot sardelice in čakamo, kdaj nam bo bobneči veter raztrgal šotor. Dolgo časa vzdržim in ne pogledam na uro. Ko pa prižgem svetilko, vidim, da bo treba vzdržati še celih 6 ur do jutra. Filip sloni po strani na komolcu, da mu čas hitreje mine. Petru se od vsega tega bučanja — grmenja vetra blede in kliče pokojnega brata Pavla namesto Filipa.«

19. aprila se napotijo iz tabora 3 proti bodočemu taboru 4 Janko Humar, Marjan Kregar in Pavle Kozjek.
Janko:

»Nad previsom se je strma stena končala, kot da bi odrezal. Na zadnjem klinu je viselo Petrovo kladivo, fiksnih vrvi ni bilo več, ledena planjava pa se je spočetka zložno, potem pa vedno strmeje vzpenjala proti vršni kupoli Jalung Kanga. Nobene resne plezarije več, vse do štirice. Spodaj, kjer je ledena kača zavila po dolini navzdol, je bila baza predaleč, da bi opazil rdeče pikice naših šotorov. Mogočni vrhovi nad njo so izgubili ves svoj ugled, utapljajoči se v morju sebi enakih, ki je valovilo vse do obzorja, kjer je kakor privid lebdela skupina Everesta. To je torej Himalaja, edino gorstvo sveta, kjer prilezeš tako visoko, da gore pod teboj postajajo vse manjše in neznatnejše, kjer ti ves svet leži pod nogami, oddaljen in nestvaren, izgubljen v zamuljeni povprečnosti, vrh tvoje gore pa še vedno kipi in raste navzgor in v črno, grozljivo globino vesolja. Fotografije, zapiski, pripovedovanja, so le bledi odsev resničnosti, brezupen poskus prikazati tisto, kar začutiš tam, pred vrati domovanja himalajskih bogov, odprtimi na stežaj.«

* * *

Pavle prinese šotor na prostor za tabor 4: »Če bi imel še spalno vrečo, bi šel zjutraj sam na vrh.«
20. aprila Silvo Karo in Franček Knez postavita tabor 4, 8100 metrov. Franček se potem vrne v tabor 1, Silvo pa sklene ostati: morda bi šel jutri sam na vrh:

»Noč je dolga in s strahom pričakujem jutra. Ko zjutraj vstanem, se pred šotorom skupaj zgrudim. Prehitro sem prišel na to višino — šele tretjič sem na hribu — in to je znak, da sem še premalo aklimatiziran. Pripravim opremo in začnem počasi previdno sestopati po ledišču in snežišču mimo razpok in naprej proti taboru 3. Tik pod robom srečam Boruta, nato pa še Toma in šerpo Nuruja, ki se muči čez skalni skok z dvema jeklenkama kisika v nahrbtniku.«

Popoldne 21. aprila dosežejo Borut Bergant, Tomo Česen in šerpa Nurú tabor 4. Šerpa se potem sam vrne v trojko.
Zjutraj 22. aprila po radiu zvemo, da je imel Tomo slabo noč in da je bruhal, zato bo s seboj vzel kisik, Borut pa se počuti zelo dobro in bo šel na vrh brez kisika tako, kot se je že prej odločil.
Iz Tomotovega dnevnika:

Ponoči sem bruhal in zjutraj še enkrat, ko pa sem dihal kisik iz bombe, je bilo spet vse v redu. Čita je rekel, da kisika ne bo jemal, bila pa je še ena bomba. Po ozebniku sva dobro napredovala, vmes spet enkrat nisem čutil nog. Ko sem se ustavil in povečal dovod kisika, je bilo po kakih 5 minutah spet vse v redu. Čita je rekel, da mu je toplo. Ko sva bila na koncu ozebnika, je bilo treba zaviti desno na raz. Čita je že sporočil po voki-tokiju, da se obeta dober prehod. No, ko sva prišla čisto blizu, sva ugotovila, da ni čisto tako. Tu sem nehal uporabljati kisik. S seboj sva imela 50 m dolgo in 8 mm debelo vrv. Ravno približno toliko je bilo težav. Splezal sem tisti del, v začetku led 75 stopinj, potem mešano, led in skale. Vse skupaj sva ocenila V+, 50 m. Na koncu sem zabil klin, prišel je za mano, klin sva pustila za povratek za spust, potem pa po snežnem razu dosegla greben, se spustila na južno stran, tam prečila še kakšnih 150 m v desno, potem pa je Čita imel zvezo z bazo. Prišel sem za zvezo, se povzpel še 10 m in zagledal vrh. Skupaj sva se odločila, da greva naprej, če pa po dveh urah vrha ne doseževa, se vrneva. Po uri in pol sva bila na vrhu, točno od 16.27. Sporočila

sva v bazo, slikala in takoj odšla dol. Kisik sem pustil na vrhu. Ko sva šla čez greben na S stran, se je že temnilo. Čez rob sem ga še kakih 20 m varoval, ker je tako želel, potem sva pa šla hitro dol. Prehitel sem ga, dosegel mesto klina za spust in ko je z vrvjo prišel do mene, sem jo fiksiral. S krajšim koncem sem privezal še njega, ker je bil negotov, bila je noč in nisva nič videla, rešiti pa sem moral še zmedo vrvi, ki je nastala. Dülferja si ni uspel narediti sam, tako sem to storil jaz, potem pa se je spustil po vrvi navzdol. Potem je rekel, naj pridem za njim. Ko sem prišel, sem videl, da ni šel do konca, vmes se mu je vrv zataknila in obstala sva kakih 15—20 m nad mestom, kamor bi morala priti. Poskušal sem rešiti vrv, ki se mu je napletla okoli noge, sam ni bil sposoben napraviti ničesar, jaz sem se pa moral držati z eno roko. Stal je na dobrem mestu in ko sem mu po delih govoril, da naj naredi dülferja, je rekel, da ga je naredil, ko pa sem preverjal, ni bilo nič narejenega. Rekel je, da bo kar lepo sestopil, saj tako ni nič težkega. Rekel sem, da bom poskušal zabiti klin in mu potem sam narediti dülferja in naj tam počaka (kake dva metra od mene), ni pa odgovoril. Ko sem ravno začel tipati za primerno razpoko (imel sem dva klina), sem zaslišal, da se je čisto počasi spustil in zdrsel po strmini, brez besed, povsem tiho in mirno. Instinktivno sem zaklical za njim, odgovora ni bilo.

Spustil sem se potem na mesto, kjer sem ob vzponu izkopal poličko, otipal razpoko v skali, zabil klin in se pripel s pasom (oprtom), tisto poličko še malo povečal in potem hodil sem ter tja vso noč, izredno dolgo in mrzlo. Usesti ali zadremati seveda nisem smel. Pod tistim mestom je bilo še kakih 30—40 metrov 50–60 stopinj nagnjeno pobočje, potem pa vse do tabora IV znatno položneje. Nad štirico sta bili dve razpoki, podnevi sicer brez problemov, ponoči pa nisem upal sestopiti, ker bi se lahko brez problema skotalil vanje. Tako sem počakal jutra in sestopil. Kakšnih sledov zdrsa nisem videl, saj je bil sneg, oziroma led izredno trd. Šel sem do razpoke, ki je bila nekoliko proč od štirice, pa prav tako nisem nič opazil. Lahko, da je padel v kakšno razpoko na zgornjem platoju, lahko pa je zdrsnil čez serake na srednji plato, kjer pa so razpoke velike in še več jih je.

Nog nisem čutil, zato sem takoj odšel na štirico. Tudi videl sem slabše, nekakšna meglica čez oči. Noge sem si v šotoru namazal s fenalgonom, hkrati pa začel topiti sneg za pijačo, vmes sem pa še kakih 10 minut dihal kisik iz bombe. Popil sem pijačo, potem je tudi ventil crknil, obul sem čevlje in šel dol čez plato (brez težav) proti trojki. Malo nad trojko sem srečal Petra in Filipa, ki sta šla naproti. Vzela sta mi nahrbtnik in šli smo do trojke, kjer je bil še Johan, potem pa skupaj vsi do dvojke, kjer je bil še Damjan. Filip in Johan sta odšla kar v bazo, mi trije pa v enko, kjer smo prespali, naslednji dan smo pa vsi prišli v bazo.

* * *

V bazi se je popoldansko proslavljanje s prihajajočo nočjo vse bolj spreminjalo v pogrebščino. Zjutraj 23. aprila smo se morali soočiti z resnico, da se bomo morali vrniti domov brez Boruta. Nenadoma sta se zmaga in uspeh zastrla s tragedijo. Zdravnik Damjan je prav povedal:

»Predvsem smo vsi mnogo izgubili: Borut življenje, Tone člana odprave, jaz človeka, vsi pa tovariša in svoje priložnosti na gori.«

Borutu je njegova peta himalajska odprava prinesla uresničitev njegov sanj. Stal je na drugem najvišjem vrhu, kar so jih doslej preplezali naši alpinisti... In za vedno ostal v njegovem ledenem kraljestvu.

Delo — iskanje na gori in pospravljanje taborov — nam je prineslo pozabo. Dolge nočne ure so prinašale spomine, razmišljanje o smislu poseganja po nemogočem, dvome in trpljenje. Pričenjal se je dolg pogreb.

Borut je pogosto citiral geslo, ki ga je osvojilo:

»Bolje je en sam dan živeti kot lev, kakor pa vse življenje kot ovca.«

Ob tem je Tomo v svoj dnevnik pripisal:

»Prepričan sem, da je Borut kot lev živel vsak dan.«

Nazaj smo dolge dni hodili vsak zase, vsak s svojimi obračuni. Kot bi se to ne moglo zgoditi vsakemu izmed nas. Kot bi pozabili, kako smo se pred dvema mesecema resno poslavljali od domačih.

Vendar smo sestopali v življenje, toplim vetrovom naproti. Življenje, ki zmaguje, ki te počasi sprejema in spreminja. Jalung Kang se vse bolj iz stvarnosti spreminja v lep in boleč spomin.

* * *

Grebeni nepalskega sredogorja so najlepši del poti. Himalaja je le še mogočna kulisa spominov; oblaki odgrinjajo nove in nove brezkončnosti. Na robu vesolja, pred neznanimi obzorji, pretečimi in vabljivimi, začutiš potrebo po tovarištvu. Spet bo treba držati skupaj.

Daleč spredaj nekje so meje, ki jih bo treba prestopiti in živeti svoj trenutek v času, ki prehaja v večnost.

HOTENJA JE TREBA PODREDITI VARNOSTI IN ODGOVORNOSTI!*

»Najglasnejši kritiki bodo tisti, ki so bridko prestrašeni in notranje razdvojeni v svojih naporih, da bi v življenju tudi sami dosegli kaj pomembnejšega.«

Anonimus

Vsak organiziran planinec ima pravico do pomislekov pa tudi dolžnost, da daje pobude in ideje. Hudo greše tisti, ki že dalj časa povzročajo motnje v alpinizmu skozi prizmo osebnih hotenj, gledanj in zadovoljevanj. Za razprave o teh problemih so potrebne stabilne, nevtralne in objektivne osebnosti, ki umejo upoštevati strokovna in zakonska izhodišča in poznajo minulo dogajanje pa tudi organizacijo kot tako. Razprave, če udeleženci v njih ne razpolagajo s temi elementi in celo izkoristijo prostor, da kritizersko obravnavajo matično organizacijo, posameznike in samoupravno družbeno ureditev, potrjujejo, da so razvojni temelji alpinizma majavi in da je torej potrebno vzgojno in odgovornostno reformirati organizirani alpinizem. Vodstvena improvizacija republiškega alpinizma ni dopustna, še manj je dopustno kritizerstvo matične planinske organizacije in njenega vodstva, saj je vedno zagotavljala eksistenco v mednarodnem razvoju alpinizma. Še nihče od članov v vodstvu planinske organizacije ni alpinističnih dosežkov uporabil zase, da pa so v svoj prid hodili po robu predpisov in rizikov posameznikov, je resnica. Tudi o skromnosti v planinskem funkcionarstvu še nismo nikoli govorili. Alpinisti sami pa so nas že kritizirali, ko smo jih pričakali, ko so se vračali z zahtevnih odprav, ali pa smo jih spremljali, ko so se na tako pot odpravljali. Tudi Alpinistični razgledi, glasilo zaprtega tipa, so marsikdaj povzročili, kar za društveni in družbeni status ni sprejemljivo.

In kaj je preventiva? Menim, da je to celostna in odgovorna akcija organizacije, ko s pomočjo sposobnih posameznikov trajno skrbi, da preprečuje nesreče v gorah in stenah. O preventivi, o varstvu, je že veliko napisanega. Poznamo kar uporabno literaturo s tako vsebino, o odgovornosti in o posledicah, o sankcijah, o socialni varnosti, o tem pa ni nič zapisanega (razen v JLA, ko je odgovornost na tem področju natančno definirana). Moja izjava ali urednikova zabeležka bi bila za laike le toliko pomanjkljiva, da ob »prepovedi« ni dopisal, kako bi moralo biti vse prepovedano, kar ne sodi v okvir veljavnih zakonskih kazenskih določil in navodil, kajti v okviru zakonov je vse dovoljeno — v tem pa je tudi bistvo prožnosti in tolerance. Ni moj namen, da bi reševal množico primerov, ker nas zanima prihodnost, ne minula opravljivost, neizpolnjevanje zakonskih

---

*OB 25-LETNICI AKTIVNEGA DELA GRS**

Franci Ekar kot avtor stališč, ki jih razvija pod tem naslovom in predstavljajo hkrati tudi odgovor na »Odmeve«, deluje v GRS že 25 let in se je v naše planinstvo vključil predvsem kot predstavnik tistega dela planinskih aktivistov, ki odklanjajo posploševanja, kadar gre za obravnavo problemov v planinskem delovanju, zelo pa ceni dejstva, ki izhajajo iz jedra planinskih dogajanj, ko šteje za največjo nagrado, če planinska sredina, ki ji pripada, sprejema njegove zamisli, mu zaupa njih uresničitev, kar s pravilno izbiro sodelavcev, s kolektivnim in tovariškim načinom ter potrebno širino, tudi uspeva. Rojen je 17. oktobra 1942, v planinstvu pa je začel delovati leta 1956. 1961 je trasiral znano Gorenjsko partizansko pot. Je alpinist, smučar, gorski vodnik z izkaznico številka 78 iz leta 1964, GRS znak in izkaznico s številko 188 pa je prejel januarja 1961. Leta 1962 je bil z jeseniškimi alpinisti v »mednarodni areni alpinizma«, kar je tedaj veljalo za Mt. Blanc. Leta 1963 je bil na Kavkazu, 1970 na Pamirju, 1972 v Hindukušu, na Kilimandžaru (Mawenzi) itd. Opravil je več turno smučarskih spustov v Julijcih, Visokih Turah, v montblanški skupini in je tudi vaditelj in učitelj smučanja. V »zeleni bratovščini« pa deluje kot fotograf in visokogorski lovec.

določil in navodil, kajti o moralni odgovornosti s pravnega vidika in o sankcioniranju naša planinska literatura ne piše. Tudi nismo pisali o tistih primerih, s katerimi smo se srečevali kot načelniki, predsedniki, vodje odprav... torej tudi o primerih tragične narave. Menim, da ni grožnja, pač pa človeški napotek, če rečem, da vsakega AO zavezuje pravilnik o odgovornosti in ga je vsak tudi dolžan izvajati, da tako zagotovi vse za varen povratek z gore. Naj ob tem omenim našega velikega alpinista Joža Čopa, ko sem imel čast spoznati njegovo plemenitost, ki se je izkazovala tudi v tem, da je do zadnjih svojih moči vztrajal pod steno, pa naj si bi bilo to ob vstopu ali pa pri sestopu. Tudi njegov vzpon v Steni ne pomeni solo dejanja. Pot, ko je izplezal iz svojega Stebra, je bila v resnici njegova reševalna akcija. Tudi spomina z jeseniške železniške postaje ne morem pozabiti, ko so nas jeseniški alpinisti, nas »zelene« začetnike, zaslševali pa tudi svetovali, kam naj gremo, kakšna oprema nam je potrebna, pa tudi, kdaj se moramo vrniti. Mislim, da smo kar pozabili na to skrb in da bi nam danes, v tem kompjuterskem času, pomagali vsaj celoviti in odgovorni pravilniki. Morda sem nekoliko neobjektiven, vendar naj me opravičijo mučni razgovori, včasih tudi žaljivi, svojcev in prijateljev ponesrečenih in umrlih v gorskih nesrečah, pa tudi mnogo primerov, ko smo v takih stiskah morali, pa tudi dolžni smo bili, urediti marsikaj takega, kar ni napisanega izrecno v zakonu. Analize nesreč so pač številke, ki jih včasih ocenjujemo tudi za zelo ugodne, ko primerjamo nesreče z obiskom, ki vsako leto še zmeraj narašča. Odveč je, ko bi zapisal, kako neustrezna je taka primerjalna analiza, ker je vsako življenje eno samo in je soodvisno z vsem, kar ta dragocenost prinaša v prostor in čas.

Iz bližnje preteklosti poznamo še sveža primera, ko smo iskali kazensko odgovorno osebo za nesrečo na gori. Sodišče je tudi v tem primeru izreklo moralno obsodbo, čeprav odgovornega, ko so na primer morili plazovi, na mestu samem sploh ni bilo; ali pa planinski vodnik, ko je opravljal vlogo reševalca in se je v viharju izgubil udeleženec, bil je obsojen kljub temu, da je bil sicer odličen gornik, čeprav moralno — dosmrtno. Potrebno je predvsem definirati odgovornost in tudi ustrezna določila kazenskega zakonika, da bi že vnaprej vedeli, kaj smemo pa tudi kako, kdaj in na čigavo odgovornost. Taka pravila lahko napišejo le tisti strokovnjaki, ki so sposobni prevzeti odgovornost in so sposobni preventivno urejati tudi morebitne posledice in pa posredno ali na neposredno tudi socialno varnost. Ne poznamo sprejemljivih pravilnikov, ki bi jih sestavljali sebi, v našo korist in da ne bi skrivali tudi možnosti zlorabe.

Analize nesreč, tako trdijo ugledni strokovnjaki, so stoodstotno subjektivno obarvane. Ob tem pa tudi ne izkazujemo, s kakšnimi stroški in s kakšnimi napori se v reševalnih in iskalnih akcijah srečujemo. Tu gre često za veliko število angažiranih reševalcev, vojakov, miličnikov in v katerih so čestokrat udeleženi prav samohodci, posamezniki. In prav ob tem bi morali reči, da je to res »najtežja, najnevarnejša in najodgovornejša

---

Leta 1972 je postal predsednik PD Kranj. Sam pravi: »Funkcij si nisem nikoli izmišljal ali pa jih sam izbiral; sem mnenja, da je taka obveznost na voljo vsakomur, ki je boljši, je požrtvovalen in je pripravljen dobro delati.«

Kot organizator in gospodarstvenik v planinstvu mu je uspelo zgraditi tovorni žičnici na Kališče in na Ledine, zgraditi planinsko postojanko na Ledinah, povsem na novo adaptirati planinski dom na Kališču, zgraditi smuško žičnico na Skutinem ledeniku, urediti zemljiškoknjižno stanje, kamor spada zdaj tudi Skutin ledenik, zgraditi nov planinski dom na Krvavcu, urediti društvene prostore z edinstvenim klubskim prostorom.

Njegova zamisel je tudi nov profil, ki ga poznamo pod pojmom — planinski vodnik, pa znana akcija — »Vsi občani hodijo v gore!« ter točkovna transverzala Kranjski vrhovi. Leta 1977 je F. Ekar izročil planinsko izkaznico Josipu Brozu Titu, ko je tako prvič sprejel članstvo v planinski organizaciji. V tem času tudi kranjski alpinizem napreduje. Bili so na štirih osemtisočakih, preplezali pa so tudi mnogo pomembnejših smeri doma in v tujini. S prožno organizirano GRS je to dejavnost vključil v družbeno-politični prostor.

Kot delavec združenega dela s posebnimi pooblastili, in sicer kot vodstveni delavec, že 15 let uvaja svoje zamisli v prakso. Njegova zasnova je realizacija večnamenskega objekta v Kranju — gospodarstvo, šport, kultura. V okviru teh objektov je nastalo tudi znano drsališče. Kot direktorja PPC Kranj so ga slovenska razstavišča – sejmi, izvolili za svojega predsednika, deluje pa tudi v KS, komisijah, odborih, SZDL, GZ, TKS, OO ZK in OO sindikata v okviru organizacije združenega dela.

Poseben pomen pa pripisuje F. Ekar poslovnemu in društvenemu sodelovanju s sosednjimi republikami in pokrajinama in z zamejstvom. Ne strinja pa se s kritizerstvom, ko pravi: »Živimo od dela, discipline in v medsebojnem sodelovanju in spoštovanju.« Vsak trenutek v prostem času porabi za gore. Pleza zdaj le tam, kjer je včasih sestopal, smuča z daljšimi zavoji, rad pa lazi za gamsovimi stečinami...

oblika«, le ne govorimo ne, na čigave stroške. Navsezadnje je vedno družba tista, ki je, če smo »zdravi«, tako prijetna in prikladna, da jo lahko kritiziramo.
In pojem »soloplezalec«? Menim, da gre v tem primeru za osebo, ki je tehnično vrhunsko povsem dognana, kar jih planinstvo pozna. (Seveda velja to le za tistih pet, šest, ki take sposobnosti imajo.) Tudi po značaju in borbenosti so brez primere. Niso pa nesmrtni. Menim, da je prav za te potrebno poskrbeti za organiziran trening, za ustrezno opremo, ko je treba skupaj načrtovati programe in seveda tudi ugotoviti varnostne, socialne in preventivne faktorje tako za njih same kot tudi za njihove družine. Ob tem naključnem »intervjuju« ugotavljam, na osnovi dokumentiranih spisov, idej, pohval, le-teh se je zbralo za zanimivo brošuro, da ni povzročil preplaha, pač pa je sprožil uporabna trezna razmišljanja, da smo v vsakem organiziranem društvu, odseku, vezani na sprejeta določila in predpise, ki jih določa zakon in govore o varnosti pri uresničevanju programa, in izločajo vsakršno samovoljo, ki bi bila tvegana in bi bila za organizacijo nesprejemljiva. Napredek in razvoj silita v to. Tudi predpisov o redu na smučiščih na primer nismo poznali, še manj pa jih upoštevali, zato smo na osnovi zakona pripravili nov izvleček o redu in o odgovornosti na smučiščih.
Naj mi bo dovoljeno uporabiti tole prispodobo: če odtrgamo zaščiteno gorsko cvetico, smo kaznovani, tako predvideva zakon, kljub temu pa jih trgamo in kjer ni tožnika — ni sodnika. Enako je pri alpinizmu »trdem, nevarnem športu«, če ne poskrbimo in ne preverimo vseh kriterijev za varnost v fazi priprave, v izvedbi in ob zaključku, in če ni preiskovalca, zaslševalca, če ni svojcev, je vse v redu; narobe pa smo, če nismo za vse poskrbeli – krivci in obtoženci. Neobjektivni samohvalni kričači so cokla napredku tudi v alpinizmu; morali se bodo podrediti okolju, splošnemu razvoju in napredku, predpisom in hotenjem, ki so vtkana v našo planinsko organizacijo. Prav ti tudi ne sprejmejo dejstva, da so vrhunska in draga alpinistična dejanja rezultat, ki izhaja tudi iz planinske organizacije, torej tistega dela našega planinstva, ki ne spada na uživansko področje. Ob tem pa prihaja iz določenih alpinističnih generacijskih krogov očitek, kako da se planinski voditelji kitimo z njihovimi dosežki. Alpinistična številčna miniatura, predvsem pa njeni kreatorji objektvnega organiziranega razvoja alpinizma, od klasičnega do vrhunskega pa tudi do soloplezanja, bodo z veliko mero aktivnosti morali nadoknaditi organizacijski vakuum, se spoprijeti s tistimi posamezniki, ki so v organizaciji samo zato, da bi tako uspeli doseči svoj cilj. Alpinistični program in tudi odprave, niso poceni. Družba prav na račun planinske množičnosti, na račun zaupanja, na račun vzgoje, preventive, planinskega gospodarstva pa tudi prek »častnih« predstavnikov in posameznikov, zavestno podpira akcije, ko združeno delo, TKS pa tudi s proračuni . . ., financirajo drage alpinistične programe.
Ob zaključku bi se pridružil Cankarjevi trditvi, ko pravi, da je v vsakem človeku nekaj človeškega, in tudi pritrdil A. Maslowu: »Če je vse, kar premorete, kladivo, se vam vsaka stvar v življenju zdi podobna žeblju.«

Franci Ekar, v decembru 1985

SPOMIN

PROF. MARJAN LIPOVŠEK

Ali je bil tisti lepi september znamenje za molčečega človeka, ob katerem si čutil, da je predan nedosegljivim vzorom, čeprav je vedel, da jih ne bo dosegeli pa je vendar zvesto veroval vanje? Bilo je nekaj septembrov, tista leta vse od 1948 naprej, ko smo hodili za deset, štirinajst dni v podgorske hotele, poskušali dati — ali odkriti — nekaj zvočne lepote tovarišem iz sindikatov, v prostem času pa smo hodili po gorah, kakor da bi bila tam naša sprehajališča. Sklepali smo prisrčna prijateljstva, še danes ne morem pozabiti Slobodana, ki se je zaljubil v našo Vilmo — pa kako je bil mil, dober, srčno — — in plaho — predan s svojimi kratkovidnimi očmi pod debelimi stekli očal, pa še malo je škilil, ampak, kako smo ga imeli radi v njegovi naivnosti! Zraven hotela je bilo leseno kopališče, ki bi se ga danes, ko smo segli tako visoko v svoji turistični ošabnosti in v uspehih, rojenih iz tega, sramovala vsak zakotna gostilna, kaj šele zasebni vikendi, o katerih se tedaj nikomur še sanjalo ni, pa tudi o tem ne, kaj vse so povzročili zla v snovnem in duhovnem svetu. Ne, ne, bilo je le preprosto, za tisti čas niti ne preskromno bivanje – saj nam je v kosteh tičal še vojskin čas — bivanje in preprosta hrana, res da komolec pri komolcu, pa tudi srce pri srcu — vsaj včasih.
Tedaj je prišel v kopališče. Leseni pogradi so bili še topli daleč v september, saj so bila poletja vroča in suha. Tropski zrak je vél čez gore, ledenik pod Triglavom in snežišča po višavjih je vidno jemalo, september pa je še vedno žehtel od skoraj poletne vročine.

Poznala sva se od povojnega časa, ko se je skušal postaviti po robu izmišljenim obdolžitvam in jih s svojim trdnim pravnim znanjem postaviti tja, kamor so sodile. Tam v Martuljku — rekli smo vedno le Martuljk, nikoli Gozd ali kakorkoli drugače — tam sva spregovorila najprej le nekaj besed — zgovoren ni bil nikoli, pa sva se domenila za turo, kakor smo rekli tedaj. Ne vzpon, ne gorniška pot, ne pléza – kratko: tura. Zaupal mi je, toda ne zaradi tistih nekaj let, ki sem jih imel več, temveč kdo ve zakaj. Veliko je razmišljal, včasih tudi pisal o tem, zakaj ljudje zahajajo v gore. Bil je osamljen, samo enega gorskega tovariša je dotlej imel, a ta je bil doma v Kamniških Alpah, kjer se je tudi res izkazal kot strokovnjak — Vlasto Kopač.

Pred nama se je vzdigovalo Martuljško pogorje. Pet, deset, petnajst možnosti za gorsko hojo, ki bi jo zmogel tudi človek, ne da bi bil plezalec. Toda on je bil močan, vzdržljiv, in tistega popoldneva sem mu pokazal, kje drži pot gor k Poncam, na sredo te čudežne skupine gorá, na najvišjo od njih. Nebo je bilo sinje, kakor da bi bilo tam zgoraj zrcalo pravljičnega studenca, v katerem odseva nekje iz globin, pa navzgor v visoko, brezdanjo modrino, tako se nama je zdelo, ko sva gledala kvišku, ležé na deskah, in molčala...

Drugega dne sva se potikala po divjini Kotlov, čez Malo in Veliko Ponco, na drugi strani pa v Veliko Dnino. Zbližala sva se, ne da bi si bila kaj posebnega povedala, ne da bi si postavljala načrte. Sámo od sebe je tedaj prišlo, da sva še in še hodila v gore, ne da bi bila zvezana s kakim namernim »večnim prijateljstvom«.

Toda hoja z njim je bila kakor oddih, danes zame nepozabna. Ali je sploh mogoče pozabiti tihega, mirnega človeka, ki hodi s teboj, skoraj ne da bi vedel, da je tu še kdo drugi mimo tebe? Šla sva na Srednji vrh in Vlado je vedel, da gore niso le v strmih stenah. Pohajkovala sva po tistih gredinah, po policah, prepreženimi s polji, med znamenji, ki so stala v gorski deželi kakor vrojena vanjo. Ali jih nismo nekoč hoteli vneto podreti? Nekoč, pa ni še tako dolgo od tega. Je slovenska dežela brez njih še slovenska? Je to »mistika«? O, sveta preproščina — pa ne le preproščina! Tam čez so stale gore kot razmršeni velikani, kakor jih oddavnaj poznamo. Še je bilo cvetja, še so držale stare, od časa načete lese ob kolovozih v dolino.

Nato sva odšla pod Srce. Krajna zev pod Špikovim grabnom je bila tako nerodna, da sem zavil v levo pod grapo in od tam v skalovje. Med meglo, ki se je nad škrbino res zgostila, pod vrhom pa takoj spet razgrnila, smo priplezali na Špik in po znani zabavni stezi zdrveli v Jasno.

In potem na Špik od Pišnice, spet med meglami, da komaj najdeš skoznje, koj drugi dan pa še čez Szalay-Gerinov greben na Tursko goro. In spet sprehodi pod Karavankami po neznanih stezah onkraj Save med Gozdom in Belim potokom, pa pod Rigljico, kjer sva raziskovala tisti širni svet po lovskih stezah — komaj da je noga izletnika kdaj nanje stopila. Nato so prišle na vrsto Kamniške, že pravo plezanje v razu Štajerske Rinke ali malo pozneje v steni Male Rinke, ki so jo — nekaj posebno težko, pač pa posebno prijetno — prvi zmogli Režek, Modec in Grünfeld — kdaj je to že bilo, nekoč v mezzozoiku našega plezalstva... lepa plezalska pot po strmi, lahki steni. Z nama je bila Barbka s svojo vedrino in svetlobo, ki jo je nenehno izžarevala. Kako je Vlado to razumel! Bilo je, kakor da bi se v srcih oglašal star, večno znan, večno mil napev. So res taki ljudje tako pogosto zapisani prezgodnji smrti?

Potem sem rekel, da lahko poskusiva nemško smer v Triglavski in jo je res prav dobro zmogel. Čez Lusko in že ob dveh sva stala na Kugyjevi polici. Ah, da, *šele* ob dveh popoldan in ne tako, kakor tisti, ki je v dveh urah pridrvel čez steno, pa so ga vprašali, kdaj je hribe gledal — kot imenitno pripoveduje Potočnik.

Kmalu nato sta naju megla in mraz pregnala izpod Hornove v Jalovcu. Ko je padel sneg, sva šla na Storžič, poleti spet v Triglavsko.

Nekaj pa je bilo teh gorskih sprehodov, ki so še posebno močno ostali v spominu. Ve še kdo za strmo, zaznamovano plezalno stezo, ki drži od Rogovilca ob Savinji na Raduho naravnost čez vse robove stene? Zadnjič sem v gostilni spodaj vprašal zanjo, pa se je dekle zasmejalo: kdaj je že ni več, tiste steze! — Kako, da leta tako hitro tečejo, bežijo? Po vojni smo pot odprli, danes je to že davna preteklost. Prvikrat pa sem bil na Raduhi leta 1936 – je to res že nedogledna davnina? Tako se mi je godilo na Planini v Plazeh pod Trentarsko Tičarico. Ko sem prišel mimo, je bilo vse zaraslo, zapuščeno, letnica pa tam nekje okrog 1950, in že mineva zidana koča, planina, življenje na planšariji... o življenje!

Z Raduhe sva se vračala čez Arto. Dolgo, zanimivo, slikovito, z razpenjenimi valovi gora na jugu, tam čez Strelovec in Ojstrico in naprej proti Rinkam. Pozimi spet na Ojstrico, na Kriške pode skozi Beli potok, ko se je s Pihavca kar kadilo od plazov, midva pa na varni mulatieri. A menda najlepše je bilo nekoč v maju. Bili smo trije, prebijali smo se skozi snegove Belega potoka na vrh Slemena in potem po sklonini do lovske koče na severni strani in po nekih nebeško lepih livadah ob Savi, ki jih je skozi pomladanske macesne obsevala zlata luč. Kaj lepšega tam okrog ni.

In potem vendarle Hornova v Jalovcu. Tedaj sem se prvič — in zadnjič — ustrašil zanj. Pa ne v steni, ki jo je dobro zmogel, temveč ko smo se vračali skozi ozebnik, zaradi slabega obuvala tam pod Goličico, ko je pod Malim Kotom zdrsnil, a se je ujel. in Škrlatične grede! Prespala sva v Mihovem domu, potem pa daleč gor pod severno steno v domovje Vandotovih pravljičnih postav in po skoraj skrivnostnih prehodih vprek pod Rakovo špico. V svetu, o katerem ne bi mislil, da odpira svoj divji dom tako radodarno. Spremljalo naju je jesensko milo sonce, v sencah je prežal hlad, na drugi strani pa trudoma iskanje na pot v Dolke.
Na Ojstrico spet v snegu... Tavanje z bivaka pod Skuto — vse mine, kjer so moje rožice? Še pomnimo, kako so prihajala težka bruna na ramah takratnih prav mladih navdušencev na Pode? — na Kamniško sedlo, kjer smo v megli komaj našli kočo.
Potepanje okrog bivaka dve pod Grlom, kamor sem mu pokazal sestop z Martuljške strani sèm. Spomnil sem se »strica« — imenitnega možakarja, ki je z vsem srcem lazil po gorah, tam pa sestopa ni našel in v nevihti ves srdit prilezel nazaj v Gozd in se strašno jezil na nekega Petra, ki mu je svetoval tam čez v bivak dve. Sicer pa je tam res treba vedeti, kod in kam, in Vladotu sem rad pokazal tisti lepi sestop.
Pod Oltarjem pa vihra s sodro, da naju je še bivak komaj zavaroval pred njo.
Nekoč — najbolj nenavadno — s Kriških podov okrog Pihavca po južni strani, po neki slabi, opuščeni — ali le namenoma slabo izhojeni? – lovski stezi v čisto neznanem svetu na planino Zajavor, kamor je še dr. Jug hodil iz Vrat mleko pit — za naju so bili to pretresljivi spomini. Saj ne tiščiva glave v pusti pesek najvišjih stopenj, ki se ne zmenijo za to, kar se je nekoč velikega dogajalo po naših gorah... Doktor Jug in njegov listek z lepo pisavo, ki sem ga našel na Visokem Rokavu, tam sem bil nekoč sam skoraj deset let pred zadnjo vojno. In Jug je pustil ta spomin nase leta 1924, preden se je ubil v Triglavski. Sam s svojo filozofijo — in z bolečino.
Kaj vse sva oblezla! Zadnje je bilo, ko je spet Triglavska stena razodevala svojo veličastno lepoto. Oh da, samo v smeri Zimmra in Jahna, samo! Ampak! Kdo pa je sploh gornik? Nemara tisti, ki pleza zaletavo pet, deset let, gorá pa ne vidi? Z Vladotom hodiva po gorah — še vedno, še vedno. V letih sva, seveda. On hodi z menoj, čeprav ga že veliko let ni več. Veliko let? Ko to pišem, še niso pretekla cela tri leta, odkar je odšel. Toda tu je, in kakor jaz, vé, kaj je gorski svet. Kako se razumeva!
Nikoli pa nama ni bila dano tisto jasno, toplo, osrečujoče vreme, ki dopolni doživetje plezanja s svojo poletno lepoto in brezskrbnostjo, nikoli. Je bilo to znamenje za njegovo življenjsko nesrečo? Ko se je ves posvetil vzorom, ki so se mu pred očmi drobili v prazna besedičenja, v nesrečna dejstva? Zase ni terjal veliko, pač pa za svoje načrte, za svoje prepričanje, kaj je potrebno, in kar je prihajalo iz humanizma njegove narave. Ni bil v tem čisto osamljen, toda nihče od njegovih ni mogel nič proti usodni poti, po kateri so zdrvela njihova prizadevanja, upanja. O tem nisva nikoli govorila. Mogoče je zato rad hodil z menoj, ker ga s takimi vprašanji nisem mučil. Nikoli! Ne le, ker bi bilo brezplodno govoriti o tem. Tistih sil, ki so obrnile krmilo dogodkov v brezno, iz katerega skoraj ni videti rešitve, posameznik ne more ustaviti. Ko je zapuščal pomembno delo v uravnavanju kulturnih vprašanj in razmerij, je bilo to očiten znak, da je nekaj hudo narobe. Zakaj tisti, ki so prišli za njim, so bili humanisti le po besedah, če ne celo pavlihe. Pomembnosti in predirnosti njegovih misli pa niso umeli.
Morda ga je to zdravstveno strlo? Ne vem. Celo o tem nisva govorila, razen nekaj mojih plahih vprašanj, saj sem vedel, da mu ne morem pomagati. Toda vsaj to spoznanje nosim v sebi, da bi bila usoda velikih občestev drugačna, če bi bili drugi takih misli, namenov in dejanj, kakor on. Ob Dnevu mrtvih sem se v prijateljstvu, s spoštovanjem in z bolečino spomnil nanj.

Na Vladota Vodopivca (1916–1982).

NESREČE V SNEŽNIH PLAZOVIH V ZIMI 1984 / 1985

PAVLE ŠEGULA

Pisati o nesrečah ni mikavno. Delo nas spominja na napake, ki jih kljub vsem svarilom in opozorilom v celoti ni mogoče preprečiti. Spominja nas na posmehljive pripombe gornikov in zlasti tistih smučarjev, ki menijo, da imajo potrebno znanje zbrano v mezincu leve roke, pa na nelagodje reševalcev, kadar v negotovih razmerah iščejo zasute. Ne nazadnje se ob tem delu spominjamo žalosti, ki nas je obdala ob izgubi svojcev, prijateljev, ob slovesu znanih in nič manj tudi neznanih ljudi. Izgubljeno življenje se ne vrne.

Država	Število nesreč	Gorniki		Smučarji		Ponesrečeni pri delu	Ponesrečeni na cesti	V zgradbah	Ponesrečeni pri drugi dejavnosti	Skupaj mrtvih	Plazovnih psov
		na smučeh	brez smuči	na smučiščih	zunaj smučišča						
Anglija	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23
Avstrija	63	28	1	1	8	—	—	—	2	40	201
Bolgarija	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25
ČSSR	9	4	9	—	—	—	—	—	—	13	15
Francija	69	12	4	—	29	—	—	—	—	45	114
Italija z Južno Tirolsko	19	19	7	—	5	2	—	—	—	33	170
Jugoslavija	2	—	—	—	1	1	—	—	—	2	31
Kanada	33	—	4	—	—	—	—	—	2	6	33
Liechtenstein	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	8
Norveška	4	1	—	—	—	—	—	—	3	4	155
Poljska	3	4	—	—	1	—	—	—	—	5	14
Španija	4	—	—	—	8	—	—	—	—	8	2
Švica	32	26	—	—	14	2	11	—	2	55	314
ZDA	13	4	3	—	2	—	—	—	4	13	48
ZRN	11	5	—	—	2	—	—	—	—	7	40
Skupaj	264	103	22	1	71	5	11	—	13	226	1202
V odstotkih		44,4	12,0	0,4	31,0	2,2	4,5	—	5,5	100	
V sezoni 1983/1984		75	28	5	29	5	10	13	4	169	1119
V odstotkih		44,4	16,6	2,9	17,2	2,9	5,9	7,8	2,3	100	

Kot vsako leto, je tudi septembra 1985, na srečanju IKAR v Flåmu na Norveškem, podkomisija za plazove ocenila dogajanje pozimi 1984/1985 oziroma v hidrološkem letu med 1. 10. 1984 in 30. 9. 1985. Omejila se je predvsem na smrtne nesreče in ugotovila, da tako slabe zime, kot je bila zima 1984/1985, v svojih pregledih doslej še ni zajela.

Na vrhu seznama so turni smučarji; med njimi je skoro polovica vseh preminulih. To so deloma gorniki in alpinisti, deloma v gore zagledani smučarji, ki hočejo obiskati gorski svet tudi pozimi in jim smuči pomenijo pripomoček za lažji pristop in za lagodno gibanje v sicer neprehodni beli divjini. Če jim dodamo še gornike-pešake, se pokaže, da gorniki kot celota krepko odtehtajo vse druge prizadete. Upoštevajmo sedaj še smučarje, ki hodijo na organizirana smučišča, pa tam zbeže pred gnečo, in se, čedalje raje in pogosteje, umikajo v nedotaknjeni sneg na njihovih obrobjih. Kaže, da jih plazovi kaj pogosto pobirajo v deviškem celcu.

Podoba resnično ostaja ista iz leta v leto, menjajo se zgolj žrtve in, v malem, odstotki zdaj ene, zdaj druge kategorije najbolj prizadetih. To pomeni, da ljudje, ki redno hodijo na zasnežene gore in strmine, na srečanje z belo opojnostjo, niso najbolj pripravljeni. Imajo dobro ali primerno opremo, o snegu in stabilnosti snežne odeje pa vedo prav malo ali nič. Opozoril in obvestil ne poslušajo, jih preslišijo, pogosto pa se jim posmehujejo. Avtorje imajo praviloma za ljudi, ki nič ne vedo ali pa so bojazljivci.

Z drugo besedo bi lahko rekli takole: možnosti, da bi se stvari spremenile na bolje, je pravzaprav zelo veliko, saj kot možne žrtve plazov doslej sami sebi v prid nismo še skoraj nič ukrepali. Vse je odvisno od nas, našega znanja, od dobre volje, da zunaj v naravi tu in tam sami pogledamo v snežno odejo in ocenimo, kako je z njeno stabilnostjo. Od naše pripravljenosti, da dobro osvojimo znanje o iskanju zasutih v plazu in se opremimo z ustreznimi pripomočki. Ne nazadnje od sposobnosti, da ob nesreči sami organiziramo reševanje, pomagamo sebi in drugim. Za razliko od mednarodnega pregleda, ki zajema samo nesreče s smrtnimi žrtvami, vsebuje naše slovensko poročilo

vse znane nesreče, ko so plazovi zajeli, odnesli ali povsem zasuli ljudi. Seveda so ti podatki dosti manj popolni. Ljudje postanemo pozorni na tujo nesrečo šele tedaj, ko imamo opravka s smrtjo, o svoji pa previdno molčimo, da se ne bi izkazali kot nerode ali manjvredni. Redek je opazovalec, ki se zaveda, da nezgode s srečnim iztekom niso nič manj poučne in zgovorne.

Ravno tisti, ki dobro opazuje vse od kraja, bo opazil, da je mehanizem proženja plazu marsikje podoben ali celo enak, razlike so le v posledicah, kar je skoraj docela odvisno od naključja in le deloma od sposobnosti, znanja prizadetega, da se – če sploh so možnosti — upira stihiji splazele snežne odeje.

Poglejmo razpredelnico nesreč pri nas v zimi 1984/1985.

Prizadeti	Zajeti v plazu	Posledice			Reševanje		
		mrtvi	poškodovani	nepoškodovani	S	M	R
Gorniki na smučeh	2	—	—	2	2	—	—
Gorniki brez smuči	19	—	—	19	19	—	—
Smučarji na progah	—	—	—	—	—	—	—
Smučarji zunaj prog	2	1	1	—	1	—	1
Ljudje pri delu	7	1	—	6	4	2	1
Ljudje v prometu	2	—	—	2	1	1	—
Ljudje v zgradbah	1	—	—	1	1	—	—
Druge nesreče	—	—	—	—	—	—	—
Skupaj	33	2	1	30	28	3	2
V odstotkih	100	6,06	3,03	90,91	84,85	9,09	6,06

V razpredelnici pomenijo: S — samopomoč prizadetega, M — medsebojna pomoč, R — organizirano reševanje (GRS, občani, CZ).

Več od same razpredelnice nam bodo povedali kratki opisi posameznih dogodkov.

1. *Plazovi pod Kredarico, 30. in 31. 12. 1984*

Dne 30. 12. 1984 je manjši plaz presenetil osem alpinistov ob varovalni jeklenici na Kalvariji pod Kredarico. Plaz jih je nesel krajši čas, ostali so brez poškodb. Rešili so se lahko kar sami, nato pa nadaljevali pot.
Podobno je bilo 31. 12. 1984, ko so na istem kraju kar trije plaziči deloma zasuli moškega in dekle. Rešila sta se sama, vsi prisotni pa so se odločili za umik in povratek. Iste dni je nosilo še nekega gornika, ki je, kot ostali, prestal preizkušnjo brez hujšega.

2. *Plaz pod grebenom Mojstrovke, 29. 12. 1984*

V megli in metežu sta se z vrha Mojstrovke vračala dva alpinista ter zgrešila smer. Zalezla sta se v severna, z opastmi ovešena pobočja. Napako sta kmalu odkrila. Odločila sta se, da se vrneta na vrh.

Kakih deset metrov pod robom grebena se je odkrhnil del opasti in sprožil plaz, ki je zajel oba člana naveze. Na srečo se je eden ustavil že po kakih desetih metrih, drugi pa po petdesetih metrih neprostovoljne vožnje v plazovini. Iz plazu sta se rešila z lastnimi močmi in brez poškodbe.

3. *Plaz pod Mojstrovko, 30. 12. 1984*

Skupina štirih alpinistov in alpinistk iz AO Škofja Loka se je tega dne zjutraj namenila na Mojstrovko. Ponoči je bilo vetrovno, v metežu je snežilo. Odločili so se za vzpon po običajni poti, bilo je kakih trideset centimetrov novega snega.

Do višine 1800 m so dobro napredovali, tam pa se je utrgal plaz sprijetega snega, ki je odnesel tri udeležence pohoda, zunaj plazovine je ostala le ena oseba.
Iz plazovine se je izkopal vsak sam z lastnimi močmi.

4. *Plaz pod Krnico, 2. 1. 1985*

Skupina petih alpinistov iz Idrije in Tolmina, se je tega dne želela povzpeti iz koče na Planini Razor prek vrha Krnic na Vogel. Štirje alpinisti so se držal desnega roba snežišča, peti pa si je izbral pristop po sredini. Kakih petdeset metrov pod grebenom se je speljal plaz petdeset metrov na široko v dolžini tristo metrov.
Prizadeti si je pomagal s plavalnimi gibi, ostal na površini plazu in se rešil brez posledic.

5. *Plaz pri Jaznah, 14. 1. 1985*

A. B. se je tega dne ob 16. uri lotil pluženja ceste za Gornje Jazne. Plužil je s traktorjem, pred katerim sta hodila oče A. B. in brat D. B. Na cesti je bilo preko enega metra snega.
Okrog 18. ure se je na pobočju Preselje, približno trideset metrov nad trojico v širini trideset metrov, utrgal plaz suhega snega. Oče se je prijel za lemež pluga ter zgrabil tudi sina, ki ga pa ni mogel obdržati in ga je plaz odnesel v globino. Plaz je traktor sicer premaknil na rob ceste, vendar ga ni vzel s seboj; oče in sin sta takoj sprožila reševalno akcijo, v kateri so najprej kaki dve uri iskali vaščani iz bližnjega zaselka. Ko ni bilo uspeha, so poslali po pomoč. Obveščeni so bili pristojni štabi CZ in gasilci. Iz Otaleža, Cerkna in Idrije se je zbralo 160 oseb, prispeli so tudi člani GRS Tolmin, skupno 20 reševalcev z lavinskim psom.
Iskanje ob umetni svetlobi svetilk in reflektorjev je trajalo vso noč; bilo je brez uspeha. Šele ob zori so člani GRS ob pregledu celotnega plazu našli dečka mrtvega ob bukvi na robu plazu, nekako petsto metrov niže od kraja, kjer ga je pobral plaz. Štirinajstletni deček je bil zelo poškodovan.

6. *Traktor in osebni avto v plazu, 15. 1. 1985*

Dne 15. 1. 1985 je plaz suhega snega zasul cesto Črna—Sleme—Šoštanj pri naselju Javorje. Dva metra debela plazovina je ležala na cesti v dolžini sto metrov. Očistili so jo delavci, lotila sta se je pa še M. K. in A. Š.
Tedaj se je na strmem, travnatem pobočju utrgal nov plaz suhega snega ter zasul traktor in osebni avto. A. Š. v avtomobilu je povsem izginil v plazovini; M. K., ki je upravljal traktor, je ravno še gledal iz snega. Tako se je rešil ter nato pomagal še tovarišu.
Plaz je obe vozili tudi bočno premaknil za dobrih 10 metrov. Telesnih poškodb ni bilo, škodo je trpel le avtomobil.

7. *Plaz pod Klobukom (956 m), 16. 1. 1985*

Mladeniča A. K. in I. B. sta se dopoldne 16. 1. 1985 smučala na organiziranih smučiščih na Kalu. Ko sta se smučanja naveličala, sta se okrog 13. ure namenila domov, v Boben pri Hrastniku. Ubrala sta bližnjico preko hriba Klobuk. Ko sta prispela do pobočja pod Klobukom, neposredno nad vasjo Ravne, se je prvi spustil po bregu A. K., nekaj trenutkov za njim pa še I. B. Hkrati se je z vrha pobočja utrgal plaz. A. K. se je hotel plazu umakniti, s kričanjem je opozarjal tudi tovariša. Plazu pa se nista mogla umakniti, zajel ju je na četrt poti pod vrhom. A. K. se je v plazu z nogo ujel v drevesno vejo in ostal tam, potem, ko je plazovina zgrmela v globino. I. B. je imel manj sreče. Ostal je petsto metrov niže, 120 centimetrov pod površino plazu, od koder so ga rešili vaščani iz Raven 1.54 h potem, ko ga je zasulo. Mladenič je bil še živ, vendar je med prevozom v bolnišnico podlegel poškodbam.

8. *Plaz pri Solčavi zasul hišo, 24. 1. 1985*

Dne 24. 1. 1985 je plaz iz hudourniškega žleba Mostnarjev graben zasul na samem stoječo hišo zunaj Solčave. Triinsedemdesetletna lastnica je bila tisti čas še v postelji, vendar je dogodek ni spravil v strah ter si je sama pomagala iz hiše, ki je bila dokaj poškodovana.

Napoka plazu je kakih petsto metrov više pod Okroglo pečjo; utrgal se je očitno zaradi velike množine novega snega in vetra, ki je s snegom zatrpal ves žleb. Plazu takega obsega ljudje na tem kraju ne pomnijo že več kot sto let.

9. *Plaz nad Tičarjevim domom, Vršič, 15. 2. 1985*

Dne 14. 2. 1985 je na Vršiču snežilo. Naslednjega dne se je neki samohodec lotil pobočja nad Tičarjevim domom in sprožil plaz sprijetega v vetru nanešenega snega. Plaz ga je nesel nekaj metrov, potem pa se je sam uspel rešiti iz plazovine, ki se je speljala vse do prevala Vršič.

10. *Plaz pod Mojstrovko, 24. 2. 1985*

V nedeljo, 24. 2. 1985, je sončno in jasno vreme zvabilo v gore številne turiste. Mraz je nekoliko popustil.
Okrog poldneva sta se malo pod grebensko rezjo med Malo in Veliko Mojstrovko drug za drugim utrgala dva plazova. Plazovina je zajela gornika, ki se je s cepinom obdržal na trdi, nesplazeni spodnji plasti snežne odeje.

11. *Ratrak v plazu na Kaninskih žičnicah, 18. 3. 1985*

Hudo sneženje je v kratkem času vrglo prek enega metra novega snega, zato so se delavci Kaninskih žičnic nad Skripi lotili teptanja in namernega proženja plazov.
Tako sta se med delom srečali posadki dveh ratrakov. V tem se je s pobočja pod sedežnico, ki vodi iz Hudega grabna, speljal plaz in povsem zasul obe vozili.
Trije delavci so si lahko sami pomagali na varno, četrtemu pa so morali pomagati. Poškodovan ni bil nihče, pač pa je eno vozilo utrpelo precejšnjo škodo.

12. *Plaz pod Kepo, 30. 3. 1985*

Štirje alpinisti so šli na turo v Karavanke in prišli tudi do Kepe. Blizu škrbine med Malo Kepo in Kepo, so iskali boljši prehod in so prečiil zelo strmo steno na avstrijski strani. A. B. je med drsenjem na smučeh padel ter sprožil manjši plazič. Plazovina ga je nosila nekaj časa, da je v njej nekajkrat potonil, vendar si je lahko sam pomagal na varno.

13. *Plaz pod Bohinjskim Migovcem, 31. 3. 1985*

Med prečenjem na smučeh v dolini pod Bohinjskim Migovcem, je M. V., član skupine turnih smučarjev, sprožil manjši plazič sprijetega snega, ki ga je nesel približno dvajset metrov po pobočju. Zasulo ga je do pasu, vendar se je rešil sam, ostal je nepoškodovan.

14. *Plaz pod Raduho zasul kočo na Grohatu, april 1985*

V tednu med 23. in 30. 4. 1985 je po izdatnih snežnih padavinah plaz izpod Raduhe ponovno do vrha zasul kočo na Grohatu. Pridrvel je iz smeri zavarovane poti.
Plazovina je težko pritisnila na kočo in jo precej poškodovala: zamaknila ostrešje, poškodovala predprostor in uničila razne predmete. Koča je bila prazna.

15. *Plaz pod Kanjavcem, 26. 5. 1985*

T. P. je bil tega dne na turnem smučanju s tovariši.
Pod Kanjavcem je sam sprožil dva plazišča sprijetega snega. Na srečo ni bilo hujših težav. Odnesla nista niti njega, niti njegovih sopotnikov.
Sprožila ju je močna otoplitev zaradi sončne pripeke.

Kaj bi lahko pripomnili o beri plazov minule zime?
Najprej to, da so vse plazove sprožili sami prizadeti. Opaziti je malo samozaščitnih *prizadevanj*.
Naj navedemo nekaj misli:

1. Kalvarija pod Kredarico je bila zadnje dni leta 1984 prava plazovna mišnica. Njen slab glas sega nekaj desetletij nazaj. Slabe izkušnje imajo zlasti opazovalci sinoptične postaje na Kredarici, katerim se imamo zahvaliti za obvestila o nesrečah in opozorila. V *dogajanju konec decembra 1984 so se vrstili obiskovalci: alpinisti in podjetnejši* gorniki, v družbi in sami. Novo leto so hoteli doživeti na Kredarici; pa jih je zasipalo, drug na drugega so prožili plazove. Nekateri so pokazali prav malo smisla za lastno in tujo varnost.

2. Vršič in Mojstrovka sta, zaradi pozimi oskrbovane Erjavčeve koče, zelo priljubljena *cilja gornikov, ki se žele v zimskih pogojih povzpeti na zahtevnejše vrhove*, plezati v zimskih razmerah ali opraviti turni smuk. Obiskovalcev je čedalje več, večinoma pa omalovažujejo nevarnost plazov in preveč verjamejo v svojo srečo.

3. Smrt med pluženjem ceste in vaških poti ter kolovozov je bila v naših krajih od nekdaj pogost vzrok nesrečnih dogodkov. Kmetovalci ne vedo ali pozabljajo, da *z delom na pobočju porušijo stabilnost snežne odeje in si tako nakopljejo na vrat* snežno odejo, ki so ji spodmaknili oporo v vznožju.

4. V nižjih hribih ljudje nevarnosti ne jemljejo resno. Nesreča v Zasavskih hribih pod Klobukom kaže, da morajo smučarji tudi v navidez krotkih strminah ostati na teptanih progah ali pa upoštevati možnost plazu in se prepričati o stabilnosti snežne odeje, še preden bi šli v negotov svet.

5. Plazovi v zadnjih leth čedalje pogosteje pokažejo zobe tudi udeležencem v prometu na cestah vseh ravni – od krajevnih, do republiških in mednarodnih. Ljudje menijo, da je zorana cesta vselej že tudi varna ali pa na plazove sploh ne mislijo. Stvarnost kaže, da to dandanes sploh ni več res. Potrebno bo več osebne previdnosti voznikov samih, dejavniki družbene samozaščite pa bodo morali preventivno pogosteje poseči po razstrelivu in namerno odstreliti nekatere plazove, ki ogrožajo javne komunikacije. V zimi 1984/1985 so se uspešno izkazali gorski reševalci iz Prevalj. Minerja GRS Prevalje V. P. in Z. Ž. sta odstrelila plazove in omogočila, da je bil promet na gozdni cesti v Koprivni v okolici naselja Pečnik, od Lipolda mimo kmeta Lesjaka, Pečnika, Potočnika in naprej do karavle pod Olševo, rešen grozeče nevarnosti.

Mine so sprožile dva plazova, drugod pa se je snežna odeja že stabilizirala zaradi preobrazbe snega. Delavci, ki hodijo iz teh domačij na delo v rudnik in železarno, ter graničarji, so lahko brez strahu odhajali po svojih opravkih.
Upajmo, da bodo podobni ukrepi že kmalu postali bolj domači tudi na številnih drugih cestah v Sloveniji.

VSEM NAROČNIKOM PLANINSKEGA VESTNIKA, SOTRUDNIKOM IN PRIJATELJEM PLANINSKEGA BRANJA IN PLANINSTVA VOBČE, ŽELIMO OB NOVEM LETU VSE LEPO, MNOGO OSEBNEGA ZADOVOLJSTVA IN USPEŠNOST V VSAKDANJEM DELU TER V PRIZADEVANJU ZA NAPREDEK PLANINSTVA *PRI NAS!*

Planinska zveza Slovenije,
uredniški odbor Planinskega vestnika
in Uprava Planinskega vestnika

NAJSTAREJŠE ZNAČKE Z MOTIVI SLOVENSKIH GORA?

JAKA CIGLAR

Pred tremi leti je bil v PV natisnjen sestavek Janeza Švajncerja »Naše stare planinske značke«. Morda se je tistikrat kdo ob branju članka vprašal, kdaj so bile sploh izdelane prve značke z motivi slovenskih gora. Namen mojega pisanja je, da bi poizkusil odgovoriti na to vprašanje.

Znano je, da je vihar prve svetovne vojne divjal tudi preko naših gora in to od maja 1915 pa vse do velike ofenzive v oktobru 1917. Tisoči vojakov so morali mesece vztrajati v jarkih, vsekanih v skalo, kavernah in to na liniji, ki se je vlekla od Rombona, preko Bovca, Krna, Tolmina, gričev okoli Gorice vse do morja.

Avstroogrska monarhija svojim vojakom, razen pičle hrane, skromne zabave, občasnega počitka, ni nudila veliko. Res so svetleča odlikovanja predstavljala neko vrsto »plačila« za hrabrost, za prestale napore, a tega niso bili deležni vsi. Zato jim je ponudila in poklanjala značke. Učinek je bil presenetljiv. Desno stran vsake vojaške čepice je kmalu krasila vrsta velikih kovinastih značk. Skromnim začetkom značk z likom vladarja in vojskovodij, so sledile božične značke, značke posameznih vojaških enot, v katerih so vojaki služili (divizij, brigad, polkov) in med ostalimi tudi značke posameznih bojišč.

In prav te zvrsti posvetimo pozornost. Umetniki in amaterji, ki so ustvarjali osnutke, so se vsak na svoj način trudili prikazati določen motiv. Tako je nastala vrsta značk s podobami slovenskih gora, nekatere so bile izdelane realistično, druge pa so bile tako popačene ali bolje rečeno idealizirane, da nam le napis pove, kaj predstavljajo. Oglejmo si jih, saj so to resnično prave planinske značke neprostovoljnih gornikov tistih, že tako oddaljenih vojnih let.

1

2

3

4

SOŠKA ARMADA

je branila celotno področje od Rombona do morja. Zato je tudi značka te armade pri nas najpogostejša. Na njej predstavlja branilce naših gora skupina vojakov, ki se s puškami in kamenjem branijo pred sovražnikom. V ozadju je podoba Gorice, v zraku pa letalo med razstrelki šrapnelov. Značke z letnico 1915 so izdelane iz različnih kovin — tudi iz srebra, v dveh velikostih (slika 1). Leto kasneje se je pojavila nova, primitivneje izdelana značka z istim motivom, iz vojne kovine — cinka (slika 2).

KRN

je bil ves čas vojne simbol gorske fronte ob Soči. Gora nevajene ogrske enote, ki so ga v začetku branile, italijanskim alpincem ni bilo težko ugnati. Tako je že 16. 6. 1915 padel vrh v italijanske roke. Z velikimi napori je avstro-ogrskim enotam uspelo, da so

Italijanom onemogočili prodiranje. V loku Vršič—Lipnik—Lemež—Krnsko jezero—Šmohor—Batognica, so napadalca zadržale vse do ofenzive v oktobru 1917, ko so se Italijani morali umakniti do Piave. V naših gorah se je s tem vojna tudi končala.
Značka (slika 3), izdelana v Budimpešti, nam kaže enoto vojakov, razporejenih v strelni liniji. V ozadju se dviguje za naše gore nerealno šiljast vrh. Šele napis KRN VILAGHABORU 1914—16 (Krn svetovna vojna 1914—16) pove, da je govor o Krnu. Tak pogled na vrh se nudi z Javorščka ali Vršiča.

5

6

7

TOLMIN

Tolminski hribi so izredno dražili italijanske stratege. Preko njih se jim je odpirala pot celo proti Ljubljani, zato je predstavljalo področje Mrzlega Vrha in Vodil Vrha tarčo mnogih krvavih italijanskih napadov in prostor zagrizene avstrijske obrambe. Če danes stopamo po pobočjih teh dveh vrhov, zlahka spoznamo, čemu so si branilci tolminskega mostišča s ponosom pripenjali to značko (slika 4).
V krogu, ki ga krasi spodaj lovorjev venec, je podoba Tolmina, nad njim pa se vzpenjata izredno realistično oblikovana Mrzli in Vodil Vrh. Vojno simbolizira boginja Atena s ščitom in sulico v rokah.

DOBERDOB

Posebnost svoje vrste predstavlja značka Doberdoba (slika 5). Tudi v tem primeru nam le napis DOBERDOB WILAGHABORU 1914—1916 pove da prikazuje del naše domovine. Kreator iz Budimpešte ni imel pojma, kakšna je ta kraška planota v resnici, saj je povezal vojake, ki plezajo po skalovju celo z varovalnimi vrvmi. Tako je nehote nastala, verjetno, naša prva alpinistična značka. Kako drugačna in neromantična je bila resnica o kraju Doberdob, imenu, ki je še danes simbol grozot tistega časa.

87. CELJSKI PEŠPOLK

si je za motiv na svoji znački (slika 6) izbral hrib, ki se dviga nad Gorico — Škabrijel (takrat Sv. Gabrijel) imenovan, s porušenim solkanskim mostom in Gorico v ozadju. Zelenje je zadnja leta že popolnoma zakrilo rane, ki so v vojni brazdale vsa pobočja in vrh. Ta, glavni obrambni steber Trsta, je bil mesece tarča italijanskega topništva in minometov. Vrsta italijanskih brigad je napadala vrh, ki so ga branile predvsem slovenske enote, stotine slovenskih mož in fantov je izkrvavelo na teh izsušenih kraških tleh.

je dolgo časa branila položaje na Predelu, ob Rabeljskem jezeru in na bližnjih vrhovih. Zato je svojo značko (slika 7) iz vojne kovine (cinka) okrasila s spomenikom predelskega leva, ki so ga postavili v spomin enoti, ki je sto let prej branila prehod preko sedla Napoleonovi vojski. Nad spomenikom se v ozadju dviguje gora — Mangart.
Z leti so se značke porazgubile. Ti spominki, ki so jih vojaki odnesli domov v vse dežele bivše monarhije, le redkokdaj pridejo v roke vnetih zbiralcev, ki so se posvetili temu vojnemu obdobju. Zato si ne domišljam, da sem opisal vse značke. Naj bo to le majhen kamenček v mozaiku pestre zgodovine slovenskega planinstva.

ČLOVEK VEDNO NA POTI*

MITJA KOŠIR

Spet se srečujem z Nejcem Zaplotnikom. Spet s posredovanjem pisane besede, katere zven, tako značilen za tega avtorja, tokrat zamira že ob svojem rojstvu. Srečujem se namreč s torzom, s prvimi petindvajsetimi tipkanimi stranmi obsežnejše, a nedokončane zasnove. Roman (?) o Petru Simsenu (Nejcu Zaplotniku?) bi bil to, ko bi tisti usodni plaz z Manasluja kruto ne prekinil plodnega snovanja. Naj bom še natančnejši: gre za uvod na štirih tipkanih straneh in pol ter za dvajset tipkanih strani besedila, ki bi morda (vsaj slutiti je tako) predstavljale prvo poglavje romaneskne zgradbe. In še eno pojasnilo: zakaj govorim o romanu? Zakaj predvidevam nekaj, kar lahko obstaja le kot fikcija? Odgovor: ne gre za kakšno avtorjevo sporočilo, da namerava napisati roman, pač pa je zgradba napisanega tista, ki opozarja na prej omenjeno možnost. Sicer pa ni torza, ki bi s seboj ne nosil ugibanj in s konkretnimi dokazi nepodprtih sklepanj. Zato ostanimo pri besedilu, ki nam je ponujeno v branje, na razpolago, in ostanimo pri njegovem avtorju, katerega spominu naj bo to njegovo (in moje) pisanje namenjeno. Z besedami iz uvoda in s tistimi z začetnih strani o Petru Simsenu, se Nejc Zaplotnik nedvomno vključuje v svoj ugledni (čeprav neobsežni) literarni opus in prav v tem zadnjem poskusu je slutiti temeljit obrat k tako imenovani »čisti« literaturi. V (sicer komaj začetem) Petru Simsenu slutim Zaplotnikov literarni diskurz na tisti ravni, ki ga sicer razkriva tudi njegova »Pot« in še marsikateri njegov spis, vendar vsi skupaj delujejo znotraj metodološke celote, kakršno opredeljuje avtobiografska izpoved.
Peter Simsen pa je vsaj do tja, do kamor ga lahko (nam ga je dano) beremo, izpoved, ki nosi s seboj neki drug naboj. Odpovedovanje lastnemu jazu v prid pripovedi sami. Zapostavitev lastne izkušnje v prid življenjskih spoznanj, ki izkušnjo presegajo zaradi univerzalnosti časa in prostora. Zaplotnik kot pisec »romana« ni več predvsem pripovedovalec Nejčevega življenjskega pasijona, ampak je opazovalec od zunaj. Rekli bi: nevtralen pripovedovalec prav tistih eksistenčnih resnic, ki jih še v »Poti« zapiše v prvi osebi.
In vendar si ne morem kaj, da bi v Petru Simsenu ne bral Nejčeve življenjske filozofije, kakršno nam je izpovedal v »Poti«, kajti tudi Simsenova usoda je usoda človeka, ki je vedno na poti, toda na poti, kakršno sam izbira, saj avtor pravi: »On (Peter Simsen) je bil prost in zapustil je glavne ceste, kadar se mu je zahotelo.« Še več, Nejčev glavni junak je popotnik brez razloga, toda le za konvencionalnega, v družbene norme globoko utopljenega opazovalca. Peter Simsen pa je pesnik, njegov curriculum vitae je poezija, zato njegovo potovanje ni hoja po glavni cesti, tolikerim zaukazani, ampak je kot hrepenenje. Zato tokrat še enkrat zapisujem (prvič sem to storil ob podobni priložnosti v PV 12/1983) Baudelairove besede: »Malheureux peut-etre l'homme, mais heureux l'artiste que le désir déchire!« — »Nesrečen je morda človek, toda srečen umetnik, ki ga razjeda hrepenenje!« (Charles Baudelaire: Le Spleen de Paris, *Le Livre de Poche, Paris 1972, str. 141.)*
Ko sem te pesnikove besede prvič zapisoval, še nisem vedel za Petra Simsena, takrat se mi je zdela hrepenenja polna sleherna Zaplotnikova izpoved, ki govori o trenutkih v gorah. Zdaj pa spoznavam in zaznavam neko novo razsežnost — vnaprej sem z Baudelairovimi besedami povzel svoj tokratni zapis, katerega gradivo je tisto hrepenenje, ki je Nejcu nalagalo zahtevno nalogo: pisati! *Hrepeneti in zato pisati, pisati iz hrepenenja. Tega pisanja, ki je odgovorno dejanje, se je Nejc loteval odgovorno, kajti vedno je nekomu nekaj pripovedoval. Kot pisatelj bralcu. Temu bralcu je bil hote in edinemu odgovoren, bralec pa naj ga sprejema takšnega, kakršen v tej svoji izpovedni*

* Besedilo z naslovom Peter Simsen, katerega avtor je pokojni Nejc Zaplotnik, je uredništvu Planinskega vestnika odstopil za objavo Ciril Zlobec, *glavni in odgovorni urednik Sodobnosti.*

ekstazi je; tudi tistega, ki povsem na koncu nedokončanega teksta pravi: »Zelo, zelo dobro! Kolikor glav, toliko misli, kolikor src, toliko smeri!«
Morda bi bilo teh mojih spremnih besed dovolj že po prvem odstavku, vendar se mi po premisleku le dozdeva, da se Zaplotnikov literarni opus zaokroža šele v trenutku, ko se v javnosti pojavlja »Peter Simsen« (kolikor ga je napisanega) in s tem se tudi moja naloga razširja: začeto dokončati. Dokončati poskus nekega določenega branja vsega, kar je Nejc zapisal in objavil, torej javnosti znanih tekstov. Seveda bi bilo lažje, ko bi imel tokrat pred seboj dokončano delo, tako pa sem obsojen le na ugibanja — kako bi po Nejčevi volji potoval skozi svoje literarno življenje Peter Simsen. Pa vendar: kadarkoli se srečujem z Nejčevo literaturo, mi je to v estetski užitek in v tehten premislek, spomin pa, ki to branje spremlja, me umešča v razmerje časov minulega. Ki pa jih spomin na prijateljstvo presega s svojimi blagoglasnimi govoricami večnega.

PETER SIMSEN

NEJC ZAPLOTNIK

UVOD

Da, tako se je pač primerilo. Življenje se mi je namreč tako naravnalo, da sem veliko večino svojih mladih let, lahko bi se reklo, vsa svoja mladostna leta, ki so se raztegnila še naprej, daleč v obdobje zrelosti in mogoče celo starosti, da sem torej vse te mladostne dni, preživel na popotovanjih. Po šest, in celo več mesecev na leto sem potoval širom po zemeljski obli in celo dneve, ki sem jih preživel doma, v svojem rojstnem kraju, sem moral z najrazličnejšimi nalogami, včasih jasnimi in preprostimi, mnogokrat pa sila skrivnostnimi in zapletenimi, potovati iz kraja v kraj. Tako bi se lahko reklo, da sem vse življenje na poti. Zato ni prav nič čudno, da sem se srečal in spoznal z mnogimi ljudmi in da je bilo med njimi največ popotnikov, da so moja znanstva z ljudmi ostala nekako na ravni bežnih srečanj s popotnimi znanci, čeprav se je primerilo, da sem enega in istega človeka srečal mnogokrat, pa vendar na povsem različnih krajih. Eden redkih ljudi, katerega pa sem imel priliko spremljati dlje časa in na nek način skozi različna obdobja njegovega življenja, je bil Peter Simsen. Srečala sva se mnogokrat, na mnogih krajih in večkrat sva imela kar dalj časa skupna pota. Bil je eden tistih popotnikov brez pravega cilja in vzroka, popotnik brez razloga bi rekel. Ne morem trditi, da mi je bil povsem blizu, saj sem pred takimi ljudmi vedno občutil nekakšno skrito spoštovanje in občudovanje, obenem pa tudi, ravno tako skrit, vendar sila močan prezir. Kajti nikdar nisem mogel razumeti večnih popotnikov brez razloga, ker so moja potovanja imela vedno nek stvarni smisel in cilj. Mnoge, zelo tajne in pomembne naloge so mi bile zaupane, tako da so bila moja potovanja vedno čisto in povsem poslovna. Ni še preteklo dovolj časa, zgodovina in pomembnost teh nalog se še ni dovolj odmaknila, da bi jih lahko zaupal komurkoli, kaj šele širšemu krogu manj ali pa slabo poučenih ljudi. Preveč stvari je vezanih nanje, preveč vzrokov in posledic bi povzročile, preveč lepo tekočih in usmerjenih dogodkov, bi moralo menjati svoje tire, ali bi celo izgubili vsako možnost, da se iztečejo do konca. Toda kljub temu, sem imel oči vedno na stežaj odprte in ušesa pripravljene sprejemati vsak šum. Konec koncev pa je bila to tudi moja dolžnost.
Toda vrniti se moram k Petru Simsenu. Ne spominjam se več natanko, kdaj in kje sem ga prvič srečal, niti koliko srečanj se je zvrstilo kasneje, z vso gotovostjo pa lahko trdim, da sva bila mnogo časa skupaj na poti. On je bil prost in zapustil je glavne ceste, kadar se mu je zahotelo, jaz pa sem bil v službi in na nek način podložen in odgovoren, mnogokrat obremenjen s pisanjem poročil ali ustnim poročanjem in neprestano zaposlen s skrivnimi srečanji, zato mu vsekakor nisem mogel slediti, niti si tega nisem želel, ker sem bil vedno, kar lahko potrdijo vsi moji bežni sopotniki, pokoren služabnik in sem vestno izpolnjeval zaupane mi naloge. Bil sem namreč, lahko bi se reklo, nekakšen prvi tajnik, ali nekaj podobnega, čeprav nisem bil nikdar javno imenovan in si nisem pridobil nikakršnega uradnega naslova, niti kakšnih višjih, priznanih stopenj izobrazbe. Toda preden sem si pridobil to odgovorno, z nekaterih, da, celo z mnogih strani gledanja, težavno službo, sem moral skozi nešteto stopenj šolanja. Imel sem to smolo, da so bile univerze in ustanove, kjer sem se moral in želel izobraževati, raztresene daleč naokoli in leta in leta potovanja od ene do druge, niti dve namreč nista bili na istem kraju. Celo to se je zgodilo, in to nekajkrat, da sem pripotoval na vnaprej določen kraj, kjer sem bil vpisan po natančno določenem vrstnem redu in kjer sem že z odliko opravil sprejemne preizkuse, pa so v času mojega potovanja ustanovo prestavili in seveda niso mogli pustiti nikakršnega sporočila o novi namestitvi, tako da sem mnogo časa izgubil z iskanjem. Na tak način nisem nikdar in nikjer mogel pognati korenine ali vskaliti in kljub svoji vztrajnosti, ki mi jo celo moji

vneti kritiki in nasprotniki, morajo priznati, sem nekajkrat, ali še bolje, mnogokrat zapadel v skušnjave in mislil vso stvar opustiti. Toda, kakor že rečeno, sem bil in ostal zvest služabnik, dasiravno stvar ni bila tako lahka, nasprotno, bila je celo mnogo težja, kakor so mi jo opisali in kakor sem jo videl sam na začetku, ko sem se odločal in odločil. Tako sva se spoznala s Petrom Simsenom in prehodila obilo sveta tako rekoč z roko v roki, čeprav se v resnici nikdar nisva dotaknila drug drugega, niti si nisva segla v roke ob snidenju ali slovesu, ker so ravno slutnje, ki sva jim morala oba znati dobro prisluhniti, govorile, da se bodo najine poti še neštetokrat križale. Če se prav spominjam, v njegovi družbi nisem spregovoril veliko besed, mogoče pet ali nekaj več ob vsakršnjem srečanju, saj je bila v tem primeru moja sveta dolžnost poslušati. Toda ne smete me imeti za nekakšnega prisluškovalca in tajnega poročevalca ali celo špijona, čeprav so bile te besede v zvezi z mojim imenom že izrečene in bi se tej stvari, z nekaterih vidikov, lahko celo z vso upravičenostjo, reklo tudi tako. Peter Simsen je postal moj guru, nekakšen učitelj, čeprav sem moral vsako njegovo besedo in vsak njegov še tako nejasen namig sporočiti naprej, in čeprav je vedel za to. Mislim celo, zadnje čase celo z vse večjo gotovostjo, da je sodil Peter Simsen v najvišjo stopnjo mojega skrivnostnega izobraževanja, v nekakšno potujočo univerzo, da bi mi na ta način skrajšali čas šolanja in izpopolnili dneve čakanja. Toda ta trditev ni bila nikdar potrjena, saj je Peter Simsen zbiral okrog sebe mnoge ljudi, večkrat tudi cele skupine, toda nikomur ni posvetil toliko popotnih korakov, kakor meni. Tako sem ure in ure, predvsem pozne večerne, ali ob kakšnih prebliskih sredi dneva, ki so jih povzročili mnogi nenavadni dogodki ali pojavi na cesti in ob njej, poslušal zgodbo njegovega življenja. Toda to ni bila zgodba, ki bi se začela z začetkom ali preteklostjo in končala s sedanjostjo in rahlimi namigovanji prihodnosti, ali celo opisovanji trdnih načrtov in izvršenih dejanj tako da sem le z veliko težavo izluščil nekakšno nit, nekaj, čemur sem potem lahko sledil in sestavljal poročila. Mnogi so trdili, bilo je tudi zapisano in javno izrečeno, da je šlo v njegovem življenju predvsem za nesrečno ljubezen do ženske in čisto preprosto njegovo neodločnost in nesposobnost, da bi to žensko tudi osvojil, kakor se temu reče v pogovornem jeziku, in jo obdržal kot svojo, torej si jo prilastil z vsemi pravicami umirjenega zakonskega moža in družinskega očeta. Toda lahko potrdim z vso gotovostjo, ki pa je zopet le moja gotovost, da tudi če je res šlo za ljubezen do ženske, to predvsem ni bila nesrečna ljubezen, saj kolikor lahko sam presodim, ki nisem nikdar bil obremenjen s takšnimi stanji, ker bi prinesla motnje v moja poslovna potovanja in v objektivnost sprejemanja, gledanja in poročanja, je treba šteti za nesrečne ljubezni tiste, ki umrejo kljub temu, ali pa predvsem zato, ker so vezana in ne le vezana, temveč celo zahtevajo, telesno prisotnost, nikakor pa ne tiste, ki so se dvignile nad le-to in so se tako obdržale in ohranile vso svojo svežost in moč. Torej ni bila nesrečna njegova ljubezen, če že hočemo ali želimo, ali celo zahtevamo opredelitev med dvema neoprijemljivima pojmoma, kar pri nas lahko zavede v popoln nesmisel in nam zamegli pogled, mislim pa celo, v kolikor je tu sploh šlo za ljubezen do ženske, to nikakor ni bilo neko konkretno zemeljsko bitje z določenimi telesnimi in psihičnimi različnostmi od tistih, ki so nam znane v naši moški družbi, temveč le za neko sliko, nekakšno podobo ali notranjo duševno stvaritev ali mogoče samo za nekakšno slutnjo in obrio dioris podobe takega zemeljskega bitja, ki na žalost toliko mnogim zelo zmožnim moškim pritegne vse misli, jih ohromi pri njihovem poletu in stremljenjih za pomembnimi stvarnimi cilji poslovnega življenja.

Kadar sva potovala skupaj, sem molče meril cesto s hitrimi koraki, da sem dohajal njegove dolge noge, ki niso hodile odvisne od njegovih misli in ga le s težavo dohajajoč poslušal, le sem in tja sem si upal privoščiti, kadar mi je postal popolnoma nejasen, kako kratko vprašanje, on pa je govoril mirno in stalno in nepretrgoma, kakor da bi napeljal vodo na srednje velik budistični mlin, ko pa je s svojim tenkim posluhom ugotovil, da mu ne morem več slediti, se je sunkoma ustavil, tako da se je zgodilo, da sem zatopljen v poslušanje odšel več korakov naprej in sem se moral vrniti, mi z mirno roko izročil njegov najbolj svež zveščič pesmi, napisanih s sila drobno pisavo, ki mi je povzročala hude preglavice pri razvozlovanju, in tiho zapustil glavno cesto, po kateri pa je bilo meni strogo naročeno hoditi.

Sedaj, ko se že leta in leta najine poti niso več križale, sem prepričan, da je njegova vloga prisotnosti v mojem življenju končana in da je nastopil čas moje svete dolžnosti poročanja. Pri tem mislim le na njegovo vlogo telesne prisotnosti, saj kljub dolgotrajnemu in noro napornemu izobraževanju nisem za nekakšnega tajnega vohuna, če že hočete govoriti o meni v slabo zvenečih besedah, ki nam zapustijo v ušesih temno obarvano brnenje, še nisem uspel doseči tiste stopnje popolnosti, da bi bil ob telesni ločitvi sposoben opraviti isto, ali pa vsaj približno isto oziroma nekaj podobnega, tudi v svoji notranjosti. Mogoče bo zvenelo kot opravičilo, a mišljeno je le kot golo dejstvo, da moj poklic resnično ni lahka zadeva in ne dovoli površnosti v nobenem pogledu in na vso moč se trudim, da se po vseh svojih najboljših močeh volje in zavesti čim bolj približa idealnemu in resnično zvestemu služabniku. Sem namreč v službi lastnega srca. V poročilu Petra Simsena, kakor tudi v vseh drugih poročilih, ki sem jih ali jih

bom moral povedati, napisati, zapeti ali zašepetati, sem se skušal na vsak način tudi v besedi približati njegovemu načinu govora, misli, hoje, spanja, bedenja in sploh vseh stanj, v kakršnih mi je bilo dano videti ali zaznati ga, tako da je konec koncev napisane besede treba dobesedno jemati zgolj za njegove in nikakor ne za moje, saj sem sam le skromen tajnik, tako rekoč poslovni človek in nikakor ne pesniška duša ali celo sanjač brez tal pod nogami.

PETER SIMSEN

Jutro. Zgodnje pomladno jutro. Majhna, polkmečka, pol delavska vas. Hiše, stisnjene okrog griča z majhno cerkvijo. Živo rdeča koničasta streha male cerkve počasi dobivati svojo barvo, kričeče rdeča streha počasi pridobiva svojo običajno rdečekoničasto dnevno pomembnost, iz temnega nočnega niča se rojevajo in nastajajo in pričnejo bivati: grič in cerkev z majhnim, čokatim stolpom z rdečo koničasto streho, hiše, kakor kokoši stisnjene okrog hrama svojega varuha svetega Jerneja, plašno zeleni brsteči sadovnjaki trpkih moštarskih hrušk in skrivenčenih starih jablan, topoumno umazani leseni drogovi električne napeljave, prašni jarki zvijajoče se vaške ceste, ostra toplina zaspanih kravjih hlevov, tesno pod strehe stisnjena najemniška stanovanja, revni ostanki skrivnostne temine gozdov; neizprosno pravilne late kozolcev razdelijo obzorje v dolge, neskončne pravokotnike, razposajeni, veseli dimčki prasketajočih polen v štedilnikih si iščejo smeri vetra med strehami, petelin bahavo skoči na betonsko ograjo gnojišča, strese svoje bleščeče, poležane pernate hlače in kričeče naznanja vojno lenobi, jezne verige s silo prebujenih, večno zaspanih psov, se rožljajoče vlečejo po prašno blatnih dvoriščih, podrgnejo ob temne odprtine lesenih pasjih koč in godrnjav lajež skuša preglasiti kljunate budilce, krave mukajoč prosijo molže in prašnih ostankov lanskega sena, presušena lesena vrata senikov se godrnjaje upirajo mežikajočim gospodarjem, delavske budilke drdrajo in se sprehajajo po nočnih omaricah, po straniščih, tistih na vodo, klokota odločno izplakovanje in po tistih na štrbunk visoko žuborijo veseli jutranji curki, za orošenimi okni se zganejo zavese, preležani mravljinčasti prsti z električnimi stikali nasilno prehitevajo rojevanje svetlobe, otroški vek se v spanju obrača in išče poslednje temne kotičke noči, ostri robovi poceni pohištva preganjajo sanjske duhove, po vročih kozicah zabrbota mleko in belo rumeni klobuki silijo čez rob, nerodno ubita jajca zacvrčijo v razbeljenih ponvah, muhe, pregnane s kruhovih drobtin, jezno zabrenčijo, nerodne lesene postelje polglasno šepetajo in mrmraje sprašujejo koliko je ura, debele odeje šelestijo in iščejo večerno odvržene copate in vsakdanji glasovi poročenih žena priganjajo k zajtrku.

Tu je! Tu je eno tistih neizprosnih juter in ničesar ne morem storiti. Prebujen, z odprtimi očmi ležim na zmečkanih rjuhah, srkam vase neštete glasove nastajanja in brezuspešno odganjam vsiljive slutnje dneva, ki je pred menoj. Ta trenutek nezavestnega bivanja med nisem in sem, bi želel podaljšati v neskončnosti: Peter Simsen je obležal in kar leži in nič ni videti, da bo še kdaj vstal! Bojim se šole in želim si v šolo, veselim se prijateljev in ne želim si videti jih, težko pričakujem smeha in iger, toda rad bi ostal resen in zadržan, rad poslušam profesorje in nočem jih slišati, hočem se naučiti vsega, natrpati svojo glavo z izkušnjami in znanjem in rad bi ostal neveden in gluh in top, kakor so gluhe in tope tele gromozanske in težke omare, ki me s svojimi neizprosnimi ploskvami tlačijo k tlom, rad delam načrte za prihodnost, rad sanjarim o sebi kot o znanstveniku in doktorju in pisatelju in ne vem kaj še vse in želim si izginiti v množici in pozabiti na sebe in na svoj obstoj, čeprav neprestano razmišljam o sebi in svojem bivanju z neštetimi neizgovorjenimi vprašanji in nerojenimi odgovori, hočem potovati po celem svetu in želim si ostati doma, ker ljubim svoje male poti, ozke ulice, svoja neznatna raziskovanja, svojo vas in mesto in ljudi, ki bi jim rad pobegnil, hočem se spoštovati in rad bi si jo pošteno zagodel, ljubim in želim si ljubiti, čeprav včasih sovražim ves svet, rad bi delal in gradil in se razdajal, čeprav sem len in poln samega sebe.

Peter Simsen je vstal negotovih korakov, razmršenih las in zaspanih oči kmalu zatem, ko so se delavske baretke, nagnetene v hrumečem avtobusu, odpeljale v mesto in še naprej, tja ob veliko reko pod mestom, kjer ropotajoči stroji v velikanskih kadečih se tovarnah dan za dnem ubijajo človeška hrepenenja in sanje, kmalu za tem, ko so se svetlo očiščeni plugi na nerodno kotalečih se lojtrnih vozovih odpeljali na vlažne njive sredi nizkih meglic pomladno dišeče zemlje. Mama je že hitela, švigala iz sobe v sobo, odpirala in zapirala vrata, zamahovala s krpami, ropotala s posodo in prelivala vodo.

»Dobro jutro, dobro sem spal!« in vse ostalo in mudi se mi na stranišče, saj me vodovodni jutranji stolp neprestano spominja, da sem pozno v noč sedel in bral in se nacejal s čajem. Pozno v noč in vendar se nisem upal odločiti. Čakal sem, tako težko sem čakal, da bo prišlo, hotel sem, da pride samo od sebe, toda ko je prišlo, ko me je vsega prevzela ostra odločnost, sem se ustrašil in pobegnil.

Žuborenje vode v stranišču, Petra obudi v resničnost. Olajšanje, ki ga je začutil v mehurju, ga je toliko opogumilo, da je vstopil v kad, in se oprhal. Po tednu dni se je zopet oprhal, namilil, obril svoje redke plave kocine, očistil zobe in sploh naredil iz sebe »človeka«, kakršnega vsi pričakujejo: saj je vendar pameten..., prijeten..., spodoben..., delaven..., priden v šoli..., tako sliko so si ustvarili o meni in ta slika živi v njih in ne morem je spremeniti, ker že živi, neodvisna od mene in če me bodo še dolgo videli takega, bo vse skupaj še postalo resnica. Tega pa nočem! Nočem postati spodoben, priden in delaven, nikakor nočem, da bi me zavili v papir, oblepili z etiketami, požigosali in vtaknili v svoje obrazce, ki me že stoletja prazni pohlepno čakajo, belina listov med ravnimi črnimi črtami željno čaka črk, ki naj bi vpisale moje ime, PETER SIMSEN, ali pa kar brez imena, le ponesrečeno abecedno kombinacijo črk ali mrzlih številk in definicija Petra Simsena bi bila podana in dokončna in niti vsemogočni bog je ne bi mogel več ovreči, kaj šele moja borna prizadevanja in potem bi lahko delal ali lenaril, spoštoval ali žalil, ljubil ali sovražil, božal ai pretepal, ustvarjal življenja ali mori, ničesar več ne bi mogel storiti, obstoj Petra Simsena bi bi dokončen in zapečaten. Tega pa nočem! Hočem in moram biti svoboden, le tako bom lahko dovoljeval svobodo tudi drugim. Le tako bom lahko ljubil in spoštoval. Bežal bom in se vračal. Toda, kaj če mi bodo branili bežati, kaj če mi ne bodo dovolili vrniti se? Skrivni rov? Vedno mi ostane skrivni rov. Toda to je tako obupno dokončna odločitev, jaz pa sovražim dokončnost in dovršenost. In bojim se ozkih, temnih rovov, ki jih ne poznam. Obenem pa me prav zaradi tega privlačijo, ker jih želim spoznati.

Zajtrk je že stal na mizi. Lepo je bilo jesti hrustajoče opečene, še tople kruhke, jih mazati z maslom in zalivati z dišečim čajem, tistim brez vrečk, ki ga je treba sproti precejati. Dolivanje čaja v skodelico skozi pohlepno izbočeno mrežico cedila, je kakor poganski obred prebujanja. Že pridobivam drobne navade, ki jih imam rad in jih težko opustim. Moral bom opustiti zajtrk ali pa zdivjati navzdol po stopnicah s kosom starega kruha med zobmi. A kako to storiti, ne da bi prizadel mamo, ki mi s tako ljubeznijo pripravlja zajtrk in to prav takle božanski zajtrk, ker ve, da ga imam rad? Toda to pri Petru ni nemogoče, prizadeti nekoga, še najlaže pa je prizadel samega sebe. Dolgo časa je kadil, samo zato, da se je trpinčil z odvajanjem, ko že ni mogel več strpeti brez tobaka, da je občutil slast volje in moči nad samim seboj, da je kaznoval šibkega Petra, ki je tako rad podlegal razvadam. In pa zato, da je v šoli staknil ukor, ker je kadil v stranišču, seveda samo takrat, kadar je videl, da je kdo od profesorjev namenjen tja.

Posrkal je poslednje kapljice močnega rdečerjavega požívljajočega teina, na slepo pograbil nekaj zvezkov in knjig, z nogo na stolu vozlal raztrgane vezalke, jih vtikal v razpadajoče tenis copate in skušal prepoditi tok misli stran od vezalk in copat. Bilo ga je sram misliti na tako banalne in vsakdanje stvari, toda kaj, ko se nit moje zavesti tako trapasto oklepa dejavnosti, ki me trenutno zaposluje. Moram najti nekakšne škraje, s katerimi bom lahko prerezal neurejeno divjanje misli in jih zvozlal kakor tele vezalke, kadar bodo zaspale, zaostajale za menoj in se trgale. Nasvidenje, mama, ali boš kaj vprašan, ne skrbi, dobro sem pripravljen, čeprav nisem, vse obljubim, vse se lahko zlažem, samo da ne bi izginil smehljaj s teh prelepih modrih oči pod zgubanim čelom, ki so se naužile mnogo več trpljenja kakor veselja na tem svetu. Zadrlesknil je vrata in za njim je ostal vonj po sveže zlikanem perilu in toaletnem milu, vonj, ki ga je preziral, ker se je bal, da ga bo nekoč uvrstil med masleno svetleče spitane moške, ki si vsako jutro spuščajo curke ustne vodice med zlato zobovje in dolge trenutke samovšečno pred ogledali zavezujejo široke kravate v debele vozle kupljene samozavesti. Trije skoki po strmih lesenih stopnicah in v veži na mizi stoji rdeča kangla z mlekom, ki je vsako jutro ropotala s pokrovčkom po sivo prašni, rjavo blatni ali snežno beli luknjasti cesti proti mestu in v meščanskih hišah izpodrivala mlekarniško vodenico z močnim mlekom zelenih pašnikov in ljudje sanjajo o idiličnem vaškem življenju, seveda v počitniških hišicah, ne pa ob delu na poljih in v smrdečih zatohlih hlevih in mestni otroci se hodijo igrat k vaškim na pašnike, v šoli pa jih zmerjajo s kmeti, vihajo nosove nad vonjem po živini, ki jih spremlja in se norčuje iz njihove »v« govorice. Vaška ulica z mačkami, ki se vračajo z nočnega lova, z otročaji, ki že pričenjajo s svojimi neskončnimi igrami sredi kupov peska, blata in ostankov lesa in med njimi je deklica, ki so jo pred kratkim opikali prvi obadi v prsi, ko bom šel mimo, se bo ozrla, že postaja ženskica, in roke odraščajočih fantalinov bodo med običajnimi otroškimi pretepi same od sebe vse pogosteje zahajale tja, na tiste drobne trde otekline in ne bodo več občutile samo veselja, da je policaj ujel razbojnika. Siva betonska ograja okrog velikega, bogatega sadovnjaka, povišana z bodečo žico, težka železna vrata z ostrimi konicami, naperjenimi naravnost navzgor proti nizko letečim tatovom, Petrova prva vešala. Ko je nekoč, še majhen deček, preganjan, ves ubog in predrzen, z jeznim lastnikom sadovnjaka za petami, preplezal zaklenjena vrata in skočil na odrešilno cesto, edino zvesto zaveznico vseh pesniških nezanesljivih duš, se mu je roka zataknila na eno teh ošiljenih simbolov lastniških pravic in obvisel je kruto kaznovan za krajo nekaj slastnih, bleščečih se jabolk. Sneli so ga vsega okrvavljenega in medlečega in potem

je dneve in dneve ponosno stopal po vasi, razkazoval roko obešeno v ruto in umazana obveza je mlajšim pobalinom pripovedovala o njegovih junaštvih.
Cesta se med sadovnjaki previje v mastno rjava polja, kozolci prazni in žalostni pričakujejo poletja, konji in voli potni pretegujejo pluge, ki jih grčaste mišice in vozlaste žile težkih rok potiskajo v prst, gladko prerezani črvi se zvijajo v brezupnih poskusih počasnega bega, pravkar vrnjene lastovke se strmoglavo spuščajo nad razore in s svojimi švigajočimi črtami križajo nazobčane robove zahodnega obzorja visokih gora, na vzhodu pa prvi sončni žarki skušajo prebosti zeleno slutnjo oddaljenih gozdnatih gričev. Še enkrat zavije prašna domovina postopačev, nato pa odločno pokaže proti mestu.
»Kakor Aladin sem, ko ves božji dan preživim sredi cest in se ne želim naučiti ničesar, kakor Aladin slutim, da sem rojen za nekaj, kar bo prišlo in kakor Aladin slutim tako, ne da bi se zavedal, ne da bi se pripravljal in pričakoval. Bojim se nalog, ki mi jih bodo zastavili, da bi dosegali lastne cilje, bojim se dela, ki ga bodo zahtevali od mene samo zato, da bi zvalili s sebe težo odgovornosti za vse hitrejše poganjanje neustavljivo ponorelega kolesja. Vse življenje bom odgovoren za svoja dejanja, za svoje misli in sanje, celo za svoj obstoj, čeprav se nisem sam ustvaril, toda zakaj bi moral biti odgovoren za početje ljudi, s katerimi se ne strinjam?«
»Zato, ker živiš v določenem prostoru in času!«
»Prokleto, moj pridigar, že zopet si se pojavil, zato da si pameten in mi odgovarjaš, kadar si ne želim odgovorov! Izgini! Izgini, ali pa te bom . . .!«
»Nič me ne boš, ničesar mi ne moreš, ničesar mi ne želiš storiti, vse življenje boš imel slabo vest, vse življenje boš podoben pederastom, ki mislijo, da se odločno borijo za svojo drugačnost, v resnici pa vse življenje skrivajo oči pred pogledi normalnih.«
»Uh! Že zopet si zinil tisto ostudno, zoprno besedo: normalni. Le še tvojih pridig sem potreben!«
»Kar norčuj se iz mene, le daj, vajen sem tega, toda zapomni si: če je kdo slabič, potem si to ti. Večni žalostni borec proti namišljenemu sovražniku, večni Don Kihot, ki se zaletava v mline na veter, toda ti si celo to izgubil, celo mlinov na veter nimaš. Maloprej si se pogovarjal z Aladinom in ga koval v zvezde, samo zato, ker je vse življenje postopal, pa si je kljub temu pridobil veliko bogastvo in srečo. In to ravno ti, ki zaničuješ vsakršno materialno stremljenje, zasmehuješ srečo in vsake človeške pojme imenuješ frazarjenje!«
»Ph, norec! Ničesar ne razumeš, večno boš ostal starševsko pridigarski moralist. Simboli! Razumeš, simboli! Aladin in Don Kihot sta mi ljuba simbola in ne želim, da ju žališ!«
»Simboli? Kaj pa tole: tovarna, osem ur, šest, dve, šest, dve, iz dneva v dan, zatohle pisarne, gradbišča, lopate, kakšni se ti pa zdijo takile simboli? Si že kdaj pomislil, da tvoj oče in mama že desetletja živita natanko takšno življenje, kakršnega ti preziraš, samo zato, da ti lahko govoriš in razmišljaš v simbolih? Kaj pa njune žuljave roke nadutež!?«
»Oho! Nadutež! Pa sem te le razjezil, tudi ti si končno izgubil svojo večno hladni mir življenjskih izkušenj. Sicer pa poglej moje roke, tudi tu so žulji, tudi tu že nastajajo trde razpoke.«
»So. Toda drugačni so žulji od loparja za tenis, drugačni so žulji od telovadnega orodja in celo od lopate in vil, če jih vzameš v roke takrat, kadar si to želiš in ne zato, ker te delo priganja in ker to življenje zahteva od tebe.«
»Res je. Toda nisem sam kriv. Včasih so tekli za divjačino, da so se preživljali, včasih so bežali pred zvermi in tekali za živino, kaj morem, če moram umetno trenirati atletiko, da sploh še kdaj čutim, kako se kri pretaka po žilah. Sicer pa živim v določenem prostoru in času in nikar ne zahtevaj od mene, da bi s kamnito sekiro v roki po gozdovih preganjal srne in jelene.«
»Poglej, poglej! Sva že skupaj. Le še to bo treba doseči, da ne boš priznaval svojega prostora in časa samo zaradi njegovih ugodnosti. Tudi vso odgovornost bo treba sprejeti.«
»Pojdi v rit, Pridigarček moj, s to svojo stalno odgovornostjo! S teboj se ne da. Vedno mi pričneš pridigati načela, ki jih dan za dnem milijone odraslih pridiga milijonom mladih, čeprav vsi vemo, vsi čutimo, da za njihovimi načeli ni resničnega življenja, da z njimi skušajo samo prikriti svoja umrla hrepenenja. Hrepenenje . . . Seveda, ljudi pač to ne zanima! Živeti v lupini, v čim trši lupini, živeti kot školjka, ves mehak in prozoren a okrog sebe narediti trdno lupino zunanjega videza. Toda zakaj se je moral ravno v mojo prijetno mehkobo zariti oster kamenček, ki rije in gloda v zdrizasto snov udobja in zadovoljstva s samim seboj in s svetom. Seveda, rekel boš, da mi še vedno ostane upanje v bisere. Ne! Sovražim upanje v svetleče kroglice, tudi jaz bi raje občutil vero v zemljo in premog, raje bi občutil upanje v znoj.«
»Vera, upanje, zemlja, znoj, premog . . . Tudi tebe so same puhle besede. Ničesar nisi sposoben narediti, ničesar se ne moreš odločiti. Vedno lahko opustiš šolo in zgrabiš

za lopato, če ti je res toliko do trdega dela. Da, da, poznam tvoje ugovore: starši, ki me s težavo šolajo, profesorji, ki so polni upanja, ker si bister in prepričan si, da moraš slediti njihovim ciljem. Toda to so njihove ambicije in če hočeš postati človek, ki se bo čez nekaj let še upal pogledati v ogledalo, se boš moral odločiti, ne glede na prizadejane bolečine. Kadar ti pravijo, uči se, da ti ne bo treba delati, jih zasmehuješ, toda še vedno udobno sediš v klopi in goltaš podatke, ki jih boš v kratkem pozabil. In zapomni si: ničesar posebnega nisi! Na tisoče in stotisoče bistrejših ljudi je od tebe, ki pa nimajo nobenih možnosti zapravljati čas z listanjem knjig in praznim besedičenjem. Največje gore na svetu so nastale iz lupin školjk in ves svet obstaja v svojem zunanjem videzu. Le tisto, kar vidiš, resnično biva, vsa resnica je skrajno preprosta in blizu: bivanje! Šele ko se boš zavedel tega, se boš osvobodil samega sebe, dotlej pa si boš v težko breme, sebi in drugim!«

Zakorakal je v ulico, ki je s svojo ravnino in lesenimi barakami na obeh straneh, spominjala na mesta Divjega Zahoda. Rad je hodil v šolo prezgodaj ali prepozno, da se je izognil sošolcem in morečim pogovorom o predelani snovi, o profesorjih, o junaštvih z dekleti in poceni filozofiji. Jutra je hotel imeti samo zase. Jutra in dolge noči. Dan, to je nekaj drugega. Popoldne, ki ga je treba preživeti, treba je na nek način ubiti čas in počakati večera, ko se sence podaljšajo, ko se vsi zberete v meni in se prične tako lep in nevaren ples z nerazumljivim.

Mesto je živelo in vrvelo, vse je že glasno dihalo od smotrne delavnosti in podjetnosti. Škripajoča kolesa raznašalcev časopisov, ropotanje pisalnih strojev skozi okna bank in pisarn, debelo puhanje tovarniških dimnikov, zbirajoči kriki šolarjev, opravljivo tekanje gospodinj, z zelenjavo obloženo stokanje branjevskih vozičkov, odločno in prevzetno razbijanje kleparjev po pločevini razbitih avtomobilov, sklicevanje zidarjev z visokih odrov, brnenje mešalcev malte, zamolklo udarjanje krampov, hrumenje tovornjakov... Vse hiti in vse dela in vse prezira vsakodar, kdor ni njihovega ceha. Vse se lahko naučim, če se zares lotim zidanja, bom zidal bolje od tehle velikih, s pivom napolnjenih trebuhov, če postanem klepar, bom udarjal močneje od teh ozkih ramen, zakaj me potem vsi preganjajo in prezirajo?«

»Nihče te ne preganja, nihče te ne prezira, sam sebi si vedno za petami, sam sebe ponižuješ, ker veš, da boš moral nekaj storiti, pa ne veš, kam bi s svojo močjo in energijo. Marsičesa si se že lotil, to je res, a nikjer nisi strpel dolgo, povsod si našel opravičilo za svoj odhod. Nikjer te ne bomo trpeli takole nestanovitnega.«

»No, sedaj smo pa tam. Prišel je moj Šef, da mi bo pregledoval in gledal pod prste, določal normo in me ovajal disciplinski komisiji. Daj bedaku oblast in dobil boš tirana, je rekel Napoleon o takih, kot si ti. Kjerkoli in karkoli bom, bom delal le tisto in toliko, kolikor bo meni v veselje in zadovoljstvo.«

»Tega ne boš nikdar dosegel. Vedno bom stal za tvojim hrbtom, vedno te bom nadziral, ti določal normo in te ovajal disciplinski komisiji. Nikdar ne boš svoboden, vedno se boš tresel pred menoj, dokler ne boš podlegel skupnim ciljem in normam in se osvobodil z delom, ki ga družba pričakuje od tebe. Slep si, popolnoma slep!«

»Če sem slep, potem ti bom povedal zgodbo, kako je z nama: nekoč sta dva veslala po morju. Prvi je bil popolnoma slep, drugi pa je videl na eno oko. Slepi je seveda veslal pol po vodi, še več pa po zraku. Med svojim negotovim zamahovanjem je z veslom udaril drugega v edino zdravo oko, zato je ves prestrašen vzkliknil: ‚No, sedaj sva pa tam!' In drugi je izstopil.«

Zaspano in eno dvigalo je s svojimi svetlečimi gumbi in počasnimi vrati oddalo kanglo z mlekom v deveto nadstropje in vrnilo Petra ulici. V parku so že brstele prve cvetlice, konzervirana, večno nadzorovana in omejevana narava, pred uporabo dobro pretresi, prišla bo ura dopoldneva, ko se bodo primajali otroški vozički, pridrsale poročene noseče ženske in s ponosom izbočile svoje velike plodne trebuhe proti soncu, med njimi pa se bodo mlade trapice brez mož v zadregi nasmihale in skušale biti enake poročenim. Park živi svoje strogo kontrolirano svobodno življenje in lahko posediš, toda ne predolgo, lahko se objemaš in poljubljaš, toda ne preveč strastno in ne smeš zapreti oči, da lahko še vedno med mimoidočimi spoznaš znance in se skriješ, lahko se zasmeješ, toda ne preglasno, ker se bodo vse oči uprle vate, lahko pripelješ otroke, toda ograditi jih moraš z nevadnimi zidovi, da ne bodo tekali po travi, skrito v pest lahko celo s prijatelji povlečeš drobno zvito cigareto trave in postaneš kakor kamen, toda ne preveč očitno, ker se takoj najde kdo, ki se čuti poklicanega urejati tuje življenje in je postaja milice tako blizu in vedno pri roki.

Trg z veličastnimi bronastimi spomeniki, skrbno pometen beton z okamnelimi velikani, ki v borilni ekstazi mečejo bombe, streljajo z mitraljezi, plapolajo z zastavami in nemo vzklikajo hura. Velikanska, postavna ženska s trdimi kovinskimi prsmi in moškimi rokami dneve in noči meče bombe naravnost v okna bahavo okrašene šolske stavbe iz časov Marije Terezije. Peter odrine nihajna vrata in se po stopnicah z ograjo Marije Terezije mimo sten z napisi izbruhov pubertetniškega poguma, digi dagi, po ritki nagi in podobno, povzpne mimo vrat zbornice Marije Terezije, pred katerimi je

na zadnjega božiča dan od vesele korajže prekipevajoči dijak zaigral na violini Sveto noč in je razjarjeni profesor obrambe in zaščite s penami na ustih besnel po hodnikih in skušal družbeno ustanovo zaščititi pred klerikalnim napadom, in lumparije uspevajo mladim samo zato, ker so odrasli še mnogo bolj otročji, in po še enih stopnicah s še eno ograjo Marije Terezije, povzpne v gornje nadstropje, v učilnico četrtega letnika, pred vami je matura, treba se bo odločiti, pokazali boste zrelost, ki vam jo je dala naša ustanova, odšli boste v življenje, polni delavnega zagona in pravilno porojenih, pravilno usmerjenih in sploh od pravilnosti pološčeno svetlečih se idej.
»Predvsem pa bomo znali pravilno upogibati hrbte!«
»Pazi se svojih razdiralnih misli, vsaka kritika mora biti konstruktivna, štiri leta smo se mučili s teboj, pred marsičem zatisnili oči in ušesa in verjamemo vate, da nas ne boš izdal, da boš dokazal sebi in svetu, kako pravilno smo te usmerili.«
»O, dobro jutro, Profesor! Dolgo se nisi oglasil, pogrešal sem že tvojo pravilnost in zmernost, tvoje umetniško uokvirjanje resnic v pravilne in dovoljene tirnice.«
»Ne zamerim ti tvojega jezikanja in prenapetosti, si namreč v obdobju, ko je razdiranje skoraj tvoja dolžnost. Kakor da bi gledal sebe pri osemnajstih letih. Ne dvomim vate, slej ko prej boš postal dober učitelj, uradnik, inženir ali umetnik, ki bo verjel v tisto, kar bo učil, ki bo uskladil svojo energijo s smerjo družbe in se le še kdaj v zadregi nasmehnil v spominu na svoja nerodna leta.«
»O sveta nebesa, samo stran s svojo vero in zaupanjem vame! Čeprav veš, da te takega ne potrebujem, vedno in vedno goniš svoje načitano znanje o obdobjih človeka in me primerjaš s svojo mladostjo. Dobro veš, kako željno pričakujem pogovora s teboj, ker ven in ven upam, da se mi boš odprl, kakor se jaz tebi in mi dal nekaj drugega za življenje in ne le gole podatke, podatke in zopet podatke. Ti si svojo mladost preživel, postaral si se in uredil svoje ideje in hrepenenja toliko, da lahko poučuješ srednješolce, jaz pa te odgovornosti nimam in mi ni treba pritrjevati v en glas. Rad bi te razjezil, če že ne gre drugače, da bi vsaj v jezi zavpil vame nekaj iz svojih resničnih misli.«
»Nikar mi ne skušaj naprtiti teže svoje mladosti. Sam se moraš rešiti po svojih lastnih poteh. Tisto, kar poučujem sem sprejel za svoje resnice in misli, več pa ne smete zahtevati od mene.«
Namesto dobro jutro, Peter zakliče v razred:
»Še ne veste, da danes ne bo pouka?«
»Zakaj ne?«
»Ker je ženska s trga vrgla bombo v zbornico!«
Že dolgo leži Peter Simsen v kotu majhne izbe, polne igre svetlobe in senc, v temnem, zgodnjepomladanskem hladnem jutru, skozi odprto okno in umazanobele zavese, prežete s tobakovim dimom ga polnijo valovi prebujajočega se mesta, že dolgo leži z odprtimi očmi pritrjenimi v nevadni točki sredi migljajočih senc avtomobilskih žarometov in mrhkih uličnih svetilk med katerimi se sprehajajo velikanske glave hitečih pešcev, ki iz kota nad oknom zdrsnejo preko stropa, se za hip ustavijo na zaprašenem lestencu, in pohitijo naprej proti pajčevinam nad vrati. Kravate se tiščijo ovratnikov, razločno se delijo na tiste s klobuki in gologlave, z baretkami in drugačnimi čepicami in na ženske rute, tiste z bujnimi pričeskami pa bodo prišle kasneje, dan administratorjev je pač krajši od dneva delavcev, neprespana roka z mravljinčastimi prsti seže po cigareti, vžigalica odločno zapresketa in odvrne misli od velikanskih hitečih glav, suhe ustnice s komaj slišnim šumom ugasnejo veseli plamenček, od ogledala v kotu se odbije rdeča točka tlečega tobaka in za hip osvetli širok, koščen obraz, temne vdolbine oči in črne kolobarje pod njimi, močni, skoraj kmečki prsti tipajo po mizi sredi kupov razmetanih knjig in napol popisanih papirjev in ko otipajo hladno steklo, ponesejo k ustom do polovice izpit kozarec mleka, s katerim si Peter vsako noč in vsako jutro preganja pekoč okus smrdečega katrana iz grla, jezik občuti mehko, mrtvo, premočeno muho, ki je preko noči utonila v kozarcu in Peter jo izpljune na tla sredi med kupe knjig in obleko, odloženo v skoraj nezavestni zaspanosti pred nekaj urami, sede na posteljo in globoko vdahne svoj prvi jutranji dim.
»Če bom hotel dokončati svoje delo, si bom moral poiskati sobo nekje izven mesta, ta prekleta ulica je preveč hrupna. Komaj človek dobro zatisne oči, že ga zbudi jutranje hitenje, peketanje odločnih korakov ljudi, ki si težejo služit pokojnino in varno starost, hrumenje avtomobilov in motorjev z večnim strahom izgubljenega časa obremenjenih delavcev, ki so v naši ljubi deželi izgubili ves občutek pripadnosti razredu, ki je še pred kratkim spreminjal svet.«
Peter vstane, odgrne zaveso in se nasloni na okensko polico in se prepusti šumenju korakov in ropotanju avtomobilov, da ga odnesejo v tovarne, v banke, delavnice in pisarne, kjer vsak dela le še za sebe, kjer je utonila revolucija kakor muha v mleku, kjer so karieristi mazali partijo, edino zares veliko človeško in čisto partijo na tem božjem svetu, ki ga Peter ni videl malo, tako hudo so jo oblatili, da se danes tisti redki mladi ljudje, ki še čutijo sebe in svoj ponos, izogibajo kakršnekoli politične angažiranosti in bežijo od rdečih knjižic, ki so nekoč pomenile vero in upanje, kakor zlomki bežijo od križa.

»Toda kaj naj jim rečem? Kaj jim bom rekel danes? Kaj za vraga naj jim razložim. Seveda, lahko odprem knjigo, povem kje se je rodil Sartre, preberem naslove njegovih del, lahko poslušam njihove iz knjig prepisane seminarske naloge, vprašam nekaj podatkov, napišem nekaj povprečnih ocen in vse bo lepo in v najlepšem redu, vse bo v skladu z bleščečo plešo, rdečimi lici in belo srajco ravnateljevo. Naj s spuščenimi vekami hodim po razredu, gledam v tla, bruham na pozabljenje obsojene podatke in poslušam drsanje kemičnih svinčnikov po papirju?«

Ali pa naj se razvname kakor včeraj, naj jim kriči da morajo sanjati, da morajo dati krila svojim sanjam? Toda kaj, ko so njihova sanjska krila že sedaj obtežena s temeljnimi kamni družinskih hiš in vikendov, obdanimi z visokimi živimi mejami, skozi katere ne prodre pogled z ulice! Ali si bo upal zopet pogumno in jasno pogledati jim v oči in jim glasno zabrusiti, da so mladi, da morajo sprejeti svoj boj, da se morajo osvoboditi partizanskih zgodbic, pa če so bile nekoč še tako krvavo resnične, kako se morajo otresti strašnih misli, da so se rodili prepozno, da je vse priborjeno, da je vse urejeno in jim podano na pladnju, da morajo roditi svojo revolucijo, da je še vedno sveta naloga vsakega mladega človeka, spreminjati svet, da smo zašli v slepe ulice birokratskega socializma, da morajo prav oni ponovno ustvariti zupanje v človeka in v njegovo delo, da bodo morali prav oni preiti od administrativnih ukrepov k dejanjem... Ne, ni se bal učiti le tisto, kar je občutil na lastni koži, ni se bal prezira bliskajočih pogledov izpod plešastega čela rdečeličnega ravnatelja. Ne, saj je tako hitro zloženih nekaj cunj v torbo, saj na ladjah še vedno zaposlujejo nekvalificirane delavce, saj v Avstraliji še vedno obirajo bombaž in na Aljaski iščejo ribiče za tunolovke, saj se v Sri Lanki še vedno da preživeti z dolarjem na dan in ima v brezcarinskih conah kupljeni viski na črnem trgu Indije še vedno trikratno ceno.

Ne, poti se niso končale in kljub belini, ki se je pojavila nad njegovimi velikimi ušesi, se ni bal podreti šotora. Toda kako obupno ga je bilo strah posmeha dijakov, tako dokončno ga je bilo groza njihovega hrepenenja po trdnih ograjah okrog belih stanovanjskih hiš, tako strašno so ga dotolkli odsevi zloščene pločevine, ki jih je videl v njihovih očeh.

Kaj mu mar prezir odraslih! Smejali so se mu prepričani, da ga sovražijo zato, ker ne dela. Toda sovražili so ga zato, ker nikdar ni grabil, ker je trdo delal brez počitka, ker je v pothkih znoja služil védenje, ljubezen in razumevanje, ker se je učil umetnosti življenja, čakanja in umiranja, namesto da bi vlekel plačo in štel leta do pokojnine. Za sovraštvom in rasizmom so skrivali svoj greh, svojo bojazen, da jih bodo stiki z njim naenkrat oropali njihove tisočletne meščanske varnosti, da jih bo že samo njihova pojava, že samo bližina, vrgla s trdnih, visokih obal preko razbitih pečin v penaste valove. Le naj bodo odbijajoče neprijazni, le naj se ogradijo z živimi mejami in zidovi, mir si je utrl poti še preko mnogo večjih ovir. Ne le mir sam, celo slutnja miru je luč, ki se ji ne moreš upreti, kakor se metulj ne more upreti slutnji svetlobe v sveči, ki mu osmodi krila. Toda zakaj tako prezirajo nedelo? Zato, ker te zavede v svoj svet in prebudi vprašanja brez odgovora in odgovore brez vprašanj? Zato, ker delo zadovolji trenutne potrebe in vodi k materialnim ciljem, nedelo pa je umetnost, ki se je naučiš šele z mnogo odpovedi in truda? Ker v delu ujameš svoj občutek časa, ki v nedelu izgubi vsakršnjo veljavo in te napolni z bolečo osamljenostjo in otožno neskončnostjo? »Ne, le imena smo zamešali, samo pojme smo narobe opredelili. Pod delo razumemo vse, kar se da meriti z merskimi enotami, vse kar se da prešteti z denarjem in pod nedelom vse, kar prinaša človeku zadovoljstvo potrditev lastnega obstoja, vedrina in mir, vse kar človek opravi ne da bi razmišljal o plačilu. In če te mir vse bolj polni, če ti postane edini pravi odgovor, če te v sivem deževju namočeno cvetje češenj navda z žalostjo in trpljenjem, če svet s temnimi, nizkimi, težkimi, deževnimi oblaki pritisne nate z vso težo, če šumenje čebel v sončni, bleščeče beli češnjevi krošnji ustavi tvoje korake in te zaposli za ure in ure, če te popotni oblaki vzamejo s seboj na neskončne nebesne ceste, če ti zvezde zažarijo v srcu, če te hrumenje motorjev in strojev preganja in neusmiljeno trga na kosce, če tuljenje vetra okrog gorskih grebenov poje tebi najlepšo pesem, če bučanje gozdov zaigra na najnižje strune polne tesnobe, ob katerih so Bachove orgle vesela otroška pesem, če te kipeči valovi narasle reke vsega prežetega z močjo zazibajo in vzamejo s seboj, če ti suhe in puste ravnine ponesejo pogled v neskončnost brez obzorij, če ti tiho žuborenje studenca, ki si utira pot med prepletenimi okornimi grčastimi prsti stoletnih korenin, zaziba v spanec, če te prijateljice ptice selivke nosijo brez konca v nove toplejše dežele za soncem, če te silni gorski prepadi poučijo o majhnosti in nemoči in te pogledi preko njihovih vrhov prežamejo z vero v sebe, če so ostre stepne trave tvoja postelja, če spoznaš, da človeških brezštevilnih besed ne razumeš nič bolj od ptičjega petja, če se naučiš biti hladen in trd v snežnih viharjih in se na vročih morskih obalah znaš razliti med kamenjem, če nisi več nevoščljiv orlom njihovih letov in se ti pod ogromnimi bremeni sključene hiteče mravlje ne smilijo več, če v večernem mraku ne prišteješ več preteklega dneva in ne odšteješ prihodnje noči, če te otroški smeh vsega prežame z igrivostjo

in če ob otroškem joku ne misliš več na to, kako bi ga utišal, če s pogledi ne slačiš več lepih žensk, ki jih srečuješ na ulicah in če jim znaš zreti v oči, kadar so gole, če znaš biti sam in poln ne da bi se zavedal samega sebe, potem si se naučil čakanja, ne da bi vedel, kaj pričakuješ, potem te je napolnilo življenje samo, življenje, ki ti postane edino pravo delo, edina glasba in pesem, edino veselje in žalost, edina strast in odpoved.

Toda kako jim povedati to? Kako jih odvrniti od brezdanjih prepadov stvarnih ciljev, v katere jih pehajo, z lastnimi neizpolnjenimi ambicijami obremenjeni starši, od neprestanega ponavljanja istih stavkov naveličani profesorji, pometači tujih pragov, opravljivi sosedje, z uveljavljanjem svojih imen obsedeni trenerji? Kako jih prepričati, da so dolžni edinole in samo prisluhniti klicu svojega srca, da so odgovorni samo in edinole odkritim sanjam svoje duše, da je edina prava pesem poezija človeka, ki ga nosijo v sebi. Kako jim dopovedati, da smo iznašli besedo sebičnost samo zato, da bi onesposobili sposobne, besedo žrtev samo zato, da bi prikrili svojo nemoč, besedo junaštvo zato, da bi norci prevpili strah, in besedo cilj le zato, da bi lenuhi mirno spali na lažnih uspehih, besedo uspeh pa zato, da bi grabežljive roke lahko kopičile nepotrebno bogastvo, saj človek, ki v sebi resnično začuti klic, ne le klic, včasih že kar kričanje, nikadr ne ve, da je sebičen, saj človek, ki resnično ljubi, nikadar ne občuti žrtev in se zato sploh ne more žrtvovati, saj je resnično pogumnim strah bolj blizu kakor vsakdanji kruh, saj resnični popotniki skozi življenje nikdar ne vprašao, kam gredo, niti kam so prispeli, in resnično ambiciozni niso nikdar zadovoljni s tistim, kar so *dosegli*.

Prisojna stran dotlej sivega gotskega cerkvenega zvonika je ujela prve sončne žarke, drobne, zlate, koničaste tanke sulice so se dotaknile okamnele zgodovine, da je vsak čist zven priplaval do osamljenega okna in ostra senca zvonika je kot božji prst pokazala preko kakor v kokošnjaku stisnjenih strmih streh proti slutnji pomladno narasle reke. Prvi val jutranjega vrvenja se je umiril, kmalu bodo kakor ob poslednjih sunkih burje pridrle vesele gruče šolarjev. Peter je zmečkal dogorelo cigareto v težko kamnito skledo, ki je nekoč nekomu v globoko skrivenčenih dolinah Pakistana služila kot posoda za maslo, pogled se mu je sprehodil po ozkem, starem mestnem trgu in odneslo ga je naprej, okrog vogalov, okrog plesnivih sten odpadajočega ometa po še ožji, kratki ulici, mimo prsahlega vodnjaka vrh kamnitih stopnic na vrh razbolelega mestnega obzidja, na vrh visokega skalnega pomola, pod katerim so se sredi zaspalih jutranjih meglic združevali kavno blatni valovi dveh rek, ki objemata mesto kakor dve mrzli, a krepki roki in skušali preglasiti ropot strojev in piskanje pare. Umazani rjavi valovi, ki so jih napajali taleči se snegovi visokih gora in so s seboj nosili neštete drobne, v neprimerljivi umetnosti do bleska zglajene ostanke morskih lupinic, ki jih je dvgnilo iz morja samo zato, da bodo nekoč zopet končale v njem.

Ne. Ni bil več z njo vsak dan, že dolgo ni več zatisnil oči in si gradil njeno sliko v temi, ali v sivi migljajoči komaj opazni svetlobi očesnih vejic. Toda bila je prisotna, kakor zaspale meglice nad rečnim sotočjem, čeprav je sonce miru že razprostrlo svoje neštete tanke niti in jih stkalo v svetlo mrežo, v katero so se kakor muhe v pajčevino lovile še tako skrite sanje pretekle noči. Nenadoma in nenapovedano pa se je pojavila slika preteklosti, bleda in nejasna, zabrisana kakor senca samotnega drevesa v mesečini, ki sama sploh ne more dati prave podobe. Potem je prišla toplota iz prsi, razlila se je v ude kakor nešteti prsti reke, ki se sredi dolge ravnine razliva v morje. Tokrat je vse opravljeno delo izgubilo svoj pomen, napisane pesmi so izgubile svojo lepoto in postale so le gole črke in besede, razpostavljene po papirju.

Peter se je odtrgal od okna, prekajene zavese so se zagrnile za njim, nad majhnim plinskim kuhalnikom je prasnila vžigalica in po sobi je zadišalo po kavi, močni in grenki. Hladen curek vode izpod prhe, na zadnjici svetleče se hlače, debelo pletena jopica, par hitrih potegljajev z glavnikom, knjige pod pazduho, škripajoče lesene stopnice, kratek, obokan hodnik zaznamovan z rahlim vonjem po večni trohnobi, težka starinska vrata, ostra svetloba s sončne ulice, igra prašnih delcev s sončnimi žarki, lastno sliko odbijajoča stekla izložbenih oken, redki mimoidoči, visoko naložene avtomobilske gume v trgovini, nekaj veleblagovnic in hotel in trg, prav isti, in zgradba Marije Terezije, prav ista, in iste stopnice in ista ograja in ista vrata, z isto Sveto nočjo pred njimi.

Vrata. Kako pomembna beseda! Kaj vse se skriva med dvema najpomembnejšima skrajnostima: vrata v pekel in vrata v nebesa: vrata v bodočnost in vrata preteklosti, vrata v ječo, vrata na matični urad, šolska vrata, vrata hotelskih sob, vrata naslade, vrata v nirvano, vrata z vratarji in vrata brez njih in škripajoča vrata v nekaj pomembnega in čisto navadna vrata v nekaj čisto navadnega, domača vrata in tuja vrata, cerkvena vrata, vrata za vsakogar in vrata z napisi za kogar so namenjena in vrata z napisi za koga so prepovedana, zastražena vrata in vrata v svet, vrata, pred katerimi zastane srce, in vrata, pred katerimi zaslutiš slabost v kolenih, vrata kot zaprta in vrata kot odprta, zaklenjena vrata kot vrata v kraljevo zakladnico, vrata, ki obljubljajo, in vrata, ki zavra-

čajo, vrata na grad brez oken in brez vrat, vrata kot skrivni vhod in vrata kot zasilni izhod, požarna vrata in morska vrata, vrata, na katere se trka, in vrata, ki se jih vdira, vrata v shrambo, vrata kot mišja luknja in mogočna vrata s fanfarami, vrata, ki vodijo, in vrata, ki vlečejo, in vrata, ki odbijajo, vrata za prisluškovanje in vrata za skrivno opazovanje, mestna vrata in grajska vrata, vrata v bolnišnico in vrata v mrtvašnico, vrata v in vrata iz...

Včasih je vstopila z njim skozi vrata v učilnico, včasih ga je čakala za vrati, zgodilo pa se je, da je dneve in dneve sploh ni bilo videti. Ni se postarala, obraz je bil še vedno brez gube, lasje še vsi črni, oči še vedno polne svetlega leska, njen igrivi smeh je še vedno veselo odmeval med stenami, njen pogled se je še vedno resno in otožno ozrl skozi okno, spodnja ustnica je še vedno polna in rdeča in sočna rahlo zadrhtela. Videl jo je kakor v drobni krogljici živega srebra, ki se je tako rada skotalila na tla, se razblinila v tisoče skoraj nevidno drobnih krogljic, iz katerih je iz vsake posebej zasijal iskreči pogled dveh svetlih oči. Mnogokrat pa je sedela sredi med dijaki, sama dijakinja neresničnosti, v šoli sanj, hrepenenja in nestvarnosti, v svetu belih, puhastih oblakov, na grebenih visoko nad stalno spreminjajočimi se dolinami humulusov, ki jih je dano opazovati le pticam in ljudem, kakor je Peter. Same besede, ki so že kot besede zaničevane, s priokusom smešnosti, posebnosti, nesposobnosti pravega življenja, besede, ki že samo kot besede silijo kazalce, da kažejo za njimi, ki že kot besede same obračajo pogled za seboj in rastezajo ustnice v prezirljive nasmehe. Toda če te besede postanejo tvoja edina in prava resničnost, tvoj svet, ki ni kakor beg pred samim seboj, ne pred trenutkom, v katerem živiš, potem moraš sprejeti tudi iztegnjen kazalec, obračujoče poglede in smehljajoče se šušljanje za hrbtom, kajti to je del sveta, v katerem bivaš, in to je del resnice, ki jo učiš, kar je tvoja edina pravica in dolžnost.

Tako opogumljen s pogumom je Peter sedel za kateder in uprl pogled skozi okno, v štirioglato uokvirjen prostor, v katerega so se kljub strogim presekom rjavih sten veleblagovnice preko ceste, vrinile vitke krošnje okrasnih jelk, ki so stale tam kakor da jih je neznana mogočna roka urbanista pozabila posekati, ali kakor slasten poobedek postavljen na mizo po preobilnem, a slabem kosilu.

»Ob našem zadnjem razgovoru, če se še spominjate, smo skupno prišli do sklepa, da bi lahko vse preživele in moderne fizolofske smeri strnili v hindujsko pravilo: živeti in pustiti živeti. Tu pa nas je pograbila panika, strah pred resničnim sprejemanjem, strah pred vdanostjo v usodo, ki mu nismo utegnili najti izhoda. Temu se je pridružil še strah pred anonimnostjo sredi socialističnih množic, osovražena individualnost današnjega družbenega stanja. Do danes smo razmislili in vsak za sebe skušali najti rešitev, smer, po kateri naj hodimo?«

»Nedejavnost, kot odpor proti zmaterializiranosti civilizacije!«

»Gibanja, kakor hipijevstvo, svetovno gibanje mladine za mir ipd.«

»Beg v delo, v področje strokovnosti.«

»Šport in življenje po vzorcu idolov športa in glasbe in umetnosti.«

»Angažiranost v politiki in izpostavljanje samega sebe in svoje varnosti »za pravičnejši in svobodnejši svet«.

»Religija in življenje po velikih idealih kot so Kristus, Buda, Gandi...«

»Droga, spolnost, uživanje trenutka, življenje za dan!«

»Zaprtost v družinski krog, stvaritev lastnega malega sveta z zidom okrog sebe.«

»Delo, neprestano delo, pozabljanje samega sebe in žrtev za soljudi.«

»Ljubezen do ženske!«

»Živeti za cilji socialistične družbe, za cilji ki so nam jih pokazali v času revolucije!«

»Zbirati materialne dobrine, postat najhujši od vseh, bolj hudičevski od hudiča samega!«

»Briga mene vse skupaj, važno je, da imam dovolj za v sebe, na sebe in pod sebe!«

Smeh se je razlegal po razredu, sprva tiho hihitanje, nato komaj še zadrževano, dokler se ni zakotalil med klopmi, kakor bi se stresla vreča fižola v pločevinast lonec in na koncu, kakor da bi voda vdrla po stopnicah. Peter je še vedno zrl skozi okno, le da so sedaj okrasne jelke zadihale, zašumele s svojimi težkimi srebrnimi iglicami in vdihnile celo nekaj življenja neizprosno pravilno rjavim stenam veleblagovnice, rdeči, razpadajoči strehi kina in sivim zidom občinske mestne hiše z njenimi večnimi stopnicami in težkimi nihajnimi vrati. Globoke gube okrog ust so se veselo zaokrožile in sredi smeha se je pokazala dvojna vrsta preširokih, od nikotina porumenelih zob. Zares so konjska ta usta, so pomislila dekleta, ki imajo izredno sposobnost, v trenutku preskočiti od še tako globokih filozofskih misli k opazovanju in ocenjevanju zunanjosti.

»Zelo, zelo dobro! Koliko glav, toliko misli, kolikor src, toliko smeri!«

SLOVENSKA GEOLOŠKA TRANSVERZALA

Konec julija 1984 je bila odprta prva Slovenska geološka transverzala. To je približno 50 km dolga pot od Jezerskega do Jesenic. Prične se na Spodnjem Jezerskem, se nadaljuje proti Dolgi njivi, ob vznožju Košute do Kofc, v Tržič, Podljubelj, preko Prevala na Roblekov dom, na Zelenico, proti Valvazorjevemu domu in na Javorniški rovt, kjer se trenutno transverzala tudi konča.
Njen namen je, da bi obiskovalci gora, narave, spoznavali poleg naravnih lepot še geološke zanimivosti. Le-te so v tem delu Karavank res nad vse zanimive, pogostne in velikokrat edinstvene.
Spoznavamo kamnine, ki pravzaprav nastajajo pred našimi očmi (lehnjak na Jezerskem), do kamnin, ki so nastajale pred mnogimi milijoni let. Najstarejši so apnenci izpred 395 milijonov let. Poleg tega lahko primerjamo in spoznavamo kamnine glede na različne pogoje njihovega nastajanja. Različne so si med sabo kamnine, ki so nastale npr. v globokem morju, v plitvinah ali na kopnem: s suho, vročo, hladno ali gorsko klimo. Ponekod so bruhali vulkani in tudi o tem nam govori narava.
Seveda imamo možnost, da se seznanimo tudi s številnimi fosili — okamnelimi živalmi in rastlinami, ki nam ponavadi še najbolj jasno kažejo na način in pogoje nastajanja kamnin.

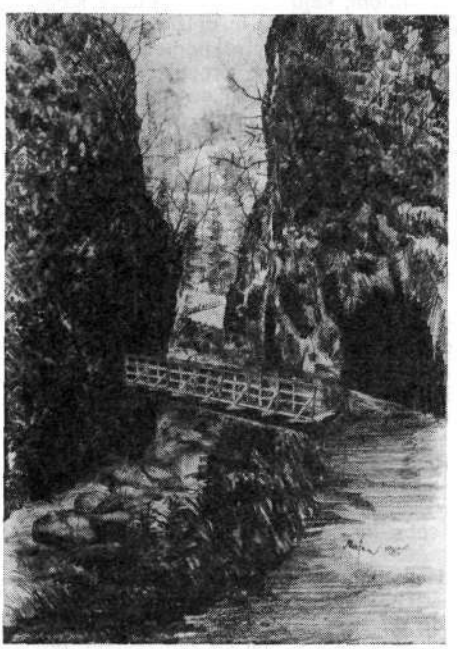

Ta pot je resnično kot potovanje v preteklost, ki se je dogajala pred toliko milijoni let. Potrebno je samo pogledati okrog sebe, se ozreti v na videz tako mrtve in hladne kamne. Pred nami se tako odvije vsaj del te še vedno tako nerazumljive preteklosti naše Zemlje.
Avtor Slovenske geološke transverzale je geolog prof. dr. Stanko Buser. V knjigi, ki jo je napisal za to pot, »Vodnik poti« (1984), je geološka transverzala lepo in nazorno opisana z vsemi geološkimi in tudi ostalimi zanimivostmi. Knjiga je prekrasen prikaz zanimivih dogajanj in lepot v Karavankah. Zanimiva je tako za geologe kot tudi za tiste, ki se žele šele seznaniti z geologijo.
Na poti je 33 opazovalnih točk, ki so na terenu označene s posebnimi tablami, njihove zanimivosti pa so opisane v »Vodniku poti«. Na tej poti lahko dobimo 8 kontrolnih žigov za dokaz, da smo pot prehodili. Trije žigi (št. 1, 2, 4) so v posebnih skrinjicah ob poti, ostali so v planinskih domovih (Kofce, Roblekov dom, Zelenica, Valvazorjev dom in Dom na Javorniškem rovtu). Za te žige obstaja poseben dnevnik; za opravljeno pot si torej vsak lahko prisluži lepo okroglo značko, premera 3 cm.

Do novembra 1985 je bilo podeljenih 41 teh značk. Za geološko transverzalo vlada veliko zanimanje. V načrtu imamo, da bi se transverzala počasi razširila na vso Slovenijo. Prva etapa nadaljevanja je že v delu. Iz Jesenic bo potekala transverzala po Julijcih do Tolmina in za zdaj do Ajdovščine.

Kdor bi si želel informacije, lahko piše Društvu prijateljev mineralov in fosilov Tržič, Trg svobode 31.

Jasna Jerman
Društvo prijateljev mineralov in fosilov Tržič

TUDI POD DVATISOČAKI JE LEPO

NADA KRANJC

So se jagri skupaj zbrali,
nabito puško na rame djali,
so mislili, da je špas,
pa vendar je moral en zajček dol past...

Pa niso bili samo jagri, noben zajec ni padel, bil pa je »špas«.
Sicer pa lepo po vrsti.
Zbrali smo se planinci PTT Maribor. Bilo nas je sedem, od tega res nekaj jagrov — brez pušk seveda. Zato pa z nič manjšo mero »lovske latinščine«, potegavščin in drugih vragolij. Dopoldne smo se odpeljali z avtobusom na Lovrenc na Pohorju. Pravzaprav smo šele tam postali sedmerica, ko se nam je v Puščavi pridružil Jože s Prevalj, pozneje pa še Franček z lovrenške pošte. Mahnili smo jo proti Pesku. Sprva smo občudovali prepolna drevesa sliv, jablan, lep sončen dan, saj so nas nosile še spočite noge. Med potjo pa se je začelo: najprej kuna, ki naj bi se obesila na smreki, pa taaake ribe v Radoljni. Narava se je šla kiparja — vse je bilo iz lesa... Malo pred Peskom naj bi bil še zelo strm klanec. Ta potegavščina pa ni vžgala, saj smo to pot že vsi kdaj prej prehodili. Takoj za ovinkom se je namreč prikazala koča — stara, obnove potrebna. Vendar so nam postregli s čajem in izpolnili še kakšno drugo željo (našima merlotovcema Jožetu in Frančku). Oskrbeli smo se z razglednicami in žigi in, hajd, naprej na Roglo. Ko bi pihnil smo bili na vrhu. V planinski sobi je bilo prehladno, zato nam je gospodinja svetovala prehodni prostor v hotelskem delu, pri mizi, kot nalašč za nas »rukzokarje«. Mlada, simpatična deklica (ki pa se je izkazalo, da je ta deklica že žena in je mama dveh otrok), nam je postregla z rahlimi in z ocvirki zabeljenimi žganci in vročim mlekom. Čeprav se vozi iz Slov. Bistrice in ima doma in v službi dela čez glavo, je bila prisrčna (nekomercialno), prijazna in prijetna. Razveselila se je naše pohvale po večerji. Ko pa smo zvedeli, da je imela prej nekdaj svoje lastno gostišče, smo seveda vse razumeli.
Potem pa je prišlo za planince pravo razkošje: čiste postelje, vroča voda, milo in brisače. In mir! Tišina.
Lepo, sončno, čeprav zelo hladno jutro nas je pospremilo preko pašnikov proti Ribniški koči. Tu in tam smo še odkrili kako črnico, brusnico, povsod pa je bil čudovit mir. Hodili smo po hribovski travi, domačini ji pravijo »volčič«. Pod Jezerskim vrhom smo na hlodih malicali, potem pa se je vila pot navzgor. In ko smo že bili kar precej zadihani, je Franček ugotovil, da nima klobuka. Zakadil se je nazaj do našega počivališča. Vrnil se je zasopel in razočaran — klobuka ni našel. In vendar je pri malici sedel na njem! Pred nami se je oglasil Martin — prav nedolžno je vprašal, če morda lastnik išče klobuk, da ga ima namreč »slučajno« pri sebi. Po kratkem a burnem pojasnjevanju sta si podala roke v znak sprave. »Grešnik« pa je šele na Uršlji gori ugotovil, da je vso pot nosil v nahrbtniku debel krompir. Maščevanje je sladko — pravijo. Po enolončnici na Ribniški koči smo se odpravili na Črni vrh. Jože, ki je prej hodil bolj na repu. se je znašel pred nami. Kmalu smo vedeli, zakaj. Pred nosom nam je pobiral jurčke. Do Grmovškovega doma jih je imel kar čedno družinico. Ali je bila to gobarska sreča in je vse drugo sumničenje (da je namreč vedel za gobja mesta in nas prehitel), je le zlobno natolcevanje? Pot od Ribniške do Grmovškovega doma in naprej do Partizanke — to je najlepši del Pohorja. Konji so se pasli, sicer pa je bila taka tišina, da so se še koraki udušili v mehki preprogi. Prijetno utrujeni in kakor notranje umiti, smo stopili v hrupno Partizanko. Neka razigrana družba je menda nekaj proslavljala. Želeli smo kako gobjo jed z Jožetovimi jurčki, pa nam je oskrbnik prijazno odstopil kuhinjo, ker jih sam ni znal pripraviti. V veliki kuhinji sva se potem z Marijo lotili kuhinja. Ona je bila »glavna«, jaz pa njena pomočnica. Če se ne bi že prej podprli iz nahrbtnikov, bi bilo premalo praženih gob z jajci, tako so bile okusne.

Nekaj je sicer migotalo na TV, pa smo ugotovili, da tega prav nič ne potrebujemo. Tako smo si prihranili neprijetna poročila o terorističnih napadih v svetu in o podražitvah pri nas.
Vse je ostalo v dolini, vsaj za nekaj dni daleč od nas.
Drugo jutro smo šli proti partizanski bolnišnici dr. Pavčka. Vedno znova te pretresejo bolnišnice, kjerkoli so v naših gozdovih. Vedno znova vzbujajo občudovanje: organizacija, inspiracija in brezmejna požrtvovalnost in pomoč okoliških kmetov, saj so oskrbovali ranjence z vsem, kar so premogli in še veliko so tvegali.
Kje smo danes? Kje so tovariši? Ali niso ostale samo še v šoli tovarišice (in še tam samo »šice«)? Danes smo gospe in gospodje. Ali ni tudi zato tako lepo s planinci, ki puščajo take naslove doma? Kaj se skriva za pustimi številkami: 100 kg kruha, 80 kg potic, 150 kg sladkorja,... kg krompirja. Skriva se strah, tveganje, odtrgovanje od lastnih ust, brezmejna vdanost in zaupanje, vera v tisti dan, ko se bodo vrnili iz gozdov — tovariši. Kam se je izgubila ta dragocena topla beseda in njen pomen? Kam se je izgubila požrtvoalnost? In še in še... Zdaj skrivamo obraze in se sramujemo solznih oči, ko vsi tihi nadaljujemo pot. Mimo vrtov s čudovitim poznim jesenskim cvetjem gre, ko žarijo barve v poslednji lepoti. Nekje so kopali krompir, zadovoljnih obrazov, ker je dobro obrodil, so rekli. Potem pa se je začela asfaltna cesta; nič kaj prijetna. Najprej tiho, potem pa vse glasneje se je oglašala koračnica in spet je bilo vse lažje, hitro in veselo. Šele takrat smo se otresli pretresljivih posnetkov, ki so prikazovali ranjene borce. Nad Slovenjim Gradcem smo si ogledali grad nad Starim trgom. Zgodovina se je razgrnila pred nami, kakor da bi jo prebiral v knjigi: rimsko naselje, strelne line, krščansko obdobje, pa vse do današnjih dni s poslopjem modernega tipa, ki ne sodi v tisto okolje.
Potem pa naprej proti Zgornjim Selam, kjer je preko 40 let živel in pisal Ksaver Meško. Od hiše do hiše so naše planince prijazno pozdravljali domačini, znanci, prijatelji. Pa tu malo dobrega žganja (moraš poskusiti, ker je »domače«), malo mošta, pa tam spet malo, pa sošolec (kar dva planinca sta doma iz Slovenjega Gradca, čeprav ne živita več tam). Potem ni čudno, če zgrešiš pot in je tudi kak ovinek potreben. Na majhnem, vaškem pokopališču je Meškov grob z verzi, ki jih je sam namenil za svoj zadnji dom. Njegov dom za življenja pa je bil zaklenjen. Le s sosedo smo se pogovarjali. Od rojstva preko poroke jo je spremljal Meško. Pogosto se je napotil po ozki poti in ji s prstom na ustih namignil, naj ga ne izda, kadar si je zaželel samote. Tam je ustvarjal, tam je skoraj 90-leten legel k počitku.
Skoraj se je že zmračilo, ko smo se bližali Poštarskemu domu. Seveda so mi sopotniki natvezili, da je še dobro uro hoda, zato sem stopila v kuhinjo pri neki kmetiji, da bi si dobila kruha. Nisem pa vedela, da so to spet dobri prijatelji naših planincev, dokler se vsi niso znašli za veliko mizo pred steklenico domačega, pa dober svež kruh iz krušne peči je zadišal. Štiri generacije prizanih domačinov so se zbrale v kuhinji. Najstarejša (ba)bica je prepevala z nami stare ljudske pesmi, da so ji žarele utrujene oči. Kmalu bo praznovala 80. rojstni dan. Njen vnuk je s ponosom kazal sliko iz časov, ko je služil vojsko v gardi v Beogradu. Pripovedoval je o srečanjih s Titom. Njegova mlada žena pa je prinesla pokazat moževo trofejo: gamsovo glavo, oprsje mogočne živali. Še bi prepevali, pa smo morali »domov« na Poštarskega. Na tihem sem se veselila, da bomo še dobro uro hodili po mesečini v skoraj topli noči. Pa smo se že po nekaj minutah znašli pred kočo. Pa jim je uspela potegavščina! Lepa lega, mize, klopi, okolica — vse je vabljivo, prijazno, obsijano z mesečino. V kotu je sedela družba mladih fantov, nekdo je igral na harmoniko, ljudske polke in valčke. Vsi smo dobre volje pozdravili izgubljenega Frančka, ki je sam pritaval za nami. Iz teh krajev je doma, kdo bi mu zameril, če je obredel več sveta tod okrog kakor mi, saj bolj redko zaide v svoje kraje. Drugo jutro se je malo zapletlo z odhodom na Uršljo goro, ker se je ponoči čas ustavil za eno uro. Po domačem zajtrku — žgancih — smo se odpravili na pot. Dokler nam je pot prizanašala, smo se pogovarjali potem pa smo vsak po svoje premagovali strmino. Nepričakovano, za ovinkom, nas je pozdravila stara cerkvica. Baje jo je pred 300 leti posvetil škof Tomaž Hren, zagrizeni nasprotnik protestantizma. Kako je prilezel sem gor v tistih časih, sem premišljevala. In že sem občudovala mogočni TV stolp in obnovljeno planinsko kočo.
Ker je bila v tej sezoni zadnji dan še odprta, ni bilo kaj izbirati — pasulj pa pika! Sicer pa — kaj nam mar malica, ko pa je na obeh straneh tak razgled, da ne veš, kje bi obstal, kaj bi gledal: Ravne, pa Slovenj Gradec, pa vso tisto lepo Mislinjsko dolino. Na drugi strani pa Raduha in Olševa, Ojstrica, vse kot razgrnjen zemljevid lepot in obljub in spominov. Za cerkvijo je prijetno toplo, zato ni čudno, če smo polegli vsi po vrsti kot utrujena četa partizanov. Nekdo je vlekel dreto. Pa ne dolgo. Treba je bilo spet v dolino pa na vlak. Po dobrem kosilu – ali je bila že večerja? — smo se poslovili. Le pri rojstni hiši (oziroma mestu, kjer je nekoč stala) Prežihovega Voranca smo se ustavili pri prijaznem gospodarju. Martin je pripovedoval, kako so do tja spravljali material, ko so gradili kočo. Kupili so istrskega osla, ki se je prav po oslovsko, sicer pa ne neumno, upiral, da bi šel čez most, kjer ga je čakalo breme. Takrat še ni bilo

ceste do Poštarskega in je bilo treba vse znositi na gradbišče. Morali so ga — osla namreč — prenesti čez most, (če to ni spet »lovska latinščina«?).
Kdor ne ve, si niti predstavljati ne more, koliko je bilo treba trdega dela in naporov, preden je bilo tako daleč, da danes lahko z avtom prideš do koče. Zdaj jo nadzidavajo in tudi cesto so popravili. Z avtobusom do Kotelj, potem pa z vlakom domov — in slovo. Marijo in Bojana je drugo jutro čakala služba, nam upokojencem, pa je ostalo več časa za primerjanje, kako zoprno dušeč zrak je tu spodaj, kako hrupno je pod okni. Najlepše bi bilo spet kam pobegniti. Skoraj neverjetno — tako blizu in vendar tako daleč, je čisto drugačen svet — skoraj kakor na drugem planetu. Svet tišine, prijazne lepote, toplin planinskih sopotnikov in domačinov.
Tudi pod dvatisočaki je lahko lepo. Sicer pa — vsakdo nosi samega sebe povsod s seboj . . .

STAROST V SAVINJSKIH ALPAH

RATIMIR STEFANOVIĆ

In glejte, spet sem na romanju po planinskih poteh moje mladosti. Pred dvema letoma sem bil na Triglavu, 54 let po tistem, ko sem ga videl z vrha prvikrat.
Zdaj sem spet nekoliko starejši, minil sem že v 73. leto in kmalu jih bo 74, pa še zmerom poskušam priti na vrhove Savinjskih Alp.
V Savinjskih in Kamniških sem bil večkrat in to že leta 1933 in 1934, torej spet pred več kot petdesetimi leti.
Ne, gore se niso spremenile. Še naprej so stroge in veličastne, kljub temu pa so nam blizu in so nam drage, ko se jim približamo s tolikim hrepenenjem in spoštovanjem. Spremenili pa smo se ljudje, ki te gore obiskujemo; predvsem, mnogo več nas je kot pred toliko leti in zdi se, da smo spremenili tudi odnos do teh vrhov. Bojim se, da to niso starostne reminiscence in navadno nerganje nad mladino in to na staro temo: »V našem času je bilo mnogo lepše . . .!« Zdi pa se mi, da smo včasih gore drugače ljubili, da smo vrhove drugače spoštovali. Pohajali smo po gorah, da bi jih spoznali pa smo jih spotoma tudi vzljubili. Bile so nam vedno bliže. Svoje življenje smo povezovali z življenjem na gorah in srečni smo bili, da smo gori tako blizu in da smo z njo tako tesno povezani. Nove generacije prinašajo, vsaj zdi se mi tako, mnogo več osvajalnega duha, športnega duha, več nečesa, ki je podobno tekmovanju, želji, da bi dosegali vrhunske rezultate. Morda to bolj ustreza duhu moderne dobe in sodobni borbi za preživetje. Morda je tak odnos pravilnejši in smo bili mi vse preveč idealisti, romantiki. Meni je bilo pač vse to bolj domače, bolj privlačno.

* * *

Letos sem bil na počitnicah v Ljubnem in skoraj vsak dan sem šel kam na izlet, na primer do Logarske doline ali do Robanovega kota, v okolico Ljubnega ali pa na Golte in na Smrekovec. Tedaj sem nameraval obiskati tudi nekaj vrhov v Julijskih Alpah, do katerih poprej nikoli nisem prišel, če izvzamem Krn. Ture po Savinjskih Alpah sem torej s pridom izkoristil za nabiranje moči, pa tudi zato, da sem se na teh poteh spominjal doživetij izpred petdesetih let. Prav res sem želel, da bi obiskal Kamniške planine, zahodno od Kamniškega sedla, Kočno, Grintovec in sosednje vrhove, Brano, Tursko goro, Rinke, Skuto in Mrzlo goro. Nikoli ne bom pozabil enkratne ture leta 1933; z menoj je tedaj bil mlajši brat, ko sem jo začel v Kamniški Bistrici. Nekatere dele teh gora sem obiskal še po vojni (na primer Kočno, Grintovec, Veliki Zvoh in Kalško goro), tokrat pa nisem imel več pravega poguma, da bi se v tej starosti, brez potrebne vzdržljivosti, spet srečal, na primer s Kočno.
Izbral sem torej raje Savinjske Alpe, ko bi obiskal tudi Planjavo, Ojstrico in pa nenadkriljivo lep Robanov kot.

* * *

Za začetek sem nekega popoldneva odšel iz Logarske doline do slapa Rinke in se povzpel na Okrešelj. Bil je sončen, jasen dan, vrhovi pa so se kopali v soncu. Tudi zmerom čemerna Mrzla gora s svojimi stenami, ki se spuščajo na razcvetele trate pred Frischaufovim domom, je bila tega dne svetla in vedra.
V domu je bilo vse polno obiskovalcev, od navadnih izletnikov do plezalcev, ki so pravkar prihajali s Hudega praska in Savinjskega sedla. Medtem ko sem se vpisoval v knjigo obiskovalcev, me je pozdravil nekdo, ki je imel ob sebi tudi ženo in dvoje otrok.

»Zdravo!« je dejal. »Vidim, prihajate iz Kanade. Tudi jaz živim tam, sicer sem pa iz Mežice. Prišel sem, glejte, z otrokoma na dopust v svoj rojstni kraj...«
Tako se srečujemo z vseh strani sveta na pohodih po svoji domovini. Stari Frischauf nas je resno opazoval s slike na steni. Razmišljal sem, koliko od teh mladih obiskovalcev in planincev ve, kdo je bil Johannes Frischauf? Mi, ki spadamo med starejšo generacijo in ki smo bili priče in smo neposredni dediči velike dobe slovenskega planinstva, mi poznamo ta imena. Koliko od številnih obskovalcev Kocbekovega doma na primer, ve, kdo je bil Kocbek? In ve kaj več o Erjavčevi koči na Vršiču, o Tičarjevem domu, Pogačnikovem domu na Kriških podih? Verjamem, Aljaža pozna mnogo mladih, to že, največkrat pa najdemo slike naših mož v jedilnicah po planinskih kočah, ko se redko kdo najde, da bi našel čas in razložil obiskovalcem, kdo so ti možje in kakšne zasluge imajo za naše planinstvo. Pa ne samo to, zakaj se na primer Češka koča na Ravneh tako imenuje? Morda ne bi bilo potrebno mladi generaciji povedati nekaj o nekdanjem tesnem sodelovanju s češkimi planinci pred prvo svetovno vojno? Morda sem le prevelik romantik, a zmerom znova se mi dozdeva, da bi morali biti pohodi v gore mladih povezani tudi s čem takim, kar pomeni nekaj več od same fizkulture?

* * *

Tri dni pozneje, četrtega julija, sem odšel iz Logarske doline vrhovom naproti. Jutro je svoj vtis spreminjalo, bilo je celo nekaj sonca, kljub temu sem se odločil in sem odšel na pot.
Vrhovi so bili v oblakih. Nisem videl ne Ojstrice, ne Planjave, Brane, Turske gore. Bivanje v Sloveniji se je bližalo slovesu, zato nisem imel velike izbire in tako sem imel vse tri dni megleno in cmeravo vreme.
Siva svetloba ki je prihajala skozi tančico nizkih oblakov me je spremljala na poti z Okrešlja. Le na kratko sem počival do Kamniškega sedla, kjer sem se spominjal mladih dni, ko sem tu pohajal kot samohodec. Včasih sem rad tako hodil, razmišljal sem na takih poteh in tako sebično užival v gorskih lepotah. Zdaj, v mojih letih, to ni več pametno početje, pravzaprav pa tudi nimam izbire. Hodim sam, počasi, redko kdo se najde, da bi se žrtvoval in šel z menoj...
Trate pod Frischaufovim domom so zlate, toliko je razcvetenih rumenih jegličev, pa pogačic. Tudi v tako sivem vremenu se je zdelo, da se vse blešči od te rumene svetlobe. Ta slika je v soncu prav gotovo še lepša.
V gozdu sem se srečal s prvimi že razcvetenimi rdečkastimi rododendroni, pa celo zapozneli teloh je tiho klonil svojo glavo ki se je ohranila tako, kot da je še od aprila sem.
Počasi in z dosti sape se vzpenjam po grušču v serpentinah proti stenam pod Kamniškim sedlom. Tu, pred velikim snežiščem, me je dohitela skupina mariborskih plezalcev. Pomagali so mi, da sem varno prešel to snežišče in potem so me spremljali vse do Kamniškega sedla. Eden med njimi, ki se je največ pogovarjal z menoj, je marljivo zbiral odpadke in jih tlačil v svoj nahrbtnik, in teh ni bilo malo. Ko smo prišli na sedlo, je to robo odvrgel v za to pripravljen zaboj.
»Ne morem gledati odpadkov v naravi,« se je skoraj opravičeval. Prav lahko sem ga prepričal, da podobno mislim tudi sam.

* * *

Na Kamniškem sedlu sem bil zadnjikrat pred 22 leti! Leta 1963 sem z ženo šel skozi Turski žleb in preko Turske gore do sem. Kmalu po tistem pa sem moral odriniti na svojo prvo misijo v črno Afriko. To je bilo tedaj pravzaprav moje slovo za mnogo let od naših gora.
Tistikrat je na Sedlu bila seveda še stara koča. Zdaj pa me je sprejel prelep dom, moderno opremljen. Poln je bil planincev. Iz vseh krajev v Sloveniji so prišli; bil je tu neki Avstrijec, nekaj Nemcev, pa celo par iz daljne Kalifornije. Z njima pa tudi Matjaž Veselko iz Domžal. Prav ta mi je posodil cepin, ker je bilo tistikrat na Planjavi in na Ojstrici še precej snega.
Žal pa je bila okolica vsa v megli in bilo je oblačno, tako da se ni videlo daleč od koče. Zjutraj, v vlažni in megleni kaši, sem počasi odkorakal, spet sam, proti Planjavi. Vse do vstopa v steno so me spremljale gorske rože, predvsem pa drobceni svišč.
Kako lepo je, ko planinsko cvetje pokriva planinske pašnike.
Med kamenjem na stezi se nerodno premikajo črni gorski močeradi z velikimi zlatimi lisami. V zraku, nekje daleč in visoko, je slišati letalo, ki leti nad oblaki. Sicer pa nič – povsod tišina in megla.
Sem in tja srečujem skupine, ki mi prihajajo nasproti, ko so namenjene na Sedlo. Še večkrat pa me skupine prehitevajo, saj hodijo hitreje od mene. Sam ne morem več tako naglo, takole počasi, korak za korakom. Nenadoma zagledam v steni spominsko ploščo. Sandi Wisjak. Kako so prešla ta leta, ko smo leta 1933 zvedeli, da je v Planjavi umrl ta izvrstni planinec.

Po dveh urah hoje me je dohitel mlad par iz Ljubljane. Pisala sta se Šalamun in sta bila namenjena na Planjavo, pa na Ojstrico. Srečen sem bil, da sem se jima smel pridružiti, da v tej sivi megli ne bi hodil sam. Seveda, tudi ona dva sta morala potem korak prilagoditi mojim zmogljivostim.
Prišli smo na vrh Planjave. Tudi tu ni nič drugega kot megla. Spet slišim letalo visoko v zraku, tokrat se zdi, da je mnogo bliže. Na Ojstrico tistikrat preko sedla pod Planjavo in preko Babe ni bilo možno, ker je še preveč snega, zato smo se odločili za Korošico z namenom, da bi se tam odločili, kako naprej.
Megle so se razredčile vsaj toliko, da smo videli bližnjo gorsko okolico, ne pa še vrhov; tudi Baba in Ojstrica sta pod oblaki. Zgodaj popoldne smo prišli do Kocbekovega doma na Korošici. Trop ovac glasno bleje in hite proti vsakemu novemu planincu, da bi morda dobile vsaj malo soli. Dali smo jim jo in planile so nanjo, da je v hipu izginila pod gosto odejo sitih ovčjih trebuhov.
Korošice nisem videl, rekel bi, več kot petdeset let. Poslednjič sem prišel sem z Velike planine. Dom mi je zavoljo svoje škatlaste arhitekture bil vedno neprivlačen. Tokrat sem v Domu našel mnogo planincev in plezalcev, ki so se, zaradi slabega vremena, kratkočasili z igranjem kart. Bilo je precej glasnega govorjenja, tudi nedostojnega, mize pa so bile polne praznih steklenic, pod je bil umazan z mnogo smetmi in odpadki. Stranišča so bila zaklenjena, oskrbnik pa je tožil, da nima dovolj vode in da mu je nedeljski naval pustil tako umazanijo. Pa zakaj ni vode, ko pa se cedi z vseh strani po pobočju, kjer je še dovolj snega? Nekaj ne deluje, se opravičuje oskrbnik.
In tako se me je polotil mučen vtis nereda in nečistoče s skupno odgovornostjo tako nas planincev, kot tistega, ki dom oskrbuje.

* * *

Šalamunova sta me povabila, da bi šli skupaj na Ojstrico. Če bi bilo lepo vreme, bi se, kljub temu, da sem bil utrujen, za to odločil, pa sem raje ostal v Domu v tem dolgočasnem in hrupnem ozračju. Šalamunova sta se vrnila v treh urah. Ni mi bilo žal, da nisem šel z njima, ker ju je vso pot spremljala megla. Odločila sta se, da se vrneta v dolino, v Kamniško Bistrico, kar pomeni, da bo za njima deset do dvanajst ur hoje — to pa je za moja leta prav gotovo preveč.

* * *

Komaj sem si uredil prostor v sobi, že sem dobil sostanovalce. Bili so iz Kočevja. Izkoristili so štiri proste dneve ob koncu tedna in so prišli v Logarsko. Odločili so se, da bodo obiskali Korošico, čeprav niso imeli nobenih hribovskih izkušenj. Na pot so odšli, kot gredo na popoldanski sprehod, brez nahrbtnika, brez rezervne obleke, tudi hrane in pijače niso imeli, saj so se nameravali še isti dan vrniti, ali vsaj naslednjega dne, če bi jim bilo v gorah všeč. Prišli so iz Robanovega kota po poti, ki sicer sploh ni za začetnike primerna. In tako so se znašli na Korošici. Utrujeni, preznojeni, brez dodatnih oblačil in prav nič pripravljeni za prenočevanje. Eden izmed njih se je zanimal, če bi bilo mogoče, da bi jih v dolino še isti večer prepeljal — helikopter. Vso noč so se premetavali po posteljah in niso mogli spati. Od razburjenja, ki so ga doživeli ob vzponu po klinih in od utrujenosti in od novih, njim povsem neznanih razmer.
Zjutraj, ko smo se od Korošice poslavljali, so se dvignile tudi megle. Medtem ko smo prišli do vrha stene med Malo Ojstrico in Moličko pečjo, se je pokazalo tudi sonce. Ves čas, ko smo telovadili po klinih, nas je prijetno grelo. Vrhov pa še ni bilo videti, le Robanov kot doli pod nami, se je kopal v soncu.
Prvikrat sem šel po tej poti in če rečem iskreno, da ne bi šel, če bi vedel, kako je izpostavljena in kako je okovana z železjem. Vsekakor je zelo primerna za vzpon, tako kot Tominškova za Triglav, ker hitro pridobivamo na višini. Toda za sestop! Povsem sem razumel svoje Kočevce, ko so prvikrat v življenju srečali toliko klinov in vrvi. Na tabli na Korošici je pisalo, da potrebujemo le tri in pol ure do Robanove planšarije, hodili smo pa šest ur.
Utrujeni in preznojeni smo zadovoljno srebali kislo mleko na planšariji in se zabavali z udomačeno srako, ki nam je kradla kruh z mize. Meni je ukradla tudi volneno nogavico, ki jo je našla pod mizo. Do Robanove domačije smo potrebovali še dobro uro. Tam smo se z Robanom zadržali v kratkem pogovoru, ko so ravno pospravljali dišeče seno. Potem so se moji Kočevci odpeljali z avtomobilom in z njim odhiteli v Logarsko dolino. Zjutraj pa, so rekli, spet nazaj v Kočevje.
Bil sem utrujen, a zadovoljen. Še enkrat sem obiskal vrhove, čeprav v megli. V letih, ki jih imam, takle vzpon predstavlja vedno posebno doživetje, predstavlja veselje do življenja in upornost pred staranjem. Žal pa sem imel potem, tri dni po tem podvigu, težave z zdravjem. Pomeni to, da je z mojim planinskim življenjem konec? Da je sončno ostenje nad Robanovim kotom pelo zame labodji spev? Za zdaj tega še ne vem. Čakam, da prikorakam v 74. leto in to z upanjem, da bom spet kdaj odšel v naše gore.

LOZOVAĆA, CRVENA GREDA 2175 m IN PSA

MATJAŽ ČUK

Pa začnimo z lozovaćo.
Za nami je dolga hoja na Bobotov kuk za nami sta težko pričakovano pivo in kopanje v Crnem jezeru, pred nami pa je čudovita črnogorska noč. Po okusni večerji se zbude ubrani glasovi Maruše in Toneta, po svojih močeh pomagamo še ostali in po kampu zadoni lepa slovenska pesem.
Že četrti večer smo na Durmitorju in prav vsak večer je tako. Danes je še posebej slovesno, kajti za nami je najvišji vrh Durmitorja in to moramo vsekakor pošteno proslaviti. Z Benčom si deliva »lozo«, ostali pa pijejo vino. Pesem vztrajno suši grla, steklenice se hitro praznijo. Vse bolj spoznavam, da so Štajerci čudoviti ljudje in prevzame me prijeten občutek, da sem se dobro znašel v njihovi družbi. Maruša in Tone sta neutrudljiva in slovenska pesem odmeva še dolgo v noč.
A tudi vsega lepega je enkrat konec. Grla so izsušena, steklenice prazne, počasi zamrejo še zadnji glasovi. Oster mraz nas prežene v šotore. Rahlo omotičen zlezem v spalno vrečo in še preden mi uspe zapreti šotor, me premaga spanec.
Huda žeja me prebudi že ob petih. Počasi sem se že navadil nanjo, toda danes je še vse huje. Včerajšnje praznovanje Bobotovega kuka se je kar pošteno zavleklo. Močna črnogorska lozovaća je pustila lepe posledice. Počutim se kot da bi me nekdo pošteno pretepel. Za trenutek me prevzame prazno upanje, da morda dežuje in mi danes ne bo treba iti. Pogledam skozi okno šotora, nato pa nemočno zatisnem oči. Kot nalašč je ravno danes največ zvezd in obeta se čudovit dan. Upanje se tako hitro sesuje, in kljub resnemu položaju, mi gre pošteno na smeh.
Ležim v topli spalni vreči in se poskušam spomniti, kateri vrh je danes na vrsti. Spomin mi kar dobro deluje in hitro ugotovim, da smo se zmenili za Crvene grede. Resno premišljujem kaj naj storim, bojim se, da kljub trmi in volji, ne bom zmogel vzpona.
Preklinjam lozovaćo in pivo, ki me je spravilo v res klavrn položaj. Zora in Franci sta že zdavnaj nared, toda lahko njima, ko pa sta vso noč sladko spala.
Kazalec se vztrajno pomika proti šesti, toda v meni ni še prav nobene želje, da bi zlezel iz tople spalne vreče. A vendar bom moral vstati. Če sem obljubil, sem pač obljubil in bom tudi šel, pa četudi po »štirih«. Zgrabi me prava gorenjska trma in z veliko težavo se spravim iz tople spalne vreče.
Moja prva pot drži k vodi in šele, ko je čutara prazna, se počutim bolje. Tudi Benču in Jani se poznajo sledovi naporne noči, medtem ko je Vesna izbrala boljšo taktiko in se kar dobro počuti. Danes nas je samo šest, najbolj vztrajnih, ostali pa si bodo privoščili zasluženi počitek. Čeprav sem jim še vedno rahlo nevoščljiv, me še počasi prevzema neustavljiva želja po novih vrhovih in novih doživetjih in samo to je tisto, kar me še drži pokonci.
Končno smo vsi nared in Zora se postavi na čelo naše skupinice. Držim se bolj v ozadju in upam, da mi bosta mraz in hoja pregnala nadležnega »mačka«. Pridružita se mi Benč in Jana in s skupnimi močmi otipavamo trdo cesto proti Crnemu jezeru. Čudoviti podobi Mededa in Savinega kuka med dokončno zbudita in fotografska žilica mi ne da miru, da ju ne bi fotografiral. Pri tem malo zaostanem, nato pa pospešim korak in se pridružim prijateljem, ki me počakajo na razpotju.
Danes nismo namenjeni k Crnemu jezeru, zato krenemo desno na lepo pot, ki gre rahlo navzgor proti Jablam barima. Tu se naša družbica pomnoži še za dva člana. Pridružita se nam namreč štirinožna prijatelja, kužka — prvi je bel in se kar hitro vključi v našo družbo, drugi pa je črn, nekoliko bolj boječ in sramežljiv, zato se raje drži v varni razdalji . . .
V prijetnem hladu smrekovih gozdov se počasi vzpenjamo po široki poti. Za nekim ovinkom nas prijetno preseneti lep pogled na Barno jezero kmalu zatem pa mimo slikovito ograjenih travnikov prispemo do studenca. Posledice minule noči še niso povsem odpravljene, zato se prav nič ne branimo ponujene pijače.
Prijetne položne poti je za kratek čas konec. Z Jano sopihava po strmi poti in kaj kmalu ugotoviva, da danes ne bi bila za prav posebno veliko turo . . . Še sreča, da se pot kmalu položi in tako ujameva pravi ritem.
Nenadoma se gozd konča, pred nami je ozek, travnati greben, s katerega se nam odpre nepozaben pogled na strme vrhove Durmitorja. Že ta pogled nam poplača vse tegobe današnjega jutra. Toda šele sedaj nas čaka pravi užitek, pred nami je namreč, prečenje čudovitih travnikov pod Ražanovo glavo, s širokimi razgledi po lepi, ozki stezici, ki gre skoraj vodoravno vse do Jablan bare. Žal ga je kar prehitro konec in da se ne bi

prekmalu poslovili od prijetnih travnikov, se za kratek čas utaborimo malo pred Jablan barima. Ustavita se seveda tudi naša štirinožna prijatelja, ki nas še vedno zvesto spremljata na naši poti. Poiščeta si vsak svojo senco in potrpežljivo čakata, da bomo spet odšli na pot.

Sonce neutrudno greje, zato se počasi spravimo z mehkih trav in se napotimo k Jablan jezeru. Po kratkem spustu se drevesa razmaknejo in nič več nam ne zakriva pogleda na to lepo gorsko oko.

Jablan jezero je drugo najvišje jezerce v Durmitorju. Leži 1791 m nad morjem, v veliki kotlini pod strmimi stenami Crvene in Male grede, ki se ponosno ogledujeta v kristalno čisti vodi. Samotno počiva sredi mirnega gorskega sveta. Nihče ga ne moti v skrivnostni tišini, le včasih se kak nadebudni planinec za kratek čas pomudi na njegovih samotnih obalah.

Po kratkem počitku se spet zaženemo v strmino, toda že po nekaj korakih se Benč ustavi in si ogleduje sumljivo moker nahrbtnik. Pa kmalu odkrije nagajivega krivca, ki ni nihče drug kot sok in ne kaže mu drugega, kot da se vrne k jezeru, da bi rešil, kar se rešiti da. Obljubimo mu, da ga bomo na razpotju počakali, zato se na vrhu strmine zleknemo v mehko travo in se prepustimo prijetnemu lenarjenju. A nam Benč ne pusti dolgo uživati in kaj hitro pridrvi izza ovinka, ter s tem zaključi naš kratek, a zasluženi počitek.

Udobne poti je za nekaj časa konec, pred nami je naporno vzpenjanje čez strma pobočja Male grede. Včerajšnja pijača je že skoraj izpuhtela iz nas in hoja bi bila kar prijetna, če nam je ne bi grenili žulji, ki počasi, a vztrajno načenjajo naše noge. Nič čudnega, ko se že četrti dan brez oddiha potepamo po vročem Durmitorju in se trudimo, da bi čim manj zamudili in bi nam čim manj ušlo. Pa kaj moremo, ko je toliko vrhov, eden lepši od drugega in kdo ve kdaj nas bo pot spet zanesla v te samotne kraje.

Lepa stezica je speljana visoko nad jezerom, naša mala štirinožna prijatelja pa se kar ne moreta ločiti od nas. Počasi se sprašujemo, če nista morda »planinca«, in ker še vedno vztrajata, ju poskušamo odgnati s silo. Ustaviva se in vse kaže, da se bosta le vrnila domov. Prepričani, da smo se ju znebili, nadaljujemo med rušjem in travami in čez kratko strmino prispemo na vršno planoto.

Povsod okrog nas je polno ruševja in kdo ve kako bi se znašli, če ne bi zaupali lepi stezici, ki nam varno kaže pot skozi prave pragozdove zelenega pritlikavca.

Kmalu stopimo na rob Crvene grede in ponudijo se nam veličastni pogledi v globino. Smo na začetku dolge planote, ki na jug v vrtoglavih stenah pada v dolino Ališnice. Počasi se odpravimo naprej, toda že po prvih korakih presenečeni obstanemo. Tik pred nami, v senci rušja, nas nedolžno opazujeta naša mala štirinožna prijatelja. Da bi bila mera polna, se nam navsezadnje pridruži še krava, in ko že mislimo, da bomo imeli pravi živalski vrt, se ta le premisli in zavije na desno, na sočne planinske pašnike.

Planote kar noče biti konec, sonce neusmiljeno pripeka, vrha pa ni še od nikoder. Končno se nam za ovinkom pokaže malo višja vzpetinica, ki bi lahko bila tudi vrh. Kmalu smo na njej in ker nismo povsem prepričani, da je to Crvena greda, razen tega pa se nam pokaže nov, višji vrh, se spustimo do bližnjih kolib, kjer pa nas napis na skali »Crvena greda« odločno usmeri tja, odkoder smo prišli. No, lepa reč, tako težko smo čakali na ta vrh, sedaj pa nas je tako grdo potegnil. Pa se kaj hitro prilagodimo novemu položaju. Tisti višji vrh pred nami je namreč Gologlav in nanj prav gotovo ni več kot četrt ure hoje. Seveda se takoj odločimo zanj, le Franci tokrat noče z nami in pravi, da mu ne bo prav nič hudo, če bo sedel v travo in nas samo gledal . . .

Kar nekaj časa traja, da med gostim rušjem izbrskamo pravo stezo, ki nas varno pripelje na lepi vrh. Ker se nočemo vračati po isti poti, prečimo še drugi vrh Gologlava, nato pa nam prav pride naš Franci, ki nas s svojimi klici varno pripelje skozi pravi labirint ruševja.

Ko smo končno spet vsi skupaj, sledi bojni posvet. Če se hočemo spustiti v Ališnico, se moramo vrniti čez Crveno gredo in ker nam prav nič ne diši ponovno vzpenjanje, se odločimo in zavijemo kar po svoje in pridemo do želene Ališnice. Bo že nekako šlo, saj smo sami »stari mački«, se bomo že nekako znašli! Take in podobne misli nam rojijo po glavi, ko počasi stopamo proti bližnjemu sedelcu in ugibamo, kaj neki nas čaka na drugi strani. No, prav najlepše sicer ni videti, a smo kljub temu zadovoljni. Na slepo iščemo prehode skozi gosto ruševje, končno pa se svet odpre in po travah stopimo na dno izredno prostrane in razgibane kraške doline.

Že takoj nam je jasno, da to ne more biti še Ališnica in da se bo treba držati desne. Spusti in dvigi s skale na skalo, iz vrtače v vrtačo, so prava mora za moje že krepko ožuljene noge in vse bi še šlo, če ne bi bilo poleg tega še peklensko vroče. Tudi naša mala prijatelja, ki nas vseskozi zvesto spremljata, sta videti že močno zdelana, kot Benč končno najde rešilni izhod. Le še sumljivo strme trave nas ločijo od steze in previdno minemo ta nevarni del, nato pa stopimo na ravna tla v dolino Ališnice. Tudi naša štirinožna prijatelja imata tu velike težave in precej časa mine preden zbereta dovolj poguma in se nam pridružita na varni poti. Kdo ve kaj vse, se jima plete v malih

pasjih možganih, toda prav gotovo bosta krepko premislila, preden se bosta spet odpravila na podobno avanturo.
Spet smo na markirani poti in le še nekaj serpentin nas loči od bližnjih kolib v dolini Ališnice. Na planini se nam pridruži še Silvo in skupaj se odpravimo skozi širne gozdove proti Zmijinemu jezeru. Vroče črnogorsko sonce je posrkalo iz nas še zadnje kapljice vode, zato se vsi razveselimo močnega izvira na zahodni obali jezera. Z novimi močmi rinemo še zadnji del poti in pozno popoldne stopimo čez prag ljubkega bifeja ob Crnem jezeru. Še zadnjič si privoščimo hladno nikšičko pivo, nato pa se s težkim srcem poslovimo od dobrega prijatelja, ki nas je vedno gostoljubno sprejel, ko smo se utrujeni in žejni vračali s strmih vrhov Durmitorja. Sledi še slovo od Crnega jezera, Benč in Jana me za konec spravita prav v malo jezero in kljub hladu si ga pošteno privoščim. Sonce je že zdavnaj zašlo za grebene Savinega kuka, ko se tresoč oblačim Benč in Jana pa me že čakata na stezi nad jezerom. Že v trdi temi se počasi odpravimo »domov«, proti kampu, novim doživetjem naproti...
Za nami je torej Crvena greda, za nami sta tudi pivo in kopanje v Crnem jezeru, pred nami pa je spet burna črnogorska noč... A to pa je že nova zgodba.

Planinski dom v Novem svetu Foto Anton Rupnik

LOGAŠKI PLANINCI SO ODPRLI NOV DOM

V 170 let stari kmečki domačiji so logaški planinci 14. septembra lani odprli novo planinsko postojanko v Novem svetu nad Logatcem. To hišo so domiselno uredili in pri tem ohranili prvobitnost takratne kmečke arhitekture. V njej so uredili kuhinjo, točilnico, gostinsko sobo, v nadstropju pa je na voljo pet sob s 34 ležišči. Vsa dela so bili opravili z vzorno marljivostjo in s prostovoljnim delom, saj cenijo, da je vrednost tako opravljenih ur nad 40 starih milijonov. Pri delu so pomagali tudi delovni kolektivi iz Logatca. Planinski dom v Novem svetu ni namenjen zgolj planincem, pač pa vsem ljubiteljem narave in planinstva. Ob domu bodo zgradili več športnih rekreacijskih objektov, ko bo najprej na vrsti balinišče, potem prostor za odbojko in trimsko gozdno stezo. Tudi smučarji bodo prišli na svoj račun, saj so tereni v okolici ugodni za smuko. Tako bo za obiskovalce doma, ki leži na prostoru, obdanem z lepimi in prostranimi tratami in gozdovi, poskrbljeno za prijeten oddih in za športno rekreacijo.

Janez Čanžek

Kompozicija v snegu Foto Oton Naglost

društvene novice

MIRKU ŠPENDOVU V SLOVO

V torek, 8. oktobra 1985, smo se na pokopališču na Blejski Dobravi poslovili od Mirka Špendova.

Rodil se je 8. novembra 1919. leta v Kamni Gorici. Njegova življenjska pot ga je pripeljala na Jesenice, kjer si je ustanovil družino. Delal je kot trgovski pomočnik v Podmežaklji.

Po II. svetovni vojni se je aktivno vključil v organizacijsko dejavnost pri športnih društvih. Planinsko društvo Jesenice ga je zaprosilo za sodelovanje, postal je blagajnik in član UO društva. To nalogo je vestno opravljal celih 25 let. Za svojo dolgoletno delovanje je prejel vsa odlikovanja Planinske zveze Slovenije in Planinske zveze Jugoslavije. Ob 60-letnici PZS je prejel posebno priznanje. Glede na posebne zasluge za napredek Planinskega društva Jesenice je, bil na občnem zboru leta 1982 imenovan za častnega člana.

Mirko je velik del svojega časa posvetil delu v Športnem društvu Jesenice. Kar 26 let je bil blagajnik v ZTKO Jesenice. Opravljal je številne funkcije. Bil je predsednik nadzornega odbora pri ZTKO Jesenice, predsednik in kasneje blagajnik NKZ Jesenice, soustanovitelj sodelovanja mladih nogometašev treh dežel, blagajnik FIS v Kranjski gori za pokal Vitranc, bil je član raznih priložnostnih odborov v športnih organizacijah. Zaradi posebnih zaslug za razvoj športa na sploh v jeseniški občini je prejel priznanja ZTKO Slovenije, priznanje ob 20-letnici pokala Vitranc, priznanje ob 50-letnici NKJ Jesenice, priznanje NK Slovenije, pa tudi najvišjo občinsko športno priznanje — Gregorčičevo plaketo; potem red dela s srebrnim vencem, red dela zasluge za narod in red dela.

Težko je bilo slovo od Mirka, saj vemo, da je v naših vrstah nastala vrzel, ki jo bomo težko dopolnili. Pogrešali ga bomo kot človeka, sodelavca in prijatelja. Njegovo zadnje počivališče je v vznožju prelepih Karavank in Mežaklje — gore, ki jo je tako ljubil. Želimo, da vetrc prinese pozdrav vseh nas, ki smo ga poznali, z njimi skupaj delali, se veselili nad uspehi in skupaj prestajali tegobe današnjega časa.

Planinsko društvo Jesenice

Predstavniki Zavarovalne skupnosti Triglav, GRS in predstavniki PD Gorenjske podpisujejo sporazum

Foto F. Perdan

GORENJSKI MDO PD TUDI O GRS V REGIJI!

Od časa do časa se še zmerom soočamo z iskanjem dodatnih oblik sofinanciranja postaj GRS, pomembnega člena v planinski organizaciji. Financiranje, žal, tudi po 40 letih ni urejeno, čeprav bi le-to, to lahko trdimo z zanesljivostjo, z nekoliko smisla in z bolj organiziranim konceptom, že lahko uredili in to povezano s hotenjem, da bi eksistenčne tehnične in materialne normative uredili centralno, ne pa da zadevo prepuščamo iznajdljivosti postaj samih.

Za GRS v gorenjski regiji je še kako potrebno, da deluje na ustrezni tehnični in strokovni ravni, saj se neprestano sooča z operativo na terenu. Tako je gorenjski MDO načel vprašanje o redu in o celovitosti v financiranju postaj v regiji in sicer tokrat z Zavarovalno skupnostjo Triglav s sedežem v Kranju. MDO PD na Gorenjskem želi tudi enkrat na leto pogovor s postajami, ko bi se pogovorili o usklajevanju in o preventivnem delovanju; to je v bistvu potrditev delovanja odbora GRS v občini Jesenice.

Na osnovi razgovorov z Zavarovalno skupnostjo Triglav in načelniki postaj (opravičili so svojo odsotnost le predstavniki Škofje Loke in Kranjske gore) ter predsednikov PD, so se dne 16. 7. lani dogovorili o financiranju vseh postaj v regiji, pa tudi o tem, kako bodo znesek, ki je vezan na samoupravni sporazum, v višini 1 000 000 din, objektivno porazdelili na vse postaje in sicer po tehle deležih: Rateče 130 000 din, Kranjska gora 130 000 din, Dovje Mojstrana 160 000 din, Jesenice 110 000 din, Bohinj 100 000 din, Radovljica 60 000 din, Tržič 100 000 din, Škofja Loka 30 000 din, Kranj 140 000 din, DSNZ-LEM 40 000 din. Samoupravni sporazum so dne 19. 9. lani podpisali predsedniki PD, v sklopu katerih so GRS postaje, kot pravno odgovorne osebe društva, v katerem so tudi GRS. Pogodbo za nakazilo sredstev pa je dne 29. 10. lani podpisal predsednik gorenjskega MDO PD Ciril Hudovernik.

Zanimivo pri tem je to, da je to prvi tak akt v regiji oziroma v Sloveniji, ki trajno organizirano rešuje del sofinanciranja postaj GRS. Akt pa je pomemben tudi zato, ker se tako GRS vključuje v organizirano delo MDO PD.

Teko pa tudi že drugi pogovori o reševanju teh vprašanj in sicer z asociacijami, ki so z GRS povezane. Že to dejanje pa kaže, kako je treba tudi reševati finančna vprašanja v GRS, ki sodijo med trajne oblike.

Franci Ekar

II. PREGLED AMATERSKEGA GORNIŠKEGA IN ALPINISTIČNEGA FILMA

(Cankarjev dom, Mala dvorana, 5. in 6. november 1985)

V odmevnem razpoloženju, kot je minil prvi pregled amaterskega gorniškega in alpinističnega filma, prav tako v Cankarjevem domu letos, so minile tudi priprave za to drugo zanimivo manifestacijo amaterskega prizadevanja. Velika odmevnost je značilna za te preglede, ki sicer v veliki večini ne dosegajo brezhibne strokovne filmske obdelave, imajo pa v sebi nekaj izredno pristnega — filmi nastajajo v izjemnih okoliščinah in zato pomagajo neposrednosti, ki se prime kar takoj slehernega, ki vsebino teh filmov spremlja. Tu kadri večinoma niso brezhibno izdelani, kamera je nemirna, pohaja po pobočjih in se izogiba vetrovom, vendar pa se vez med dogajanjem v steni in med gledalcem, ki to dogajanje podoživlja na filmskem platnu, ne izgubi. Nasprotno, neprestano se obnavlja, tako da je improvizacija nenadoma postala tudi — umetniško doži-

vetje. Torek nam je ponudil (po programu) film Boruta Berganta SKRITI VRH. Komentiral je Janez Lončar. Film prikazuje alpinistično odpravo AO Tržič na Hidden Peak v Karakorumu in sicer leta 1977. To je filmski zapis pokojnega Boruta Berganta-Čite, ki se je bil ponesrečil na Jalung Kangu. Matjaž Dolenc je pokazal film – in ga tudi komentiral — z naslovom TRIJE DNEVI NA VELIKANOVEM GREBENU. Dogajanj je tokrat locirano v Centralnih Alpah, ko gledamo prečenje Arête de Rochefort v Grandes Jorasses. Filmsko izdelan pa je Oton Naglost z zvočnim filmom SAMOSTANI, PRIPETI V NEBO. Film prikazuje stolpe v Meteori v Grčiji.

Sreda pa je občinstvu ponudila tele filme: MAKALU Tomaža Jamnika. Tomaž Jamnik se je udeležil odprave na Makalu leta 1975, ko jo je vodil Aleš Kunaver. Prav ta je pri nas utrla novo smer v himalaizmu — čez stene, in film prikazuje, z avtorjevim komentarjem, prav to novost. Brane Bitenc je s svojim zvočnim filmom KDOR JE POGUMEN pričaral v pravi filmski govorici alpski svet. Peter Markič je občinstvu pokazal svoj film, ki je nastal tedaj, ko se je bil udeležil odprave na Lotse. In nazadnje Jalung Kang Tomaža Jamnika. To je zapis z zadnje naše himalajske odprave, ki jo je vodil Tone Škarja. Vsekakor so prizadevanja Komisije za kulturno dejavnost na pravem mestu, ko je s svojo organizatorično vztrajnostjo pokazala občinstvu nekaj tako zanimivih zapisov na filmski trak, ki nastajajo v gorskem okolju in so predvsem rezultat osebnega veselja in odnosa do takega dela in do takih dejanj, ko doživetja na odpravah v gorah in v stenah tudi filmsko zapišemo.

M. K.

PD GROSUPLJE

V novembru 1985 smo na ustanovnem občnem sestanku oziroma zboru v Družbenem domu, Grosuplje, ustanovili PD Grosuplje. Vodi ga predsednik tov. Jeršina. Imamo izletniško in planinsko sekcijo, sekcijo za markiranje in gorsko stražo.

Lani smo organizirali več kot trideset izletov; udeležilo se jih je preko tristo planincev. Bili smo na mnogih vrhovih v Julijskih Alpah, Karavankah, Kamniških in Savinjskih Alpah.

PD Grosuplje se je na pobudo Turističnega društva Grosuplje odločilo, da nadela Grosupeljsko pot, ki je delno že markirana in gre po gričevnatem svetu v okolici Grosuplja, je lahko prehodna in je namenjena predvsem ljubiteljem naravnih lepot in znamenitosti.

Prehoditi jo je možno v približno štirih dneh. Imela bo pet žigov na vrhovih — Magdalenska gora, Pugled, Limberk, Ilova gora, Stari grad in Kucelj. Druge žige pa bodo imele domačije, ki se ukvarjajo z kmečkim turizmom. Vseh žigov na vsej poti bo predvidoma dvanajst.

Štefan Šneberger

SEMINAR ZA NAČELNIKE MO NA NANOSU

V soboto, dne 26. oktobra, je bil na Nanosu seminar za načelnike MO. Alpinist Dani Tič je predaval o dialektični teoriji sistemov, ki gleda na planinstvo nekoliko drugače kot je znano večinsko gledanje, saj ga pojmuje kot vsestransko človekovo dejavnost. Tomaž Vrhovec je govoril o mednarodnih odnosih. Opozoril je na slabo povezovanje planinskih zvez posameznih republik, ko so le-te omejene le na nekatere manifestacije. Popoldne je Luka Brvar predaval o vzgoji mladih planincev. Letos praznuje MK PZS 30-letnico svojega obstoja, pripravili bodo več akcij: cicibanove planinske urice, po šolah bodo organizirali planinsko šolo, posodobili bodo planinski mladinski center v Bavšici, razširili planinsko brigado na julij in avgust, dopolnili bodo akcijo pionir-planinec (pionirji, ki bodo prišli do zlate značke, bodo nagrajeni z enotedenskim planinskim taborom). Na koncu seminarja je Aleš Hauptman predaval o orientaciji. Govoril je o njenem pomenu in o prehodu na mednarodni sistem v orientacijskih tekmovanjih (IOF).

Udeleženci seminarja, vseh skupaj je bilo 26, med njimi je bilo pet instruktorjev, so tako zvedeli veliko novega. Zadnji večer je bil namenjen sproščenemu medsebojnemu pogovoru, ko so sklenili, da se spet srečajo na tečajih, taborih, planinskih poteh, ob tem so se spomnili besed alpinista Marka Dularja: »Če ne bi stremeli za nedosegljivimi cilji, še dosegljivih ne bi dosegli.«

Tomaž Švagelj

PLANINSKI POHOD OB SPOMENIKIH NOB

PD Zabukovica prireja že šesto leto planinski pohod ob spomenikih NOB. Letošnji pohod je bil na Kotečnik 772 m (na stari karti Kolesnik 771 m) 27. 10. 1985. Zborno mesto je bilo pred Minervo v Zabukovici. Kolona je krenila do Zalokarjevega križa, kjer so se pridružili še planinci z Liboj. Tu je bila kratka informacija o 170-letnici keramične industrije Liboje (KIL), ki je bila pokrovitelj tega pohoda. Kolona, okoli 130 udeležencev, je krenila proti Jozlu (staro ledinsko ime, sedaj nov lastnik, Zg. Beškovnik, na novi karti), kjer je spomenik dvema borcema. Tu je staro razpotje planinskih poti: Gozd-

nik, Šmohor in sedaj še na Kotečnik. Kolona je krenila po na novo označeni poti mimo Jozla po slemenu do razgledne točke nad skalami. Tu je PS KIL namestila skrinjico z žigom in vpisno knjigo. Na pot gremo lahko že nad kmetijo Polenik, mimo opuščene domačie Rojc (razgled na Savinjsko stran!) kratko po gozdu (tise, božji les) na sleme, kjer se poti združita. Pri skrinjici je lep pogled na dolino Bistrice, in čez vse sleme od Maliča, čez Šmohor, Pernice, Zagreben do Gozdnika pred nami. Od tu se lahko spustimo še malo po slemenu na sedlo, tu desno pa strmo navzdol do Osojnikove domačije. Markacije se tu končajo. Navzdol vzhodno v dolino Bistrice in Liboje — vozna pot, ali po južnem pobočju nazaj na Jozla, po dobrem kolovozu. Na sam vrh je morda še kakih 5 min. hoje, ker pa ni razgleden in po dogovoru z lovci, nanj ni označene poti. To planinsko pot je označil PLV Konrad Križnik. Pri Osojniku je vsak pohodnik prejel sendvič in čaj, lonček z napisom, pa je dobil za spomin na pohod. Za prvi pohod pa še bronasto značko, za več pohodov je pa predvidena srebrna oziroma zlata.

Š. J.

ORIENTACIJA: »POKAL ČRETE '85«

V soboto, 26. 10. 1985, je bilo na Čreti planinsko orientacijsko tekmovanje in srečanje ob obletnici prve frontalne partizanske bitke. Pripravilo in izvedlo ga je PD Vrtnsko (Marko Martin s sodelavci). Članska in mladinska proga sta imeli 5 KT, pionirska pa le 3 KT. Nekatere so bile izbrane na izredno razglednih točkah (Ropasove peči, Jegovnik). Sodelovalo je 9 pionirskih ekip in 4 mladinske (PD Šempeter 4 P, 2 M, Prebold 1 U, Vransko 2 P, Žalec 2 P in JK Črni galeb 1 P, 1 M). Pri pionirjih so osvojile prva tri mesta ekipe Šempetra; pokali so bili podeljeni na proslavi bitke na Čreti. Pripišimo še, da so vranski markacisti namestili precej novih smernih tabel. Koča ima lepo novo leseno tablo z napisom: KOČA NA ČRETI, 996 m, I. ŠTAJERSKEGA BATALJONA, čeprav na novi planinski karti POHORJE piše, da je I. Pohorskega bataljona.

B. J.

Spominski lonček Foto B. Jordan

IZLET NA KUM

Planinska sekcija osnovne šole Franja Vrunča je pod vodstvom prizadevnega mentorja tovariša Tomažiča, organizirala izlet na Kum — Zasavski Triglav.

9. novembra, ob 7. uri zjutraj, smo se planinci zbrali na železniški postaji, kjer smo se pridružili planincem osnovne šole Polule in Prve osnovne šole. Z vlakom smo se odpelali do Hrastnika, od koder nam je smer na Kum kazala dobro markirana pot.

Občudovali smo jesenske barve gozda, pod nogami pa nam je šumelo suho listje. Malo pred enajsto uro smo le prišli na vrh, kjer smo imeli lep razgled na zasavsko hribovje, vse tja do Kamniških Alp. Kljub lepemu vremenu je pihal hladen veter. Med nami je bilo nekaj planincev, ki so bili prvič na tisočaku, zato smo jih krstili po starem planinskem običaju. To je izzvalo veliko smeha in kar neradi smo se poslovili od koče ter jo mahnili proti Trbovljam.

Med potjo smo se še ustavili in pogreli ob topli krušni peči v smučarski koči »Dol pod Kumom« in se nato iz Trbovelj spet z vlakom vrnili v Celje.

Planinci: Igor, Hedvika, Mladen, Peter;

Osnovna šola Franja Vrunča,
Celje-Hudinja

PLANINSKI RAZVOJ IN MEDSEBOJNA SOODVISNOST

Slovensko planinstvo (tudi jugoslovansko) se sooča z vrhunskimi alpinističnimi dosežki doma in v svetu, saj smo v tej tekmi dohitevanja skoraj že prehiteli mednarodno izravnavo.

Razvoj planinstva je pri nas doživel izjemen razmah. Ta razvoj je zagotovila pla-

ninska množičnost in pa razvejana dejavnost v sami planinski organizaciji, kar je to storilo, da je postala pomemben člen naše družbe. Še kako pomembno vlogo pa planinstvo odigrava prav v današnji gospodarski stiski, ko so gore dostopne in odprte vsakomur. Dokler bo naše množično planinstvo tako učinkovito, upamo, da bo še naprej tako združeno delo kot družbeno politična skupnost, ne zgolj zavoljo kompenzacije v pomembnosti osnovnega, podpiralo ekspedicijski in alpinistični razvoj.

Slovenski in jugoslovanski alpinizem je z Jalung Kangom stopil že petič zapored na svetovni osemtisočak. Kranj kot alpinistično mesto pa ima v svoji alpinistični kroniki zabeleženih kar štiri. To je vsekakor pomemben podatek, če vemo, da se današnji ekspedicionizem srečuje v Himalaji s plezalstvom višjih težavnostnih stopenj. Svet je zaradi teh uspehov pozoren na naš alpinizem. Ob tako razgibanem tehničnem napredku v alpinizmu, ki mu je preteklost le še prijeten in častitljiv spomin, pa so se privesile tudi določene tolerance. Tolerance predvsem v upoštevanju vseh možnih mer varnosti, preventive, organiziranosti, v opremi, času in v sredstvih. Planinstvo in družba sta dolžni, da poskrbita za ta razvoj, sicer se bo potrebno omejevati, pa tudi prepovedovati. Menim pa, da bomo kos današnjemu trendu razvoja ,saj je le-ta potreben povsod, tudi v gorah, v množičnem planinstvu in v alpinizmu, ker je vse v izjemni in usodni soodvisnosti, je povezano in eno brez drugega ne more živeti.

Iz nagovora
ob otvoritvi predavanj o Jalung Kangu,
Kranj, 8. 11. 1985

Franci Ekar

razgled po svetu

† *DR. RUDOLF CAMPELL*

V ponedeljek, 27. maja 1985, je preminil dr. Rudolf Campell, zdravnik v Pontresini, star 92 let. Bil je soustanovitelj Mednarodne komisije za reševanje v gorah (IKAR), ki jo je vodil kot predsednik polnih dvajset let. Po letu 1969 je bil njen častni predsednik.

Medicino je študiral v Zürichu, Lausanni in v Berlinu. Med 1. svetovno vojno je služil kot pomožni zdravnik v vojaški bolnišnici, kjer si je pridobil bogate izkušnje in se usmeril v kirurgijo. V tej se je dopolnjeval po diplomi, leta 1921 pa je prevzel mesto krajevnega zdravnika v Pontresini. Tam se je nastanil s svojo ženo Doro, tudi zdravnico, ki je veliko pripomogla, da se je ob poklicu posvečal še številnim častnim dolžnostim, med drugim tudi reševanju v gorah.

Kot zdravnik je bil zelo nadarjen novator: obdelal je dotlej malo raziskano področje podhladitve, telesnih omrzlin, iznašel svojo metodo naravnavanja izpahnjenih udov in poiskal nova pota zdravljenja bolnikov, ki so trpeli za posledictmi strele. Treba je poudariti, da se ni zadovoljil zgolj z ugotovitvami in predlogi; poiskal in našel je primerne načine zdravljenja, ki so jih sprejeli tudi drugod po svetu in so priznani še dandanes. Med drugim je bil mojster za zdravljenje zlomov in poškodb, nastalih ob gorskih nesrečah; bronhialno astmo je zdravil z bivanjem bolnikov v visokogorju.

Seveda je prek reševanja v gorah pognal globoke korenine v SAC, kjer je bil tri leta osrednji predsednik in je vodil tudi Gorsko reševalno službo.

Po vojni je sodeloval na demonstracijah reševalne opreme in novih metod reševanja, ki so jih med vojno za potrebe nemške vojske razvili Rometsch, Mariner,

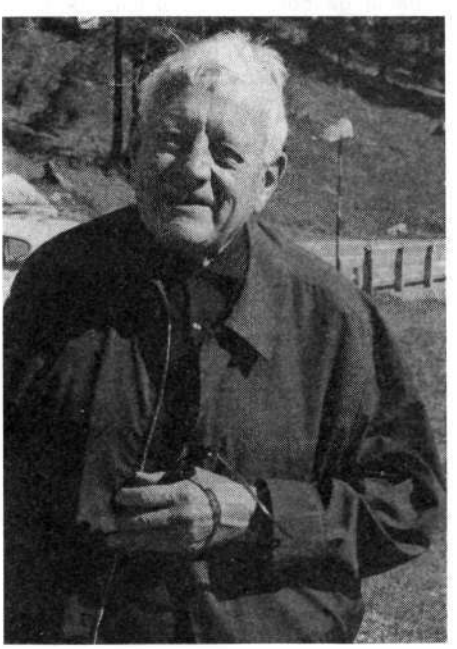

Dr. R. Campell

Gramminger in drugi specialisti za reševanje v gorah. Uvidel je pomen novosti za varnost gornikov in se ogrel za koordinirano delovanje gorske reševanje službe v vseh državah. Tako je pripomogel k ustanovitvi IKAR. Prizadeval si je za uvajanje nove opreme, novih metod reševanja, za izboljšanje obveščanja, za uvajanje letalskega reševanja...

Bil je pravi poznavalec potreb svojega ljudstva ter v svojem dolgem življenju opravljal vrsto častnih funkcij.

Bil je član in predsednik šolskega odbora, član in predsednik Turističnega društva Pontresina, bil je član občinskega sveta, deloval v telovadnih društvih; med smučarji se je že pred zadnjo vojno ogreval za priznanje hoje na smučeh kot posebne smučarske discipline.

Prizadeval si je za priznanje retoromanščine kot enakopravnega jezika v Švici in dosegel, da je bila v Davosu spet odprta osnovna šola v retoromanščini. Imel je velik posluh za jezike in je tudi na naših zasedanjih izhajal brez prevajalca, saj si je kar sam in sproti prevajal svoje besede v italijanski, angleški, francoski jezik ali pa spet iz katerega teh v nemški. Delo, ki ga je dr. Rudolf Campell opravil za dobro gornikov in alpinistov in trpečih ljudi nasploh, bo ostalo posebej živo v vrstah gorskih reševalcev po vsem svetu. Tistim, ki smo ga poznali osebno, je bil ves čas kot dober oče in ljubezniv prijatelj, od katerega smo se veliko naučili in ob katerem smo se lahko spet prepričali, da je mož z velikim znanjem, pa zato kljub temu preprost.

Ohranili ga bomo v hvaležnem spominu, naj mirno počiva pod zelenimi macesni na robu pokopališča v hribovski Pontresini.

P. Šegula

EKOLOGIJA BREZ MEJA

Posvetovanje s tem naslovom je v četrtek, 7. novembra, organizirala v hotelu Savoia Lista Verde alternativa (levo usmerjena ekološka skupina je ena izmed ekološko usmerjenih organizacij v Italiji). Namen te okrogle mize je bil, kako doseči boljšo povezavo ekoloških skupin z obeh strani meje. Zakaj, samo tako bomo lahko preprečili gradnjo termocentral Milje in Plomin II, ki bi, če bi bile zgrajene, resno ogrozile obmejni pas in celotno Istro, ko bi bile posledice kislega dežja nepredvidljive. Ob tej priložnosti so prebrali tudi troje poročil, in sicer:

Nasilna akcija — zelena alternativna lista. Poročilo WWF (World wildlife found — mednarodna organizacija za varstvo narave pri ZN). WWF se poleg ustreznega ekonomskega razvoja, preprečevanja gradenj termocentral in brezatomske cone, zavzema tudi za razširitev TNP (na italijanski strani) in za razširitev varstvenega režima doline Glinščice na naši strani. Glinščica kot rezervat, bogata z vegetacijo zasluži ustrezen varstveni režim tudi na svojem obrobju. Nerazumljiv je posek 70 metrov širokega pasu nad vasmi Botač in Draga. V zvezi s tem je WWF naslovila protestno noto ustreznim organom. Po tem poročilu je bilo na vrsti še poročilo ekološke sekcije Koper, potem pa je sledila poglobljena diskusija, ki so se je udeležili predstavniki italijanskih ekoloških skupin, Ljubljansko društvo za varstvo okolja in predsedniki KPI, socialistov in krščanske demokracije.

Okrogla miza je pokazala, da je potrebno pri reševanju perečih ekoloških problemov doseči čim tesnejšo povezavo ekoloških skupin z obeh strani meje. Zavedati se namreč moramo, da so energetske surovine omejene; že tako dovolj zastrupljeno in urbanizirano okolje pa nas opozarja, da je zadnji čas za reševanje ekoloških problemov. Rešujemo pa jih lahko zgolj na alternativni način s tem, da upoštevamo gospodarski razvoj, vendar ne za vsako ceno. Ob tej priložnosti je bil sprejet tudi predlog, da se območje na obeh straneh meje razglasi za *brezatomsko cono*. Odprto pismo v zvezi s tem so bili poslali italijanskemu predsedniku Craxiju in predsedniku predsedstva SFRJ V. Vlajkoviću.

Tomaž Švagelj

LEDENIKI SPET NARAŠČAJO

Na nekaterih visokogorskih področjih Švice so v nekaj zadnjih letih znova ugotovili naraščanje ledenikov. Podobne pojave so opazili tudi v italijanskih in francoskih Alpah medtem ko so na Bavarskem izmerili v istem času le običajna nihanja. Domala senzacionalno pa poteka naraščanje ledenikov v Bernskih in Waliških Alpah, kar je mogoče trditi zlasti na primeru obeh ledenikov v Grindelwaldu. Od leta 1964 se zgornji izmed obeh tamkajšnjih ledenikov spušča vedno nižje v dolino. Gorski vodnik Baumann in učitelj Boss iz Grindelwalda že vrsto let z vso natančnostjo spremljata gibanje obeh lednikov, v zadnjem času pa sta ugotovila nenavadno stalnost v premikanju ledeniških gmot. Po nujnih opazovanjih in merjenjih naj bi bil zgornji ledenik v letih 1964 do 1984 napredoval za več kot 750 metrov. Nenavadno pri tem je, da leži spodnji ledeniški jezik le 1200 metrov nad morsko gladino.

Spričo izrazitega trgovskega čuta Švicarjev pravzaprav ne preseneča, da so iz tega naravnega pojava brž naredili prav zato turistično atrakcijo. Tako je gorski vodnik Baumann v ledeniški jezik izsekal precejšnjo votlino, v kateri številnim obiskovalcem nazorno prikazuje zlovešče premikanje ledenika, ki znaša na tem mestu

12 do 15 cm dnevno. Ker stoji ledeniku na poti velika skalna gmota, se je ledeniški tok zdaj prvič razdelil, zdi pa se, da si bo utrl docela novo smer, po kateri bo lahko v polni širini drsel naprej. Če se bo to zgodilo, bo to naprej ogrozilo bližnje gozdove. Sam kraj Grindelwald pa bo tudi v takem primeru ostal izven neposredne nevarnosti.

Nasploh je postalo v nekaj zadnjih letih v bližini Grindelwalda vse drugače. Poleg občasnega trušča, ki ga povzročajo ledeniški odlomi, je čutiti nenehno navzočnost ledenika tudi akustično. Zaradi stalnega premikanja ledeniških gmot, ki se z velikansko silo tarejo in drgnejo ob skalne ovire, je slišati daleč naokoli nenehno škripanje, pokljanje in stokanje. Nekoč so ob takih pojavih govorili, da se tako oglašajo duše ponesrečenih planincev.

Kot je bilo že omenjeno, je na tem področju najbolj ogrožen gozd, ki varuje prostrane planinske pašnike. Seveda tudi mali ali spodnji ledenik noče zaostajati za velikim bratom in se je zato že tudi sam podal na pot. Vsekakor pa njegovo napredovanje ni tako spektakularno, četudi je v letih 1978 do 1983 napredoval skoraj na skrivaj za 250 m. Toda tudi to se utegne v naslednjih letih spremeniti, če bosta oba ledenika tudi v prihodnje tako izdatno napredovala kot doslej.

(Povzetek po sestavku ki ga je napisal Richard Althaus, objavljen pa je bil v časniku Sauerländischer Gebirgsbote, oktober/november 1985.)

M. A.

ŠPORT ZA RAZMIŠLJANJE: ORIENTACIJA

To je šport kjer uporabljamo zemljevid in kompas, pešačimo čez drn in strn ter iščemo kontrolne točke, ki so seveda na različne načine označene, po pokrajini. Tipično orientacijsko tekmovanje navadno poteka na hribovitem področju, kjer je majhna preglednost in je veliko orientacijskih problemov. Rdeče in bele kontrolne oznake, ki jim včasih pravimo tudi zastavice, so razpostavljene po področju, posel orientacistov pa je, da jih odkrivajo. Seveda ne sme biti nihče tam pred pričetkom tekmovanja.

Vsakdo dobi karto s topografskimi nalogami, vriše kontrolne točke, nato gre k vodji tekmovanja in potem na pot zbirat podpise kontrolorjev s kontrolnih točk na kontrolni list. Tekmovanja se seveda ločijo po stopnjah zahtevnosti.

Zamisel orientacijske preizkušnje je sicer preprosta vendar pa je to več kot le lep sprehod po gozdu ali pa nadvse razburljiva tekma, razmišljajoči šport pravimu temu.

Najvažnjša pri dobrem orientacistu je namreč njegova sposobnost, da se zanesljivo giblje po neznanem terenu. Če je tekmovalec, mora hiteti, če pa je zgolj rekreativec, hitrost ni pomembna. Vendar pa mora ves čas razmišljati pri tem, v obeh primerih. Najprej mora preučiti položaj in najti najboljšo pot od ene do druge kontrolne točke, potem pa se pri tem čimbolj potruditi napraviti skatka vse, kar zmore. Plastnice in mnogi drugi dodatni simboli na karti, mu opisujejo pokrajino, koder bo šel, hribe in doline potoke in steze, celo balvane in ograje. Izbira poti je čisto njegova stvar, sam določa smer in pa ritem hoje. Orientacijska tekmovanja poudarjajo hitrost od vsega začetka, vendar pa danes kaže, da se tehtnica vedno bolj nagiba na stran orientacijskih prireditev, ki imajo rekreacijski značaj, vsaj tako je v ZDA.

Razumljivo, orientacija ni šport za gledalce. To in pa zraven tega le skromna uporaba pripomočkov, pojasnjuje, zakaj orientacija verjetno nikdar ne bo doživela komercialnega razmaha kot drugi športi. Pri tradicionalni orientaciji ni kaj opazovati in je le malo tistega, kar je treba kupiti. Poleg karte potrebuješ le še kompas. Nekateri uživajo v novih oblekah iz umetnih vlaken, ki se jih skoraj ne da strgati in z nažebljenimi tekaškimi čevlji za boljšo hojo po gozdovih, vendar tega nikjer ne zahtevajo.

Vsa orientacijska tekmovanja niso enaka. Poleg tradicionalne oblike peš čez drn in strn, ki je najbolj popularna, je še orientacija s kanuji, na smučeh, s kolesi, na konjih, podvodna orientacija... Lani so v Denverju pripravljali nočno orientacijo po mestu z baterijskimi svetilkami, naglavnimi svetilkami in kompasi s svetlečo vetrovnico.

Pristaši tega športa si že leta prizadevajo, da bi ga uvrstili med olimpijske športe, lahko bi ga vključili tako v letne igre kot hojo čez drn in strn, pa v zimske igre, kot orientacijo na smučeh. To bi nedvomno pripomoglo k še večji popularnosti tega športa.

Orientacija in planinstvo. Odnos med njima je približno tak, kot odnos med plezanjem po balvanih in pa med plezanjem po skalah. Pri nekaterih spretnostih, ki jih potrebuješ kot planinec, lahko s tem hitro in varno hkrati, postaneš boljši. Šele po nekaj tekmovanjih, kjer moraš najti osem ali dvanajst kontrolnih točk, prav razumeš povezavo med karto in in terenom. Prav tako kot s samopreverjanjem, tudi vaje s karto in kompasom, pri določenih pogojih, večajo te spretnosti in krepijo zaupanje. Ne gre za to ali kaže na sever rdeča ali bela puščica. Trideset ali stopetdeset metrov visok hrib dobi nov pomen in kmalu se naučiš, koliko pomenijo plastnice na karti in ali je moč dolino, prikazano z nekaj plastnicami,

prečkati v enem dnevu, oziroma jo lahko preletiš z očmi ali pa bo treba med potjo prenočiti. Kot je z vsemi spretnostmi, vaja prinaša izkušnje in to je tisto, pri čemer lahko orientacija pomaga planincem. Če vas razburjenje pri tekmovanju očara, bodo vaše orientacijske sposobnosti rasle še hitreje, tako kot potepanje po mestu lahko pripomore k temu, da prej pridete domov. Za nekatere pa lahko orientacija postane sama sebi namen. Poizkusite priti enkrat na takšno tekmovanje le kot opazovalec, pa se sprehodite s karto v roki. Morda vas bo zagrabilo in boste postali še navdušen privrženec. Vendar pri tem ne pozabite, da vas lahko preveč hitenja še hitreje zavede na stranpot. Če znaš dobro brati s karte in načrtovati smer, je to mnogo bolj pomembno kot pa hitrost sama, to velja tako za orientacijo kot za planinstvo. Zakaj si ne bi z orientacijo pomagali, da bi lahko bolje in varneje hodili po gorah?

(Po »Trail and Timberline«, 4—85.)

J. Kuštrin

na kratko...

UREDNIŠKI ODBOR JE ODLOŽIL SVOJE OBVEZNOSTI

Dne 29. oktobra lani je glavni in odgovorni urednik izročil tedanjemu predsedniku izvršnega odbora Planinske zveze tov. Marjanu Oblaku, po pooblastilu uredniškega odbora Planinskega vestnika (na seji dne 28. oktobra 1985), odstopno izjavo:

»Predlog z 29. seje izvršnega odbora Planinske zveze Slovenije, dne 3. 10. 1985, ki govori o povišanju naročnine za Planinski vestnik za leto 1986, vsebuje med drugim tudi predlog s temle besedilom: *Glavni odbor Planinske zveze Slovenije naj skupščini predlaga imenovanje takega uredniškega odbora, ki bo s posodobitvijo koncepta Planinskega vestnika, zastavil dolgoročni cilj — Planinski vestnik v vsako planinsko družino.* Uredniški odbor Planinskega vestnika je bil na seji dne 28. oktobra 1985 seznanjen s stališčem oziroma sklepom IO PZS, ki je objavljen v Obvestilih št. 11/85 na strani 15 in obvešča predsednika IO PZS, ki je citirano stališče oziroma sklep sprejel, da *odstopa od funkcije uredniškega odbora Planinskega vestnika,* s tem, da v interesu Planinskega vestnika vzdržuje kontinuiteto do izida 1. številke Planinskega vestnika 1986. Pri sklepu oziroma stališču IO PZS uredniški odbor pogreša širšo utemeljitev sklepa oziroma stališča.

Ljubljana, dne 28. oktobra 1985

V imenu uredniškega odbora
Planinskega vestnika,
glavni in odgovorni urednik:

Marijan Krišelj, l. r.

ODGOVOR NA PISMO KOMISIJI ZA POTA, PV 10/85, 466

N. B. in S. O. iz Zagreba omenjata, da ni žiga na Vremščici. Ta žig je že od nekdaj problem, zato smo se sežanski planinci odločili, da žig vgradimo. To smo storili konec oktobra lani.

Tomaž Švagelj

SPOMINSKA ZAHVALA

Nad 30 let je, ko so nama gore vzele sinova — edinca — planinca alpinista Pavča in Vladka v cvetu mladosti in vzpona.

Ponovno se zahvaljujeva celjskim planincem-alpinistom za vsakoletni spomin z gora, ko polagajo vejice viharnikov na njuna tiha domova.

Celje, 1. novembra 1985

Materi: Zora Blaznik in Marija Fajgelj

O VIŠINI MRZLICE

V Kocbekovem planinskem vodniku (1903) piše: »Mrzlica (1051 m) je masivna, do vrha obrasla gora s tremi vrhovi, zato jo imenujejo tudi ‚Savinjski Triglav'«. Tako jo je poimenoval žalski učitelj Anton Petriček. Če verjamemo topografskim kartam, bi to veljalo za zahodni vrh. Srednji vrh nima višine posebej označene, na sedlu (prevalu), pod vzhodnim vrhom, pa je vrisana »planinska koča«, severovzhodno od nje pa najdemo koto 1119. V knjigi »60 let planinstva v Trbovljah«, na strani 15, beremo: »Ima dva vrha, od katerih je vzhodni najvišji, zahodni pa je poraščen z bukovim gozdom. Med obema vrhovoma je sedlo, deloma travnato... pogled s sedla proti Savinjski dolini zastirata bukov gozd.« Tu je od l. 1898 (28. 9.) stala koča.

Po karti sodeč je vzhodni vrh poraščen, zahodni pa vsaj na južni strani gol. Ko sem bil na Mrzlici (14. 8. 1951) se spominjam, da so vojaki opravljali neke meritve na novem betonskem podstavku (s pomočjo sonca). Tu je zdaj antena in mala koča. Vzhodno od kote 1119, na Štorovi ravni, ni vrisane koče (tam je bila šele od leta 1932). Sedanji vrh, verjetno srednji in nosi anteno, ima označeno višino kot trigonometer — 1122 m. Severovzhodno je planinski dom na prevalu, nad njim je vodni rezervar in vrh brez označene višine. Pod njim je sedanja Poldetova koča, 1065 m, s spomenikom NOB na ovinku. Ta vrh so pred leti očistili in nanj speljali cesto. Danes drži na ta »Savinjski Triglav« cesta in sicer južno od kote 1082 m, imenovane Homič (prej 1051 m) in gre okrog planinskega doma na vrh. Do višine 1122 m, pa moramo še zmerom peš (karta občine Laško 1982 in Zagorje ob Savi 1984 ter Atlas Slovenije, Trbovlje 111).

B. J.

NEKAJ GLASIL Z UREDNIKOVE MIZE:

SREČNO 10/85

Glasilo delavcev SOZD Rudarski elektroenergetski kombinat Edvarda Kardelja tokrat objavlja med Planinskimi novicami to, da je Dom na Mrzlici spet odprt, potem govori o izletu k Belopeškim jezerom in Vrbskemu jezeru, o alpinistični šoli in o planinski šoli za planinske vodnike in o pričetku predavateljske sezone.

ŽELEZAR 44/85

Železarji z Jesenic so tokrat objavili daljši članek o tretjem srečanju planinskih vodnikov SOZD Slovenske železarne na Svetini. Izvedba — Železarna Štore in Žična Celje. Ugotovili so, da zdaj teče že 16. leto odkar so se začeli množični železarski pohodi. Doslej se je teh pohodov udeležilo kar 20 000 železarjev, predelovalcev in svojcev. Samo letos so izvedli štiri pohode, na katerih je bilo 1785 udeležencev. Statistika kaže, da se številka udeležencev iz leta v leto veča.

GORNIK 2/85

Informator PD Nova Gorica, ki ga izdaja v ciklostilu propagandni odsek PD Nova Gorica v 200 izvodih objavlja med drugim tudi tele sestavke: Po sledeh bitke na Neretvi (poročilo o izletu na področje, kjer se je v IV. ofenzivi bila velika bitka na Neretvi), avtor je Jurij Šimar. Njemu sledi članek o izletništvu in pa sestavek Alpinisti ne počivajo, ki ga je bil napisal Peter Podgornik. Marjan Rijavec piše o mladini, sestavek Načrti se uresničujejo pa ugotavlja delovno vnemo PD Nova Gorica pri gradnji pomožnega objekta pri Domu ob Krnskih jezerih in o Bivaku ob Gomiščkovem zavetišču. To glasilo sporoča tudi, da so formirali novo planinsko skupino, in sicer v Železniško transportni organizaciji v Novi Gorici, in da je Meblova planinska skupina zaključila sezono, Goriška brda pa bodo dobila novo planinsko kočo na Koradi.

M. K.

OBISKOVALCEM SAVINJSKE PLANINSKE POTI

Zunaj turistične sezone je kraška jama Pekel zaprta. Žiga v tem času pri jami ni mogoče dobiti, zato so planinci PD Šempeter namestili na najvišji točki (416 m) gozdno-geološke poučne poti skrinjico z žigom (31. 5. 1985). Težave so s poimenovanjem točke. Vodnik po gozdno-geološki poti ga imenuje Požerišče, na karti Celje 5, je zapisano POŽARIŠČE, tako tudi v Krajevnem leksikonu. Turistični vodnik zagovarja Požirišče ker je blizu jama, ki naj bi požirala. Slovar slovenskega jezika ima le geslo požarišče, ostalih dveh ni najti. Planinci smo pozneje ugotovili, da smo menda napačno napisali na žig POGORIŠČE, saj to naj bi bil kraj po POŽARU? Žig je dostopen vsem, dokler ga ne bodo ukradli in je veljaven za 23. točko S poti, ko je jama zaprta. Žig je nameščen v soglasju s Turističnim društvom Šempeter, z gozdarji in Komisijo za Savinjsko pot.

Š. J.

SREČANJE MARKACISTOV SAVINJSKEGA MDO

V nedeljo, 24. 11. 1985, je bilo 12. srečanje markacistov Savinjskega MDO in sicer v planinskem domu na Paškem Kozjaku. Gradivo za to srečanje je obravnaval Savinjski MDO, ga poslal vsem PD, skupaj z vabilom. Eden izmed ključnih problemov je pot čez TURSKI ŽLEB, ki je potrebna temeljite obnove ali pa bi jo bilo treba celo prestaviti. O tem se bodo odločili 4. 7. 1986 na kraju samem. V tem času naj bi bila pot prehodna. Pot na Križ bodo le obnovili. V okviru možnosti bodo zavarovali del poti na Krofičko. Veliko je še dela pri ureditvi in uskladitvi kartoteke planinskih poti, saj bi moralo veljati le eno načelo: planinska pot v naravi, njen opis v vodniku in njena grafična predstavitev na planinski karti, bi moralo biti vsklajeno, kar pa žal še ni tako. Udeleženci so razpravljali o vzgoji novega kadra, saj je teh »mar-

kačev« čedalje manj. V Savinjskem MDO nimajo sedaj niti enega vzgojnega delavca za to področje (markacist-instruktor). V gradivu za 17. skupščino PZS je tudi povedano, naj se odseki za pota pri PD povezujejo v gorske markacijske skupine, teh je navedenih 9. Med njimi tudi Savinjska, *ki pa verjetno ni identična z območjem* Savinjskega MDO. To delitev bo komisija za pota opravila. (11. člen Pravilnika o markacistih: Območne skupine po gorstvih ali drugih območjih; torej lahko tudi po MDO.)

Zbora se je udeležilo 19 planincev iz 12 PD (Solčava, Vransko, Šempeter, Zabukovica, Celje, Vitanje, Polzela, Dramlje, Železničar in PTT Celje, Velenje, Šoštanj), predsednik Savinjskega MDO Drago Žlof, načelnik Komisije za pota pri PZS Franci Vesel in Jože Rovan.

B. J.

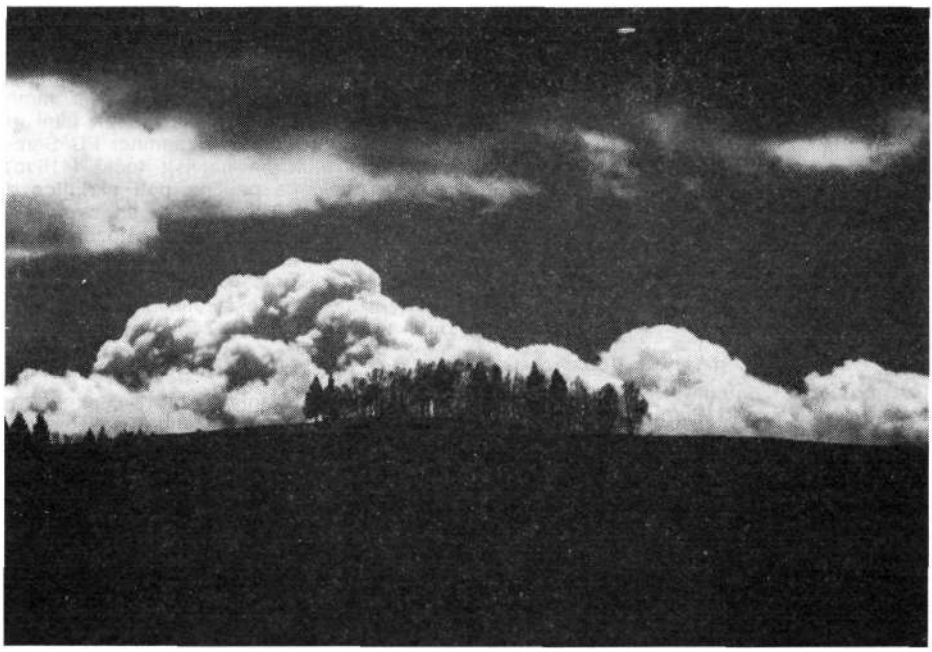

Goropeški grič Foto Franc Temelj

IZ PISARNE PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
DAROVI ZA PLANINSKI VESTNIK

	din
Evgen Lovšin, Ljubljana	2 282
Marijan Krišelj, Ljubljana	8 068
Vladimir dr. Škerlak, Ljubljana	6 847
Boris Mlekuž, Bovec	1 278
Manko Golar, G. Radgona	274
Franci Savenc, Ljubljana	1 712
Ksenija Rozman, Ljubljana	2 396
Miha dr. Potočnik, Ljubljana	876
Matjaž Kmecl, Ljubljana	1 141
Franci Ekar, Kranj	2 625
Erna Meško, Lahonci	876
Miroslav Žolnar, T. Velenje	456
Marjan Vodišek, T. Velenje	867
Vladimir Klemše, N. Gorica	570
Jože Rožič, M. Sobota	450
Savo Šink, Škofja Loka	154
Mija Škrlep, Kranj	800
Jože Čibej, Trbovlje	1 500
Amalija Lebar, Norveška	528
Andrija Stojanović, Ljubljana	500
Mladen Berginc, Bled	2 000
Jože Prah, Sevnica	1 000
Arens Gnus, Amsterdam	400
Skupaj	37 582

Vsem iskrena zahvala!

PLANINSKA ZALOŽBA SLOVENIJE
61000 LJUBLJANA, DVORŽAKOVA 9

Vam nudi

Zemljevide:	1. Julijske Alpe – Bohinj – 1 : 20 000	300.–
	2. Julijske Alpe – Triglav 1 : 20 000	300.–
	3. Julijske Alpe – vzhodni del 1 : 50 000	400.–
	4. Julijske Alpe – zahodni del 1 : 50 000	400.–
	5. Triglavski narodni park 1 : 50 000	400.–
	6. Karavanke 1 : 50 000	200.–
	7. Karavanke 1 : 50 000	400.–
	8. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000	200.–
	9. Kamniške in Savinjske Alpe z Obirjem in Peco 1 : 50 000	v tisku
	10. Polhograjsko hribovje 1 : 50 000	v tisku
	11. Škofjeloško hribovje 1 : 40 000	200.–
	12. Okolica Ljubljane 1 : 50 000	200.–
	13. *E6 – zemljevid 1 : 50 000*	300.–
	14. *Panoramska karta Gorenjske*	40.–
	15. Zemljevid POHORJE 1 : 50 000 (1985) vzh. del	400.–
	16. Zemljevid POHORJE – zahodni del 1 : 50 000 (1985)	400.–
	17. *Pregledna karta občine (planinska izdaja) – Občine: Nova Gorica, Vrhnika, Novo mesto, Lendava, Celje, Šmarje pri Jelšah, Brežice, Laško, Sevnica, Zagorje, Litija*	
Planinske vodnike:	1. Julijske Alpe 6 (1984)	1000.–
	2. Karavanke (1983)	700.–
	3. Vodnik po Zasavskem hribovju (1978)	600.–
	4. Po gorah severovzhodne Slovenije (1980)	500.–
	5. Kamniške in Savinjske Alpe (1982)	500.–
	6. Turni smuki, 2. popravljena in dopolnjena izdaja	1200.–
	7. Bil sem na Triglavu (1983)	200.–
	8. *Blegoš (1980)*	150.–
	9. *Lubnik (1977)*	150.–
	10. *Ratitovec (1978)*	150.–
	11. *Šmarna gora (1981)*	50.–
	12. *Solčava (1982)*	200.–
	13. *Dražgoše*	200.–
	14. Vodnik Triglavski narodni park	200.–
	15. Vodnik po peš poteh	750.–
Vodnike in dnevnike po veznih poteh:	1. Vodnik po slovenski planinski poti, 5. izdaja (1984)	500.–
	Dnevnik po slovenski planinski poti	v tisku
	2. *Ciglarjeva pot od Drave do Jadrana – E6 YU, 2. izdaja (1984)*	200.–
	3. *Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOB Slovenije (1980)*	150.–
	Dnevnik	25.–
	4. *Notranjska planinska pot (1977)*	50.–
	5. *Loška planinska pot (1983)*	80.–
	6. Ljubljanska mladinska pot, 2. izdaja (1984)	150.–
	7. *Bohinjska planinska pot*	60.–
	8. *Jezerska planinska pot (1980)*	80.–
	9. *Vodnik po Badjurovi krožni poti (1974)*	40.–
	Dnevnik	20.–
	10. *Vodnik po poti spominov NOB občine Domžale, 3. izdaja (1983)*	100.–
	11. *Vodič po gorenjski planinski partizanski poti (1974)*	40.–
	Dnevnik	60.–
	12. *Vodnik Šaleške planinske poti (1974)*	60.–
	Dnevnik	20.–
	13. *Savinjska planinska pot (1980)*	20.–
	14. *Pomurske poti*	20.–
	15. *Dnevnik transverzale PDŽ Jugoslavije (1980)*	70.–
	16. *Kranjski vrhovi (1981)*	100.–
	17. *Koroška mladinska pot*	65.–
	18. *Idrijsko-cerkljanska planinska pot*	150.–
	19. *Bratska planinska pot Ljubljana–Rijeka (1983)*	150.–
	20. *Haloška planinska pot (1983)*	120.–
	21. *Dnevnik po poti NOB Hrastnik*	50.–
	22. *Čez Kozjak*	100.–
	23. *Štajerska Zagorska planinska pot*	100.–
	24. *Vrhniška kurirska planinska pot*	100.–
	25. *Snežnik – Snježnik*	50.–
	26. Pot prijateljstva treh dežel	200.–
	27. *Planine Jugoslavije*	100.–
	28. *Kamniške planinske poti (1983)*	150.–
	29. *Vodnik po planinski poti XIV. divizije (1984)*	150.–
	Dnevnik	30.–
	30. Planine Hrvatske vodić	700.–
	31. Vodnik po geološki poti	250.–
	32. Vodnik Trdinova pot	250.–
	33. Dnevnik Trdinove poti	60.–
Alpinistične in druge vodnike:	1. Naš alpinizem (1982)	700.–
	2. Logarska dolina, Matkov kot, Peči (1983)	300.–
	3. Turnosmučarski vodnik treh dežel (1979) – trijezičen	400.–
	4. Sella, plezalski vodniček (1984)	200.–
	5. Lučka, Bela, Robanov kot	400.–
	6. Možnica in Koritnica	500.–
	7. Klek	350.–

Vodnike v tujih jezikih:	1. Die Slowenische Berg – Transverzale (1979)	450.–
	2. Triglav – ein kurzer Führer	300.–
	3. How To Climb Triglav (1979)	300.–
	4. Ravenska Kočna – Kleterführer (1978)	450.–
	5. Zaščitena območja – Naturschutgebiete-Zone Protette	450.–
Vzgojno literaturo:	1. Alpinistična šola	v tisku
	2. Planinska šola (1983)	200.–
	3. Igre – taborniški priročnik	150.–
	4. Oris zgodovine planinstva (1978)	150.–
	5. Nevarnosti v gorah (1976)	300.–
	6. Prehrana v gorah (1978)	150.–
	7. Vremenoslovje za planince (1976)	150.–
	8. Dnevnik ciciban-planinec (1984)	100.–
	9. Dnevnik pionir-planinec (1983)	100.–
	10. Planinski dnevnik (s častnim kodeksom)	100.–
	11. Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti (1982)	100.–
	12. Hoja in plezanje (1984)	500.–
	13. Narava v gorskem svetu (1982)	300.–
	14. *Orientacija – taborniški priročnik (1983)*	250.–
	15. Planinski vodnik (1983)	300.–
	16. *Topografski priročnik (1983)*	335.–
	17. *Zavarovane rastline (1984)*	200.–
	18. Durmitor i Kanjon Tare – vodič	1000.–
	19. Pesmi, 400 naših	300.–
	20. Pesmi, Tam ob ognju našem	190.–
In druge edicije:	1. Razgled s Triglava (1978)	100.–
	2. Razglednice s Triglava (1978)	50.–
	3. Trije Tominški planinci (1981)	150.–
	4. *Slovenske gore (1982)*	3800.–
	5. *Brošura Triglavski narodni park (1983)*	180.–
	6. *Planinarske kuće i domovi u BiH*	120.–
	7. Pozor plaz	40.–
	8. Everest, T. Škarja	2100.–
	9. Triglav, gora in simbol	1100.–
	10. Pot, Nejc Zaplotnik	1250.–
	11. Zgodovina SPD Trst	900.–
Znake, našitke:	1. Planinska zveza Slovenije – našitek	
	2. Planinska zveza Slovenije – nalepka	
	3. Yalung Kang – 1985	50.–
	4. Everest 79	60.–
	5. Lhotse	20.–
	6. Dan planincev 1984	40.–
	7. Dan planincev 1983	50.–
	8. Obesek za ključe – Lhotse	50.–
Značke:	1. Planinska zveza Slovenije	20.–
	2. *Planinska zveza Jugoslavije*	20.–
	3. *Triglav, ena iz serije treh*	30.–
	4. *PZS 90 let SPD*	50.–
	5. Everest 79	60.–
	6. LHOTSE	20.–
	7. Dan planincev 1984	40.–
	8. Dan planincev 1985	80.–
ter drugo blago:	1. Zastavice Planinske zveze Slovenije – male	200.–
	2. Vpisna knjiga za planinske postojanke	1500.–
	3. Članske izkaznice	v tisku
	4. Izkaznice GS	30.–
	5. Članska kartoteka	v tisku
	6. Obrazec »Priznanje PD«	v tisku
	7. Obrazec »Cenik za planinske postojanke«	v tisku
	8. Pravilnik Gospodarske komisije o upravljanju planinskih postojank	15.–
	9. Blok »Nakaznice za prenočišče«	v tisku

Popust ob nakupu:

- pri planinskih edicijah, ki jih je izdala Planinska založba, ali odkupila po lastni ceni: 15 % ob nakupu od 5–99 izvodov ene edicije (oziroma značk), 20 % pri nakupu od 100–299 izvodov ene edicije (oziroma značk), 30 % pri nakupu 300 ali več izvodov.

- pri blagu, ki smo ga nabavili (odkupili) od društev, nudimo 10% popust ob nakupu petih izvodov ene edicije (oziroma značk). Označene so v ležečem tisku.

Naročila sprejemamo pismeno z naročilnico, za pošiljke po povzetju (priračunamo PTT stroške) pa po telefonu (061) 312 553.

Vse navedeno lahko kupite v ekonomatu PZS, Ljubljana, Dvoržakova 9 ob ponedeljkih med 14. in 18. uro, ob torkih, sredah, četrtkih in petkih pa med 9. in 14. uro.